

จากอ่าวเบงกอลสู่ **BIMSTEC:** บิมสเทคปริทัศน์ ผ่านรัฐสมาชิก

พศ.ดร. ปิยณัฐ สร้อยคำ

สนับสนุนโดย กองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือ
กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

THAILAND

จากอ่าวเบงกอลสู่
BIMSTEC:
บิมสเทคปริทัศน์
ผ่านรัฐสมาชิก

พศ. ดร. ปิยณัฐ สร้อยคำ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
กระทรวงการต่างประเทศ

จากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC บิมสเทคปริทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก

ผู้เขียน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิยณัฐ สร้อยคำ
บรรณาธิการบริหาร	จุฑาทิพย์ สุกาญจนาศเรษฐ์
บรรณาธิการ	ภัทรพร เนาวรัตน์ธนากร
กองบรรณาธิการ	ชุติมา สัมพันธ์ะ
ศิลปกรรม	พลิชฐ์สัทคุณ จุลละมณฑล, นะโม

หนังสือเล่มนี้สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558 Copyright © 2022 ห้ามมิให้นำส่วนหนึ่งส่วนใดใน/ของหนังสือเล่มนี้เพื่อเป็นการผลิตใหม่ ห้ามทำซ้ำ ห้ามมิให้ทำการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการส่งเนื้อหาสาระสำคัญ ทั้งทางอิเล็กทรอนิกส์หรือรูปแบบต่างๆ รวมถึงการถ่ายเอกสาร การทำสำเนา การเก็บข้อมูลในทุกรูปแบบ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ปิยณัฐ สร้อยคำ

จากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC: บิมสเทคปริทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก.-- นนทบุรี : สยามจุลละมณฑล, 2567.

104 หน้า.

1. ความร่วมมือ. I. ชื่อเรื่อง.

337.11

ISBN: 978-616-94417-1-7

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมีนาคม 2567

จัดพิมพ์โดย

บริษัท สยามจุลละมณฑล จำกัด

เลขที่ 98/28 ถนนเกตุอำพัฒนา ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110

โทร. 063 451 9359, 061 519 3641, 092 425 5229 www.siamclmt.com

Email: contact@siamclmt.com

สนับสนุนโดย

กองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

คำนำ

ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ หรือ บิมสเทค (BIMSTEC) เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีศักยภาพในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ประกอบด้วยรัฐสมาชิก 7 ประเทศ ได้แก่ บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย เมียนมา เนปาล ศรีลังกา และไทย หากพิจารณาในแง่ของจำนวนประชากรและขนาดของเศรษฐกิจแล้ว พบว่า ในปัจจุบันรัฐสมาชิกของบิมสเทค มีประชากรคิดเป็นร้อยละ 22 ของโลกหรือ 1.68 พันล้านคน และรัฐสมาชิกมี GDP รวมกันที่ 3.697 ล้านล้านเหรียญสหรัฐต่อปี อีกทั้งภูมิภาคอ่าวเบงกอลนี้ยังเป็นภูมิภาคที่มีประชากรเป็นวัยแรงงานเกินครึ่ง จึงนับเป็นภูมิภาคที่มีกำลังในการผลิตสูงมาก ทำให้บิมสเทคเป็นหนึ่งในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุดของโลกในเชิงจำนวนประชากร ขนาดและศักยภาพทางเศรษฐกิจ ภูมิภาคอ่าวเบงกอลกำลังมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในแง่ยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจและการค้า ในขณะที่ยังคงเป็นพื้นที่แห่งสันติภาพ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมานับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งที่กรุงเทพฯ ในปี ค.ศ. 1997

สืบเนื่องจากประเทศไทยได้รับมอบตำแหน่งประธานบิมสเทค ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2022 ซึ่งไทยจะเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมระดับผู้นำบิมสเทค ครั้งที่ 6 โดยในฐานะประธานบิมสเทค ประเทศไทยมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกับรัฐสมาชิกอย่างใกล้ชิดเพื่อมุ่งให้ภูมิภาคอ่าวเบงกอลมีความมั่งคั่ง ยั่งยืน พ้นคืน และเปิดกว้าง (Prosperous, Resilient and Open BIMSTEC) หรือ “PRO BIMSTEC” และมุ่งใช้โมเดลเศรษฐกิจ BCG Economy เป็นแนวคิดหลักเพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือในแต่ละสาขาของประเทศสมาชิก

อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ควรพัฒนาในฐานะที่ไทยเป็นประธานบิมสเทค คือ การสร้างการตระหนักรู้ (awareness) ตั้งแต่การทำความรู้จัก สร้างความเข้าใจ และเล็งเห็นถึงความสำคัญและศักยภาพของบิมสเทค ให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ และประชาชนทั่วไป ซึ่งการสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับบิมสเทค ดังที่กล่าวมา จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับประชาชน (People-to-People Contact) สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของไทย คือ นโยบาย PRO BIMSTEC ในส่วนของการทำให้เกิด Open BIMSTEC ขึ้นในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมไทย

ในการนี้ กองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จึงได้จัดทำหนังสือและสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ (E-Book) เรื่อง “จากอ่าวเบงกอล สู่ BIMSTEC: บิมสเทคปริทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก” เพื่อร่วมสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญและศักยภาพของบิมสเทคสู่สาธารณชนต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยนัฐ สร้อยคำ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
และกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
กระทรวงการต่างประเทศ

สารบัญ

คำนำ	3
บทที่ 1 จากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC	9
ว่าด้วยอ่าวเบงกอล	9
จาก BIST-EC และ BIMST-EC สู่ BIMSTEC	11
บทที่ 2 บังกลาเทศ	23
ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล	23
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทคและนโยบายต่อบิมสเทค	25
บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค	27
ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค	29
บิมสเทคปริทัศน์จากบังกลาเทศในฐานะรัฐสมาชิก	30
บทที่ 3 ภูฏาน	33
ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล	33
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทคและนโยบายต่อบิมสเทค	35
บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค	37
ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค	39
บิมสเทคปริทัศน์จากภูฏานในฐานะรัฐสมาชิก	40
บทที่ 4 อินเดีย	43
ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล	43
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทคและนโยบายต่อบิมสเทค	45
บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค	47
ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค	50
บิมสเทคปริทัศน์จากอินเดียในฐานะรัฐสมาชิก	51
บทที่ 5 เมียนมา	53
ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล	53
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทคและนโยบายต่อบิมสเทค	55
บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค	57

ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบมสเทศ	59
บมสเทศปรัทัศน์จากเมียนมาในฐานะรัฐสมาชิก	60
บทที่ 6 เนปาล	63
ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล	63
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบมสเทศและนโยบายต่อบมสเทศ	65
บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบมสเทศ	67
ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบมสเทศ	69
บมสเทศปรัทัศน์จากเนปาลในฐานะรัฐสมาชิก	71
บทที่ 7 ศรีลังกา	73
ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล	73
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบมสเทศและนโยบายต่อบมสเทศ	75
บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบมสเทศ	76
ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบมสเทศ	78
บมสเทศปรัทัศน์จากศรีลังกาในฐานะรัฐสมาชิก	79
บทที่ 8 ไทย	81
ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล	81
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบมสเทศและนโยบายต่อบมสเทศ	83
บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบมสเทศ	84
ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบมสเทศ	86
บมสเทศปรัทัศน์จากไทยในฐานะรัฐสมาชิก	89
บทที่ 9 บมสเทศปรัทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก	91
ข้อมูลพื้นฐานของรัฐสมาชิกและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล	91
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบมสเทศและนโยบายต่อบมสเทศ	92
บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบมสเทศ	93
ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบมสเทศ	94
การอ้างอิง	96
ดัชนี	102
ประวัติผู้เขียน	108

สารบัญภาพ

รูปภาพ 1 แผนที่ภูมิศาสตร์อ่าวเบงกอล	10
รูปภาพ 2 การประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 1 ณ กรุงเทพมหานคร	13
รูปภาพ 3 สำนักเลขาธิการบิมสเทค ตั้งอยู่ ณ กรุงธากา บังกลาเทศ	14
รูปภาพ 4 โครงสร้างสำนักเลขาธิการบิมสเทค	15
รูปภาพ 5 แผนที่ภูมิศาสตร์บังกลาเทศ	24
รูปภาพ 6 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบังกลาเทศและเลขาธิการบิมสเทค	28
รูปภาพ 7 แผนที่ภูมิศาสตร์ภูฏาน	34
รูปภาพ 8 รัฐมนตรีต่างประเทศภูฏานกับบทบาทนำด้านสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	38
รูปภาพ 9 แผนที่ภูมิศาสตร์อินเดีย	44
รูปภาพ 10 การพบกันของผู้นำ BRICS และ BIMSTEC โดยผู้นำของอินเดีย	49
รูปภาพ 11 แผนที่ภูมิศาสตร์เมียนมา	54
รูปภาพ 12 ทางหลวงไตรภาคีอินเดีย เมียนมา และไทย	58
รูปภาพ 13 แผนที่ภูมิศาสตร์เนปาล	64
รูปภาพ 14 ประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 4 โดยเนปาล	67
รูปภาพ 15 แผนที่ภูมิศาสตร์ศรีลังกา	74
รูปภาพ 16 รัฐสมาชิกลงนามกฎบัตรบิมสเทคในการประชุมผู้นำบิมสเทค จัดโดยศรีลังกา	76
รูปภาพ 17 แผนที่ภูมิศาสตร์ไทย	82
รูปภาพ 18 ไทยเป็นเจ้าภาพการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศบิมสเทค อย่างไม่เป็นทางการ	85
รูปภาพ 19 กิจกรรม BIMSTEC On Tour	88

THAILAND

บทที่ 1

จากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC

อ่าวเบงกอล คือหนึ่งในพื้นที่ทางทะเลที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและเส้นทางการคมนาคมหล่อเลี้ยงชีวิตและหล่อหลอมวัฒนธรรมของประชากรที่อาศัยอยู่ริมชายฝั่งนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นอ่าวเบงกอลยังเป็นพื้นที่แห่งความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีศักยภาพทั้งในแง่จำนวนประชากร และขนาดเศรษฐกิจ รวมไปถึงทวีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ การค้า ความเชื่อมโยง ในขณะที่ยังคงเป็นพื้นที่แห่งสันติภาพ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา (สร้อยคำ, 2565)

ในบทนำจากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC นี้ จะชี้ชวนให้ผู้อ่านรู้จักข้อมูลพื้นฐานของอ่าวเบงกอล และการพัฒนาไปสู่ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation - BIMSTEC) พร้อมกับแนะนำโครงสร้างของหนังสือที่จะชวนผู้อ่านรู้จักบิมสเทคผ่านเรื่องราวปริทัศน์ของ 7 รัฐสมาชิก

ว่าด้วยอ่าวเบงกอล

อ่าวเบงกอล (Bay of Bengal) เป็นหนึ่งในอ่าวที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และยังมี ความสำคัญทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง และการพัฒนาของประเทศในภูมิภาคที่ตั้งอยู่โดยรอบ (Xavier, 2018, p. 5) ทั้งนี้ อ่าวเบงกอลตั้งอยู่ในจุดสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ โดยอยู่บริเวณด้านตะวันออกเฉียงเหนือของมหาสมุทรอินเดีย มีพื้นที่ประมาณ 2,173,000 ตารางกิโลเมตร โดยมีพรมแดนทางทะเลติดกับรัฐและดินแดนที่สำคัญ ได้แก่ ทิศตะวันตกติดกับอินเดียและศรีลังกา ทิศเหนือติดกับบังกลาเทศ และทิศตะวันออกติดกับเมียนมา ทะเลอันดามัน และตอนเหนือของคาบสมุทรมาเลย์ (Balakrishna, Morgan, & Verlaan, 2023)

เมื่อกล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของอ่าวเบงกอลนั้น นับว่าเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์น้ำมากกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนปลาทั้งหมดของโลก โดยมีสารอาหารที่สำคัญต่อชีวิตใต้ทะเลซึ่งได้รับจากแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลมารวมที่อ่าวเบงกอล อาทิ แม่น้ำคงคาและแม่น้ำพรหมบุตร นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดพลังงานและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในภูมิภาค (Bhatia, 2020, p. 122; Xavier, 2018, p. 5; Balakrishna, Morgan, & Verlaan, 2023)

รูปภาพ 1 แผนที่ภูมิศาสตร์อ่าวเบงกอล

ที่มา: <https://www.worldatlas.com/bays/bay-of-bengal.html>

จากที่ตั้งทางภูมิรัฐศาสตร์ อ่าวเบงกอลยังเป็นจุดเชื่อมโยงของสองมหาสมุทรที่สำคัญของโลก ได้แก่ มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งถือว่าเป็นจุดสำคัญของเศรษฐกิจโลก เพราะถือได้ว่า 1 ใน 4 ของการค้าโลกต้องถูกขนส่งผ่านอ่าวเบงกอล (Xavier, 2018, หน้า 5) จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณรอบอ่าวเบงกอลยึดโยงกันด้วยความสัมพันธ์ทางการค้า วัฒนธรรม และศาสนา ตั้งแต่ก่อนที่รัฐชาติสมัยใหม่จะเกิดขึ้น (รักธรรม, 2020)

ในปัจจุบัน พื้นที่รอบอ่าวเบงกอลเป็นภูมิภาคที่เป็นแหล่งพำนักของประชากรจำนวนมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ประมาณ 1.68 พันล้านคน คิดเป็นร้อยละ 22.8 หรือราว 1 ใน 4 ของประชากรโลก ซึ่งในจำนวนประชากรดังกล่าว พบว่าประเทศในพื้นที่อ่าวเบงกอลมีประชากรเป็นวัยแรงงานเกินครึ่ง จึงนับว่าเป็นภูมิภาคที่มีกำลังในการผลิตสูงและมีอัตราการเติบโตที่สูงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ รัฐสมาชิกรอบอ่าวเบงกอลยังมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) รวมกันที่ 3.697 ล้านล้านเหรียญสหรัฐต่อปี ซึ่งนับว่าเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ไม่น้อย (สร้อยคำ, 2565; Xavier, 2018, p. 5)

อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นพื้นที่หลักและถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ของโลกในเชิงเศรษฐกิจ การยกระดับขีดความสามารถของอ่าวเบงกอล โดยประเทศที่อยู่รายรอบนั้นยังต้องการบูรณาการอย่างเป็นระบบทั้งในเชิงเศรษฐกิจ ความเชื่อมโยง การเคลื่อนย้าย และภูมิศาสตร์ (Xavier, 2018, p. 5) ด้วยเหตุนี้ การรวมกลุ่มของประเทศในพื้นที่รอบอ่าวเบงกอลจึงมีความสำคัญ นำมาสู่การจัดตั้งกรอบความร่วมมือแห่งภูมิภาค ซึ่งจะได้กล่าวถึงในส่วนถัดไปของบทนี้

จาก BIST-EC และ BIMST-EC สู่ BIMSTEC

จากความสำคัญทางภูมิศาสตร์และศักยภาพของอ่าวเบงกอลข้างต้น นำมาสู่การเจรจาและการพูดคุยระหว่างรัฐต่าง ๆ ที่อยู่ชายฝั่งหรือมีพื้นที่ที่เชื่อมโยง รวมถึงพึ่งพิงอ่าวเบงกอลในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จึงเกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และ ไทย (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) หรือ BIST-EC ขึ้นนับตั้งแต่ ค.ศ. 1997 ก่อนที่จะพัฒนาเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย เมียนมา ศรีลังกา และไทย (Bangladesh-India-Myanmar-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) หรือ BIMST-EC ในปีเดียวกัน

จนกระทั่งกลายเป็นความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation - BIMSTEC) หรือ บิมสเทคในปี ค.ศ. 2004 ทำให้ปัจจุบันกรอบความร่วมมือดังกล่าว มีอายุครบ 26 ปี ในปี ค.ศ. 2023 ซึ่งพัฒนาการของความร่วมมือสรุปได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จุดเริ่มต้นครั้งสำคัญ เกิดขึ้นเมื่อ 6 มิถุนายน ค.ศ. 1997 ซึ่งเป็นวันที่มีการลงนามในปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) โดยบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และไทย นำมาสู่การจัดตั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และไทย (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) หรือ BIST-EC (BIMSTEC, 2023; Mohan, 2016, p. 2)

ในปฏิญญาดังกล่าวมีสาระสำคัญกล่าวถึง การที่รัฐบาลทั้ง 4 ประเทศได้พิจารณาถึงผลประโยชน์ร่วมกันในด้านเศรษฐกิจเพื่อต่อยอดมิตรภาพและความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่มีพื้นที่ติดกับอ่าวเบงกอล ผ่านการตั้งหน่วยงานความร่วมมือในระดับภูมิภาคที่ให้ความสำคัญกับการค้า การลงทุน การถ่ายทอดเทคโนโลยี และสาขาอื่น ๆ ด้วยความเท่าเทียมและการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน อันจะนำไปสู่สันติภาพ การพัฒนา และความมั่งคั่งในภูมิภาค รวมไปถึงการร่วมกันรับผิดชอบในการสร้างความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป โดยกำหนดให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่อาวุโส การตั้งคณะทำงาน และหน่วยปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน (BISTEC, 1997, หน้า 1 - 2)

จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญต่อมา เกิดขึ้นภายหลังที่เมียนมาเข้าร่วมเป็นสมาชิก BIST-EC เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1997 กรอบความร่วมมือดังกล่าวจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย เมียนมา ศรีลังกา และไทย (Bangladesh-India-Myanmar-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) หรือ BIMST-EC โดยเพิ่มตัวอักษรย่อ M ตามการเข้าเป็นรัฐสมาชิกของเมียนมา (BIMSTEC, 2023)

รูปภาพ 2 การประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 1 ณ กรุงเทพมหานคร
ที่มา: <https://bimstec.org/about-bimstec/>

จนกระทั่งในการประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 1 เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2004 ภายหลังการเข้าร่วมของอีก 2 รัฐสมาชิก ได้แก่ เนปาล และ ภูฏาน นั้น BIMST-EC ได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับภูมิภาคอ่าวเบงกอลและสะท้อนความเป็นรัฐสมาชิกเพิ่มมากขึ้น โดยปรับจากตัวอักษรย่อที่แทนรัฐสมาชิกของความร่วมมือเป็น “ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation: BIMSTEC)” หรือ บิมสเทค จึงทำให้ปัจจุบัน รัฐสมาชิกของบิมสเทคมีจำนวนทั้งสิ้น 7 ประเทศ ประกอบไปด้วย บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย เมียนมา เนปาล ศรีลังกา และไทย (Bhatia, 2020, หน้า 118 - 119; BIMSTEC, 2023)

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของบิมสเทค คือการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างรัฐสมาชิกที่อยู่รอบอ่าวเบงกอล (Mohan, 2016, p. 2) หรือกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการเชื่อมโยงชาติสมาชิกในหลากหลายสาขาความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การสร้างสิ่งแวดลอมที่ส่งเสริมและเร่งรัดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ
2. เพื่อยกระดับความก้าวหน้าทางสังคมในระดับอนุภูมิภาค
3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือในประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน

4. ให้การช่วยเหลือระหว่างกันในด้านการฝึกอบรมและสนับสนุนการวิจัย
5. ร่วมมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาของรัฐสมาชิก
6. รักษาความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและเป็นประโยชน์ในองค์กรระหว่างประเทศทั้งในระดับสากลและระดับภูมิภาค
7. ให้ความร่วมมือในโครงการต่าง ๆ ของภูมิภาค ผ่านการผสมผสานและบูรณาการการทำงานร่วมกัน

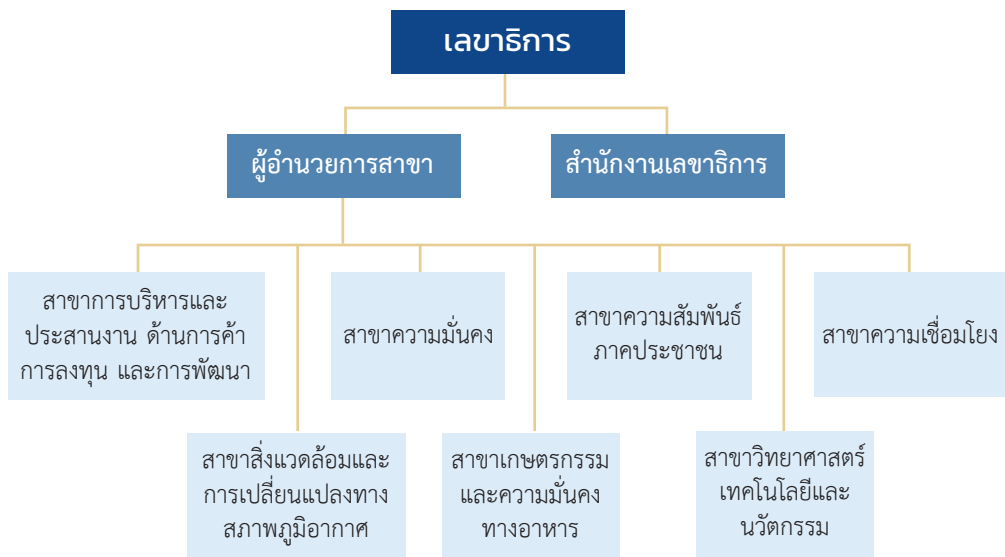
ทั้งนี้ในการดำเนินงานข้างต้น ตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญคือรัฐสมาชิกจะต้องร่วมมือบนพื้นฐานของความเคารพในอำนาจอธิปไตยอย่างเสมอภาค บูรณภาพเหนือดินแดน การตัดสินใจทางการเมือง ไม่ก้าวล่วงกิจการภายใน สันติภาพ และผลประโยชน์ร่วมระหว่างรัฐสมาชิกอีกด้วย (Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2016, p. 1 - 2)

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานในช่วง 7 ปีแรก BIST-EC, BIMST-EC และ BIMSTEC มีเพียงการพบปะและประชุมกันในระดับรัฐมนตรีเท่านั้น จนกระทั่งรัฐสมาชิกได้ร่วมกันจัดการประชุมผู้นำบิมสเทค เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 2004 ณ กรุงเทพฯ ประเทศไทย ผลของการประชุมดังกล่าว ได้ขยายสาขาความร่วมมือของบิมสเทค ให้กว้างยิ่งขึ้น ต่อมาในการประชุมผู้นำบิมสเทค ครั้งที่ 2 ได้ถูกจัดขึ้น ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2008 ผู้นำของรัฐสมาชิกได้สนับสนุนและเรียกร้องความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมเพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบรับกับโอกาสใหม่ ๆ ในกระแสโลกาภิวัตน์ไปพร้อม ๆ กับการรับมือความซับซ้อนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Bhatia, 2020, p. 119 - 120)

รูปภาพ 3 สำนักเลขาธิการบิมสเทค ตั้งอยู่ ณ กรุงธากา บังกลาเทศ
ที่มา: <https://bimstec.org/secretariat-2/>

บิมสเทคมีการพัฒนาเชิงสถาบันและโครงสร้างตามลำดับ จนกระทั่งนำมาสู่การตัดสินใจครั้งสำคัญในการประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 3 ในปี ค.ศ. 2014 ในการจัดตั้งสำนักเลขาธิการบิมสเทค (BIMSTEC Secretariat) ณ กรุงธากา บังกลาเทศ และเปิดดำเนินงานอย่างเป็นทางการในเดือนกันยายน ค.ศ. 2014 โดยนายกรัฐมนตรีแห่งบังกลาเทศ อนึ่ง สำนักเลขาธิการ ประกอบไปด้วยโครงสร้าง ดังนี้ (BIMSTEC, 2023)

รูปภาพ 4 โครงสร้างสำนักเลขาธิการบิมสเทค
ที่มา: ผู้เขียน

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่าสำนักเลขาธิการบิมสเทค ประกอบด้วยเลขาธิการ ซึ่งมีสำนักงานของเลขาธิการ และผู้อำนวยการ 7 สาขา ซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากประเทศสมาชิกประเทศละ 1 คน ประกอบไปด้วย

1. สาขาการบริหารและประสานงาน ด้านการค้า การลงทุน และการพัฒนา รับผิดชอบภารกิจด้านการบริการและงบประมาณ ระบบการขนส่ง การสื่อสาร การประชุมและการจัดกิจกรรม ประสานงานภารกิจเลขาธิการ รวมไปถึงภารกิจด้านการค้า การลงทุน และการพัฒนาของบิมสเทค

2. สาขาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ รับผิดชอบภารกิจด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของบิมสเทค การจัดพิมพ์จดหมายข่าวและนิตยสาร รวมถึงเป็นผู้ประสานงานของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (UNESCAP)

3. สาขาความมั่นคง รับผิดชอบภารกิจด้านความมั่นคง ทั้งในประเด็นการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ การจัดการภัยพิบัติ และพลังงาน รวมถึงเป็นผู้ประสานงานของสำนักงานต่อต้านการก่อการร้ายแห่งสหประชาชาติ (UNOCT) และสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC)

4. สาขาการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร รับผิดชอบภารกิจด้านเกษตรกรรมและความมั่นคงทางอาหาร การเกษตร การประมงและการปศุสัตว์ รวมถึงเป็นผู้ประสานงานของอาเซียน และสถาบันวิจัยนโยบายอาหารนานาชาติ (IFPRI)

5. สาขาปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน รับผิดชอบภารกิจด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และปฏิสัมพันธ์ของผู้คนผ่านเวทีนักวิชาการคลังสมองและ สื่อมวลชน เป็นต้น รวมถึงเป็นผู้ประสานงานของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB)

6. สาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม รับผิดชอบภารกิจด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยี สุขภาพ และทรัพยากรมนุษย์ คู่มือเว็บไซต์และสื่อของบิมสเทค

7. สาขาความเชื่อมโยง รับผิดชอบภารกิจด้านความเชื่อมโยง และเป็นผู้ประสานงานของธนาคารโลก (World Bank)

นอกจากนี้ยังมีบุคลากรสายสนับสนุน ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในสำนักเลขาธิการอีกด้วย (BIMSTEC, 2023)

ในขณะเดียวกันก็พัฒนากรอบการดำเนินงานเชิงสถาบันและกฎหมายในการขยายความร่วมมือในเชิงลึกมากขึ้น โดยปัจจุบันมีกลไกที่สำคัญคือการมีหน่วยประสานงานกลางระดับชาติ (National Focal Points) ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นในกระทรวงการต่างประเทศของรัฐสมาชิกเพื่อเป็นศูนย์กลางการประสานงานระหว่างสำนักเลขาธิการบิมสเทค (BIMSTEC Secretariat) และรัฐสมาชิก โดยจัดให้มีโครงสร้างองค์กรใน 5 ระดับประกอบไปด้วย (BIMSTEC, 2023)

1. การประชุมผู้นำบิมสเทค โดยประมุขแห่งรัฐหรือประมุขฝ่ายบริหารของรัฐสมาชิก (BIMSTEC Summit) เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม

2. การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของรัฐสมาชิก (Ministerial Meeting) เพื่อพิจารณาประเด็นเชิงนโยบายร่วมกัน

3. การประชุมรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในประเด็นหรือกิจกรรมของสาขาความร่วมมือของรัฐสมาชิก อาทิ ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจ/การค้า

4. การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของกระทรวงการต่างประเทศ สำนักเลขาธิการ และผู้แทนของรัฐสมาชิก แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการค้าและเศรษฐกิจ (Senior Trade / Economic Official Meeting: STEOM) และด้านต่างประเทศ (Senior Official Meeting: SOM)

5. การประชุมคณะกรรมการถาวรจากหน่วยประสานงานกลางระดับชาติของรัฐสมาชิก

สำหรับสาขาความร่วมมือของบิมสเทคนั้น ในระยะเริ่มต้น ค.ศ. 1997 ได้กำหนดกรอบความร่วมมือใน 6 สาขาสำคัญ ประกอบด้วยสาขาการค้า สาขาเทคโนโลยี สาขาลังงาน สาขาการขนส่ง สาขาการท่องเที่ยว และสาขาการประมง ต่อมาในปี ค.ศ. 2008 ได้ขยายเพิ่มเป็น 14 สาขา โดยรวมความร่วมมือในสาขาการเกษตร สาขาการสาธารณสุข สาขาการบรรเทาความยากจน สาขาการต่อต้านการก่อการร้าย สาขาสิ่งแวดล้อม สาขาวัฒนธรรม สาขาปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับประชาชน และสาขาการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ เพิ่มเติมขึ้น

จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2021 ได้พิจารณาวางโครงสร้างสาขาความร่วมมือใหม่ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยในแต่ละสาขาและสาขาความร่วมมืออยู่ภายใต้การดูแลของรัฐสมาชิก ดังตารางต่อไปนี้ (BIMSTEC, 2023; สำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ, 2021)

ตาราง 1 สาขาและอนุสาขาความร่วมมือบิมสเทค

รัฐสมาชิก	สาขาความร่วมมือ	สาขาความร่วมมือย่อย
บังกลาเทศ	การค้า การลงทุน และการพัฒนา	เศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy)
ภูฏาน	สิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ	เศรษฐกิจภูเขา (Mountain Economy)
อินเดีย	ความมั่นคง	การต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ การจัดการภัยพิบัติ และพลังงาน
เมียนมา	การเกษตร และความมั่นคงทางอาหาร	การเกษตร การประมงและปศุสัตว์
เนปาล	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน	วัฒนธรรม การท่องเที่ยว การบรรเทาความยากจน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน
ศรีลังกา	วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม	เทคโนโลยี สุขภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ไทย	ความเชื่อมโยง	-

จากตารางข้างต้นสะท้อนถึงบทบาทของรัฐสมาชิกในการกำกับดูแลและเป็นประเทศนำในการขับเคลื่อน 7 สาขาความร่วมมือและสาขาความร่วมมือย่อยโดยบังกลาเทศรับผิดชอบหลักในสาขาการค้า การลงทุน และการพัฒนา และรับผิดชอบในสาขาความร่วมมือย่อยด้านเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) ด้านภูฏาน รับผิดชอบหลักในสาขาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ และรับผิดชอบในสาขาความร่วมมือย่อยด้านเศรษฐกิจภูเขา (Mountain Economy) ในขณะที่อินเดีย รับผิดชอบหลักในสาขาความมั่นคง และรับผิดชอบสาขาความร่วมมือย่อยด้านการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ การจัดการภัยพิบัติ และพลังงาน ด้านเมียนมารับผิดชอบหลักในสาขาการเกษตร และความมั่นคงทางอาหาร และรับผิดชอบในสาขาความร่วมมือย่อยด้านการเกษตร การประมงและปศุสัตว์ ในส่วนเนปาล รับผิดชอบในสาขาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและประชาชน และสาขาความร่วมมือย่อยด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การบรรเทาความยากจน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและประชาชน ด้านศรีลังกา รับผิดชอบในสาขาหลักด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม และสาขาความร่วมมือย่อยด้านเทคโนโลยี สุขภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สำหรับประเทศไทยนั้น รับผิดชอบในสาขาหลักด้านความเชื่อมโยง (BIMSTEC, 2023)

จากการดำเนินงานเพื่อความร่วมมือในกลุ่มประเทศรอบอ่าวเบงกอล ตลอด 26 ปีที่ผ่านมา นั้น ความสำเร็จและก้าวที่สำคัญของบิมสเทค (BIMSTEC Thailand, 2023) สามารถแสดงให้เห็นได้ในตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 2 ก้าวสำคัญของบิมสเทค

ปี ค.ศ.	ก้าวสำคัญของบิมสเทค
1997	บิมสเทคก่อตั้งตามปฏิญญากรุงเทพฯ เมียนมาเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทค
2004	การประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 1 ณ กรุงเทพฯ ประเทศไทย ริเริ่มการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีบิมสเทค ภูฏานและเนปาลเข้าร่วมเป็นสมาชิกของบิมสเทค
2008	การประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 2 ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย การจัดตั้งเครือข่ายศูนย์ประสานงานการแพทย์แผนดั้งเดิมแห่งชาติ ในกลุ่มประเทศบิมสเทค
2009	อนุสัญญาบิมสเทคว่าด้วยความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้าย องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และการลักลอบค้ายาเสพติด
2014	การประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 3 ณ กรุงเนปยีดอ ประเทศเมียนมา การจัดตั้งสำนักเลขาธิการบิมสเทค ณ กรุงธากา บังกลาเทศ
2018	การประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 4 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศเนปาล บันทึกความเข้าใจสำหรับการจัดตั้งความเชื่อมโยงโครงข่ายระบบไฟฟ้าบิมสเทค
2022	การประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 5 ณ กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา กฎบัตรบิมสเทค แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงด้านคมนาคม อนุสัญญาบิมสเทคว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา บันทึกความตกลงว่าด้วย การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีบิมสเทค ปรับจำนวนสาขาความร่วมมือบิมสเทค จาก 14 สาขาเป็น 7 สาขา

อนึ่งแม้ว่าบิมสเทคจะเป็นกรอบความร่วมมือทางวิชาการและเศรษฐกิจระหว่าง 7 ประเทศในอ่าวเบงกอลที่ดำเนินการมากกว่า 26 ปี และในห้วงปีนี้ ประเทศไทยรับบทบาทการเป็นประธานบิมสเทคในช่วงปี ค.ศ. 2022 แต่พบว่าสิ่งสำคัญที่จะช่วยเกิดการขับเคลื่อนกรอบความร่วมมือดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น คือ การสร้างการตระหนักรู้ (awareness) ตั้งแต่การทำความรู้จัก สร้างความเข้าใจ และเล็งเห็นถึงความสำคัญและศักยภาพของบิมสเทคให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ และประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับประชาชน (People-to-People Contact)

ด้วยเหตุนี้ กองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จึงได้จัดทำหนังสือและสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ (E-Book) เรื่อง “จากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC: บิมสเทคปริทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก” เพื่อร่วมสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญและศักยภาพของบิมสเทคสู่สาธารณชน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 9 บท ประกอบไปด้วย

บทที่ 1 บทนำจากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC เพื่อนำเสนอความสำคัญและศักยภาพของอ่าวเบงกอล รวมถึงพัฒนาของความร่วมมือที่สำคัญในภูมิภาค นับตั้งแต่ BISTE-EC และ BIMST-EC สู่ BIMSTEC ในปัจจุบัน

บทที่ 2 ถึงบทที่ 8 เน้นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบิมสเทคผ่านมุมมองของรัฐสมาชิก ได้แก่ บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย เมียนมา เนปาล ศรีลังกา และไทย ตามลำดับ โดยในแต่ละบทเน้นการปริทัศน์ข้อมูลที่สำคัญผ่าน 4 ประเด็นหลัก ประกอบไปด้วย ประเด็นที่ 1 รัฐสมาชิกของบิมสเทคแต่ละรัฐ มีข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ และมีความเชื่อมโยงกับภูมิภาคอ่าวเบงกอลทั้งเชิงภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม อย่างไร ประเด็นที่ 2 รัฐสมาชิกเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือบิมสเทคได้อย่างไร และแต่ละรัฐมีแนวนโยบายหรือมองประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมบิมสเทคไว้อย่างไร ประเด็นที่ 3 รัฐสมาชิกมีส่วนเสริมต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของบิมสเทคอย่างไร และประการสุดท้าย รัฐสมาชิกแต่ละรัฐมีขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทคแบบใดบ้าง

บทที่ 9 บิมสเทคปริทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก เป็นบทสรุปเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของรัฐสมาชิกบิมสเทคกับอ่าวเบงกอล ทั้งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทค แนวนโยบายของแต่ละประเทศต่อบิมสเทค บทบาทต่อการพัฒนาบิมสเทค และกลไกของรัฐสมาชิกที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค พร้อมไปกับการนำเสนอโอกาสและประโยชน์ที่

แต่ละรัฐจะได้รับจากการเป็นสมาชิกบิมสเทค รวมไปถึงประเด็นความท้าทายสำหรับบิมสเทคในอนาคต เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจพลวัตและศักยภาพของกรอบความร่วมมือในภูมิภาคอ่าวเบงกอลนี้ อันจะนำมาสู่ความเข้าใจอันดีและความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นระหว่างกันต่อไป

บทที่ 2 บังกลาเทศ

ในบทนี้จะนำเสนอเรื่องราวของบิมสเทคผ่านมุมมองของบังกลาเทศในฐานะรัฐสมาชิก โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนหลักคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของบังกลาเทศ และความเชื่อมโยงกับภูมิภาคอ่าวเบงกอล ส่วนที่ 2 กล่าวถึงการเข้าเป็นรัฐสมาชิกบิมสเทคของบังกลาเทศ และแนวนโยบายหรือนโยบายการต่างประเทศที่มีต่อบิมสเทคของบังกลาเทศ ส่วนที่ 3 จะได้กล่าวถึงบทบาทของบังกลาเทศเพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของบิมสเทค และส่วนสุดท้าย ชี้ความสามารถและกลไกของบังกลาเทศที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล

บังกลาเทศ หรือ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ (People's Republic of Bangladesh) ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ มีพื้นที่กว่า 147,570 ตารางกิโลเมตร มีประชากรกว่า 165 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 98 เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เบงกาลี จากจำนวนประชากรดังกล่าว ทำให้บังกลาเทศอยู่ในลำดับที่ 8 ของประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก และเป็นประเทศที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดในโลก โดยประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ปากแม่น้ำหลายสายที่ไหลลงสู่อ่าวเบงกอล มีภาษาบังกลา (Bangla) เป็นภาษาประจำชาติ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 86 นับถือศาสนาอิสลาม ตามมาด้วยศาสนาฮินดู ร้อยละ 12.1 เป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากมีแม่น้ำหลายสาย อาทิ แม่น้ำคงคา แม่น้ำพรหมบุตร เป็นต้น (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2017; BBC, 2023)

รูปภาพ 5 แผนที่ภูมิศาสตร์บังกลาเทศ

ที่มา: <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1d15e39c306000a042?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>

เมืองหลวงของบังกลาเทศ ตั้งอยู่ที่กรุงธากา เดิมเป็นที่รู้จักในชื่อ “ปากีสถานตะวันออก (East Pakistan)” ได้รับเอกราชและก่อตั้งเป็นประเทศบังกลาเทศ โดยแยกจากปากีสถาน เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1971 (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2017; BBC, 2023) ปัจจุบันจัดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร และประธานาธิบดีเป็นประมุขที่มาจากการเลือกตั้งโดยรัฐสภา (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

ในด้านภูมิศาสตร์ บังกลาเทศตั้งอยู่บริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของภูมิภาคเอเชียใต้ โดยตอนเหนือของประเทศติดกับเทือกเขาหิมาลัย ในขณะที่ทางด้านตะวันตกติดกับรัฐเวสต์เบงกอลของอินเดีย และด้านตะวันตกติดกับรัฐตรีปุระและมิโซรัมของอินเดีย และเมียนมา ในขณะที่ตอนใต้ติดต่อกับอ่าวเบงกอลโดยตรง โดยมีชายฝั่งกว่า 580 กิโลเมตร (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2017)

ด้านเศรษฐกิจบังกลาเทศมีนโยบายแบบมุ่งเน้นเสรีภาพและการแข่งขันเศรษฐกิจ เพื่อสนับสนุนการลงทุนและการร่วมทุนของนักลงทุนทั้งภายในและต่างประเทศ โดยระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับธุรกิจการค้า การประมง การแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมเสื้อผ้า เครื่องหนัง และสินค้าอุปโภคและบริโภคพื้นฐาน ทั้งนี้อุปสรรคด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบไปด้วยภัยธรรมชาติและขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนา (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

อย่างไรก็ตาม บังกลาเทศนับว่าเป็นประเทศที่น่าจับตามองประเทศหนึ่ง เนื่องจากศักยภาพทางประชากรที่มีจำนวนมากแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยนโยบายการเปิดเสรีภาพทางการค้าและการลงทุน ทำให้บังกลาเทศเป็นประเทศเศรษฐกิจใหม่ที่มีโอกาสในการเติบโตสูง ซึ่งพร้อมต่อการผสมผสานความร่วมมือกับนานาชาติผ่านกลไกระหว่างประเทศต่อไป

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทคและนโยบายต่อบิมสเทค

เมื่อ 6 มิถุนายน ค.ศ. 1997 บังกลาเทศตัดสินใจที่ลงนามในปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) ร่วมกับ อินเดีย ศรีลังกา และไทย เพื่อจัดตั้ง BIST-EC หรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และ ไทย (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) ก่อนที่ความร่วมมือดังกล่าวจะพัฒนาสู่การเป็นความร่วมมือแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation-BIMSTEC) หรือบิมสเทค (BIMSTEC, 2023; Mohan, 2016, p. 2)

การตัดสินใจเข้าร่วมบิมสเทคบังกลาเทศในฐานะที่เป็นรัฐสมาชิกผู้ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1997 นั้น เป็นไปเพื่อสะท้อนถึงความประสงค์อันแน่วแน่ของบังกลาเทศที่จะสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาค ซึ่งการสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาคนั้น ถือเป็นวิสัยทัศน์หลักของ Sheikh Mujibur Rahman บิดาของประเทศ (Father of the Nation) นับแต่ได้รับเอกราช

โดยให้ความสำคัญกับการที่บังกลาเทศจะร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคในการสร้างความก้าวหน้าและความมั่งคั่งให้กับผู้คน (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2021)

อนึ่ง บังกลาเทศได้ดำเนินนโยบายมองตะวันออก (Look East) เพื่อแสวงหาความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในด้านพลังงาน แรงงาน และการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทสำคัญในเวทีระดับโลก ในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเป็นผลกระทบจากภาวะโลกร้อน ปัญหาความยากจน และการส่งเสริมการเข้าร่วมภารกิจการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ เป็นต้น (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้บังกลาเทศเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ อาทิ องค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of the Islamic Conference (OIC)) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue (ACD)), สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asia Association for Regional Cooperation (SAARC)), กลุ่มผู้ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement (NAM)) และ BIMSTEC อีกด้วย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

ทั้งนี้ ในด้านแนวนโยบายต่อบิมสเทคนั้น ปลัดกระทรวงการต่างประเทศของบังกลาเทศ เอกอัครราชทูต Masud Bin Momen ได้กล่าวว่า “ในฐานะที่เป็นรัฐก่อตั้งของบิมสเทค บังกลาเทศตั้งใจแน่วแน่ที่จะสร้างความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับรัฐสมาชิกของบิมสเทคในทุกมิติ และขับเคลื่อนวัตถุประสงค์ของความร่วมมือระดับภูมิภาคนี้ให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด” (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2023)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนายกรัฐมนตรีแห่งบังกลาเทศ Sheikh Hasina ในฐานะผู้สนับสนุนสำคัญของการดำเนินงานบิมสเทคที่เน้นถึงความมุ่งมั่นของบังกลาเทศในการสนับสนุนภารกิจและสร้างความเข้มแข็งของสำนักเลขาธิการบิมสเทคซึ่งตั้งอยู่ ณ กรุงธากา บังกลาเทศในทุกวิถีทางที่สามารถทำได้ (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2023)

จากบทบาทการเป็นรัฐสมาชิกผู้ก่อตั้งบิมสเทค รวมไปถึงแนวคิดของผู้นำประเทศที่มีต่อการขับเคลื่อนความร่วมมือระดับภูมิภาค จึงกล่าวได้ว่าบังกลาเทศมีแนวนโยบายสำคัญในการผลักดันความร่วมมือภายใต้กรอบความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังจะได้อธิบายเพิ่มเติมในส่วนถัดไปที่ว่าด้วยบทบาทของบังกลาเทศที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค

บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค

บังกลาเทศประเทศนำในสาขาการค้า การลงทุน และการพัฒนา (Trade, Investment and Development) ผ่านการดำเนินงานภารกิจที่สำคัญ คือ การผลักดันความตกลงเขตการค้าเสรีบิมสเทค (BIMSTEC Free Trade Area: FTA) โดยคณะทำงานว่าด้วยกฎถิ่นกำเนิดของสินค้า คณะกรรมการเจรจาการค้าบิมสเทค เป็นกลไกความร่วมมือที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดการค้า การลงทุน และการพัฒนาในภูมิภาค (BIMSTEC Thailand, 2023)

อนึ่ง บังกลาเทศมองว่าความร่วมมือในด้านดังกล่าวจะนำมาสู่การสร้างรายได้และการสร้างงานให้กับภูมิภาค และการยกระดับความเชื่อมโยง (Connectivity) จะเป็นเงื่อนไขหลักที่จะสนับสนุนการค้าและการลงทุน รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนให้เกิดความก้าวหน้าในสาขาความร่วมมือดังกล่าว (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2021)

นอกจากนี้ บังกลาเทศให้ความสำคัญกับการผลักดันการยกระดับการค้าอาหารเกษตร (Agro-Food Trade) เพื่อเป็นส่วนขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน และการพัฒนาในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ซึ่งบังกลาเทศตระหนักว่าการเพิ่มการค้าอาหารเกษตรจะช่วยส่งเสริมความร่วมมือสาขาอื่น ๆ ไปด้วย ทั้งนี้ สาเหตุที่บังกลาเทศให้ความสำคัญกับการค้าอาหารเกษตร เนื่องจากบังกลาเทศเติบโตด้วยความสำเร็จและสามารถยกระดับขีดความสามารถจากปัญหาทางเศรษฐกิจด้วยนโยบายแบบเสรีนิยม กล่าวคือ ในศตวรรษที่ 1990 หรือเพียง 20 ปีหลังจากการได้รับเอกราช บังกลาเทศได้รับประโยชน์จากการปฏิรูปเศรษฐกิจจนสามารถเป็นประเทศผู้นำในด้านเกษตรกรรมของเอเชียใต้ นอกจากนี้ยังสามารถแก้ปัญหาภาวะขาดแคลนทางอาหารในช่วงน้ำท่วมใหญ่ในปี 1998 ให้ประเทศและประชาชนมีความมั่นคงทางอาหารท่ามกลางวิกฤตดังกล่าวจนได้รับการยกย่องในสื่อสาธารณะทั่วโลก อีกทั้งยังประสบความสำเร็จในด้านการบูรณาการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) เพื่อรองรับการค้าด้านอาหารเกษตรในภูมิภาค ซึ่งเชื่อมร้อยประเทศข้างเคียงทั้ง อินเดีย เมียนมา และประเทศไทย (Roy, Pradhan, & Rashid, 2023) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้บังกลาเทศขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการค้า การลงทุน และการพัฒนา ผ่านการยกระดับการค้าอาหารเกษตรดังกล่าว

รูปภาพ 6 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบังกลาเทศและเลขาธิการบิมสเทค
ที่มา: <https://www.facebook.com/BimstecInDhaka>

ในด้านการขับเคลื่อนการดำเนินงานของบิมสเทคนั้น บังกลาเทศเป็นหนึ่งในรัฐสมาชิกที่ให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าของบิมสเทคมาโดยตลอด โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ดร. อาบูลคาลัม อับดุล โมเมน (Dr. A. K. Abdul Momen) ได้กล่าวเน้นย้ำและขอให้รัฐสมาชิกบิมสเทคเร่งรัดกระบวนการทำงานของบิมสเทคระหว่างการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศครั้งที่ 17 ซึ่งจัดขึ้น ณ กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2001 ที่ผ่านมา โดยกล่าวว่า (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2021)

... บิมสเทคคือองค์กรที่ขับเคลื่อนโดยรัฐสมาชิก ดังนั้น รัฐสมาชิกควรที่จะจัดการประชุมและกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งเดียวกันในความร่วมมือ และลงมือดำเนินการในโครงการและแผนปฏิบัติการ ซึ่งรัฐสมาชิกควรที่จะทำงานร่วมกันอย่างสามัคคีในอัตราที่เร็วยิ่งขึ้นในทุกสาขาความร่วมมือเพื่อนำมาสู่การผสานความร่วมมือ และท้ายที่สุดเพื่อให้บิมสเทคเป็นเวทีระดับภูมิภาคที่ให้ผลลัพธ์อย่างแท้จริง ...

จากบทบาทข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจอันแน่วแน่ของบังกลาเทศในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อให้บิมสเทคเป็นภูมิภาคที่มั่นคงและยั่งยืน และเป็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจร่วมกันของรัฐสมาชิกต่อไป

ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค

ในการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงกับบิมสเทคนั้น บังกลาเทศได้กำหนดให้กระทรวงการต่างประเทศของบังกลาเทศ (Ministry of Foreign Affairs) เป็นหน่วยงานประสานงานกลางระดับชาติ (National Focal Points) โดยกระทรวงการต่างประเทศของบังกลาเทศมีหน้าที่สำคัญในด้านการกำหนดและดำเนินนโยบายการต่างประเทศซึ่งเป็นการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2022)

โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 ของบังกลาเทศนั้น ได้กำหนดให้รัฐส่งเสริมสันติภาพสากล ความมั่นคง และความเป็นปึกแผ่น โดยรัฐจะต้องวางรากฐานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศบนฐานของการเคารพอำนาจอธิปไตยของรัฐ ความเท่าเทียม การไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น การแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และเคารพต่อกฎหมายระหว่างประเทศ รวมไปถึงการปฏิบัติตามหลักการของสหประชาชาติที่สำคัญ อาทิ การไม่ใช้กำลังในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการปลดอาวุธ การเคารพสิทธิของประชาชนในการเลือกสร้างระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองตามความประสงค์ของตน และการช่วยเหลือผู้ถูกกดขี่จากทั่วโลก ทั้งจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากลัทธิอาณานิคมและการเหยียดผิว (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2018)

อนึ่ง กระทรวงการต่างประเทศ ยังมีสำนักงานในต่างประเทศจำนวน 81 แห่ง เพื่อเป็นผู้แทนของรัฐบาลบังกลาเทศในรัฐอื่น ๆ และในองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เป้าประสงค์ของกระทรวงคือการพัฒนาและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับนานาชาติ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทั้งประเทศต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคีผ่านกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค ทั้งนี้ ในการดำเนินงานของบิมสเทคนั้น อยู่ภายใต้กรอบ SAARC และบิมสเทค ซึ่งมีอธิบดีกรมเป็นผู้บังคับบัญชา และมีผู้ช่วยอธิบดีด้านบิมสเทค (Assistant Secretary - BIMSTEC) เป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินงานของบังกลาเทศที่มีต่อบิมสเทค (Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh, 2022)

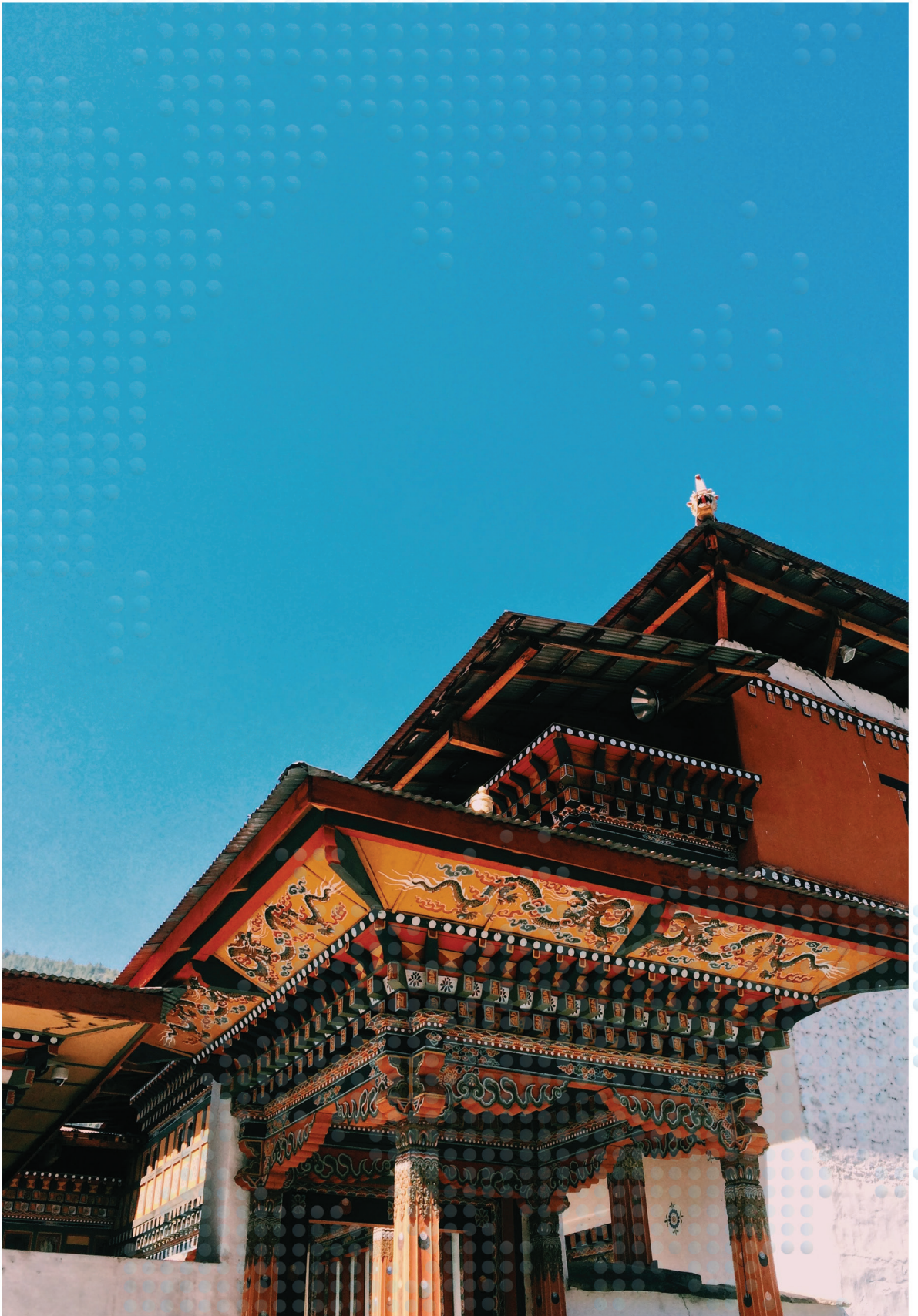
นอกจากนี้ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านบิมสเทค ยังมีเครือข่ายคลังสมอง ด้านนโยบายของบิมสเทค (BNPTT: BIMSTEC Network of Policy Think Tanks) ในฐานะภาควิชาการและวิจัยในการให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานของบิมสเทค โดยในส่วนของ บังกลาเทศตั้งอยู่ที่ศูนย์เสวนาเชิงนโยบาย (Centre for Policy Dialogue (CPD), Bangladesh) โดยศูนย์ดังกล่าวเป็นสถาบันวิจัยชั้นนำเพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แบบองค์รวม จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1993 ณ กรุงธากา บังกลาเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการบูรณาการและความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและนานาชาติ (Centre for Policy Dialogue, 2023)

นอกจากนี้ ยังมีสถาบันที่ร่วมเป็นเครือข่ายและดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับบิมสเทค ได้แก่ สถาบันนานาชาติและยุทธศาสตร์ศึกษาแห่งบังกลาเทศ (Bangladesh Institute of International and Strategic Studies (BIISS)) เป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลบังกลาเทศ ในปี ค.ศ. 1978 โดยมีภารกิจหลักในการวิจัยและบริการวิชาการด้านความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ กิจการภายใน และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง สันติภาพ และ ยุทธศาสตร์ ผ่านนโยบายการทูตภาคประชาชนและเชื่อมโยงภาครัฐ เพื่อเปิดโอกาสให้เกิด เวทีแห่งการพูดคุยและหารือเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ โดยสถาบันดังกล่าวตั้งอยู่ที่ กรุงธากา ประเทศบังกลาเทศ (Bangladesh Institute of International and Strategic Studies, 2023)

บิมสเทคปริทัศน์จากบังกลาเทศในฐานะรัฐสมาชิก

บังกลาเทศถือเป็นสมาชิกสำคัญและหนึ่งในสมาชิกก่อตั้งของบิมสเทค โดยเป็นรัฐ ที่มีอาณาเขตติดกับอ่าวเบงกอลและได้รับผลประโยชน์โดยตรง โดยบังกลาเทศมีบทบาท ในฐานะที่เป็นประเทศนำในสาขาการค้า การลงทุน และการพัฒนา อีกทั้ง ยังให้ความสำคัญ กับการยกระดับการค้าอาหารเกษตร ซึ่งถือเป็นผลิตภัณฑ์หลักที่สำคัญของภูมิภาค นอกจากนี้ ยังเป็นประเทศที่เป็นที่ตั้งของสำนักเลขาธิการบิมสเทค ณ กรุงธากา ซึ่งได้รับการสนับสนุน เป็นอย่างดีจากรัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศของบังกลาเทศ ทั้งนี้ บังกลาเทศ ยังสะท้อนถึงเจตจำนงอย่างมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนให้บิมสเทคเป็นกรอบความร่วมมือที่ เชื่อมร้อยเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างกันต่อไป

บทที่ 3 ภูฏาน

ภายหลังจากการปฏิวัติสังกาสเทโชในฐานะรัฐสมาชิกแล้ว ในบทนี้จะได้นำเสนอเรื่องราวของบิสมเทคผ่านมุมมองของภูฏานในฐานะรัฐสมาชิก โดยยังคงแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนหลักคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของภูฏานและความเชื่อมโยงกับภูมิภาคอ่าวเบงกอล ส่วนที่ 2 กล่าวถึงการเข้าเป็นรัฐสมาชิกบิสมเทคของภูฏาน และแนวนโยบายหรือนโยบายการต่างประเทศที่มีต่อบิสมเทคของภูฏาน ส่วนที่ 3 จะได้กล่าวถึง บทบาทของภูฏานเพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของบิสมเทค และส่วนสุดท้าย ชี้ความสามารถและกลไกของภูฏานที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิสมเทคดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล

ภูฏาน หรือ ราชอาณาจักรภูฏาน (The Kingdom of Bhutan) เป็นประเทศขนาดเล็กตั้งอยู่บนเทือกเขาหิมาลัยในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยมีพื้นที่ 38,117 ตารางกิโลเมตร มีพรมแดนติดกับจีนในทางทิศเหนือ และติดกับอินเดียในทางตอนใต้ และมีประชากรเพียง 791,000 คน ส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาหนายาน นิกาย Kagyupa และใช้ภาษาซงखा เป็นภาษาราชการ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

รูปภาพ 7 แผนที่ภูมิศาสตร์ภูฏาน

ที่มา: [https://www.mfa.go.th/th/country/BT?page=](https://www.mfa.go.th/th/country/BT?page=5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882)

[5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882](https://www.mfa.go.th/th/country/BT?page=5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882)

กฎหมายเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกในปี ค.ศ. 2008 ทำให้ปัจจุบันกฎหมายมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

ด้านเศรษฐกิจนั้น กฎหมายยึดหลักนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยหลักทฤษฎีความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness - GNH) และขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยเกษตรกรรม พลังงานน้ำ และการท่องเที่ยว โดยมีสินค้าส่งออกที่สำคัญ คือ ไฟฟ้าพลังงานน้ำ โลหะผสม ซีเมนต์ เป็นต้น (Bhatia, 2020, p. 125; กระทรวงการต่างประเทศ, 2565) โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ อินเดีย บังกลาเทศ สหรัฐอเมริกา เนปาล และเยอรมนี และมีตลาดนำเข้าสินค้าที่สำคัญจากอินเดีย ไทย จีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

อนึ่ง กฎหมายเป็นประเทศที่มีทรัพยากรรองรับการพัฒนา แต่ด้วยความที่เป็นรัฐขนาดเล็กในเอเชียใต้ที่ต้องพยายามผสานประโยชน์เพื่อรักษาสันติภาพ โดยเฉพาะการรักษาความสัมพันธ์กับจีนและอินเดีย ทำให้กฎหมายต้องวางตนในเชิงยุทธศาสตร์บนภูมิรัฐศาสตร์ที่จำกัด นอกจากนี้ยังต้องก้าวผ่านกระบวนการของการเป็นรัฐสมัยใหม่และการเป็นประชาธิปไตย ซึ่งรัฐบาลต้องเปลี่ยนผ่านให้เกิดสันติภาพและความสามัคคีขึ้นในประเทศ (Bhatia, 2020, p. 97 - 98)

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะไม่ได้อยู่ติดกับอ่าวเบงกอลโดยตรง แต่การที่มีเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับอินเดียซึ่งมีชายฝั่งรอบอ่าวเบงกอลนั้น รวมถึงประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ประกอบไปด้วยบังกลาเทศ เนปาล และไทย ซึ่งตั้งอยู่บนภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต้องพึ่งพิงอ่าวเบงกอลในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กฎหมายมีความเกี่ยวเนื่องกับอ่าวเบงกอลผ่านระบบเศรษฐกิจที่มีต่อเพื่อนบ้านและคู่ค้าที่สำคัญในภูมิภาคดังกล่าว (Chan, 2018; กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกอิมสเทคและนโยบายต่ออิมสเทค

จากเดิมทีนโยบายการต่างประเทศของกฎหมายเป็นในลักษณะของการแยกตนเอง กล่าวคือมีปฏิสัมพันธ์น้อยมากกับต่างชาติ หรือแทบจะไม่ติดต่อกับนานาประเทศเลย จนกระทั่งในช่วงศตวรรษที่ 1960 กฎหมายได้ดำเนินนโยบายการต่างประเทศแนวใหม่ด้วยการพัฒนาความสัมพันธ์กับอินเดียและประเทศต่าง ๆ มากขึ้น จนกระทั่งในปัจจุบันได้เป็นสมาชิก

ของสมาคมความร่วมมือแห่งเอเชียใต้ (SAARC) และการเป็นสมาชิกของบิมสเทค ซึ่งสะท้อนให้เห็นพลวัตของนโยบายการต่างประเทศของภูฏานที่กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมและร่วมมือในระดับโลกและภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น (Bhatia, 2020, p. 97 - 98, 100)

ภูฏานได้เข้าเป็นสมาชิกใหม่ของความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation-BIMSTEC) ในปี ค.ศ. 2004 หลังจากที่ยุทธศาสตร์ความร่วมมือดังกล่าวได้เริ่มต้นเมื่อปี ค.ศ. 1997 ในชื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และ ไทย (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) หรือ BIST-EC ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย เมียนมา ศรีลังกา และไทย (Bangladesh-India-Myanmar-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) หรือ BIMST-EC ในปีเดียวกัน (Bhatia, 2020, p. 118 - 119; BIMSTEC, 2023)

อย่างไรก็ตาม แม้ภูฏานจะไม่ได้มีอาณาเขตติดกับอ่าวเบงกอลโดยตรง แต่ภูฏานเองก็มีความพยายามที่จะเปิดประตูสู่การปฏิสัมพันธ์ข้ามภูมิภาค โดยภูฏานนั้นได้ตระหนักถึงความสำคัญ มูลค่า และความน่าเชื่อถือของบิมสเทค ในการสร้างความเชื่อมโยงในระดับภูมิภาค และความร่วมมือในประเด็น อาทิ การต่อต้านการก่อการร้ายสากลและอาชญากรรมข้ามชาติ และการค้ายาเสพติด (Dhradhul, 2021) นอกจากนี้ ยังนับว่าเป็นกรอบความร่วมมือที่เปรียบเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งทำให้รัฐในเอเชียใต้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับเมียนมาและไทย ซึ่งสำหรับภูฏานการมีปฏิสัมพันธ์กับเมียนมาและไทย ยังจะช่วยให้ภูฏานสามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เท่ากับว่าเป็นการขยายตลาดการค้าของประเทศด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ภูฏานตัดสินใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของบิมสเทคในปี ค.ศ. 2004 (Bhatia, 2020, p. 97, 125)

การที่ภูฏานตัดสินใจเข้าร่วมบิมสเทคนั้น ยังมีสาเหตุเนื่องมาจากประโยชน์ที่จะได้รับในเชิงการขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ที่ได้จากทางหลวงไตรภาคีระหว่างอินเดีย-เมียนมา-ไทย (Trilateral Highway) ซึ่งการเกิดขึ้นของเส้นทางคมนาคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียดังกล่าวจะช่วยย่นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างภูฏานไปสู่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ใกล้ขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถขนส่งสินค้าได้ในอัตราที่ถูกลง (Bhatia, 2020, p. 126)

นอกจากนี้ ภูฏานยังเห็นความสำคัญต่อการเข้าร่วมบิสเทค ในการเป็นระเบียบ การท่องเที่ยวที่ภูฏานสามารถเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐสมาชิกบิสเทค (Dhradhul, 2021) โดยอาศัยการพัฒนาความเชื่อมโยงทั้งทางบก อากาศ และทางน้ำ ซึ่งภูฏานไม่ใช่มีเพียงแค่ ความงดงามของธรรมชาติบนเทือกเขาหิมาลัยเท่านั้น ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เช่นเดียวกัน (Bhatia, 2020, p. 126)

จากประโยชน์นานับประการที่ภูฏานจะได้รับข้างต้น จึงทำให้ภูฏาน ประเทศขนาดเล็ก บนเทือกเขาหิมาลัย ที่แม้จะไม่ได้มีพรมแดนติดกับอ่าวเบงกอล ตัดสินใจในเข้าร่วมเป็น สมาชิกของบิสเทค สะท้อนถึงแนวนโยบายการต่างประเทศที่มุ่งพัฒนาความสัมพันธ์กับ อินเดีย เอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่โอกาสทางการค้าและการพัฒนาเศรษฐกิจของภูฏานต่อไป

บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิสเทค

ภายหลังที่ภูฏานได้เข้าเป็นรัฐสมาชิกของบิสเทคโดยสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 2004 ภูฏานได้รับบทบาทสำคัญในการเป็นประเทศนำในสาขาความร่วมมือทางวัฒนธรรม ตามที่ ภูฏานได้เป็นผู้เสนอให้ “วัฒนธรรม” เป็นหนึ่งในสาขาความร่วมมือที่สำคัญของบิสเทค (Bhatia, 2020, p. 118) ซึ่งบิสเทคเองก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของความร่ำรวย ทางวัฒนธรรมและมรดกทางอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ในภูมิภาค ซึ่งจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกอันจะนำมาสู่ความร่วมมือและการพัฒนาในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งท้ายที่สุดนั้น ความร่วมมือในสาขาวัฒนธรรมดังกล่าวจะนำมาสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน การส่งเสริมฟื้นฟูชุมชน และการพัฒนาทางเศรษฐกิจร่วมกันของภูมิภาคต่อไป (Bhatia, 2020, p. 124)

โดยในการประชุมรัฐมนตรีบิสเทคด้านการท่องเที่ยวครั้งที่ 1 ซึ่งถูกจัดขึ้น ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2006 ณ กรุงพาริ ภูฏานในฐานะรัฐสมาชิกของบิสเทคได้นำเสนอ แนวคิดที่ว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว หรือที่เรียกว่า “ความริเริ่มพาริ” (Paro Initiative) ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุม โดยแนวคิดดังกล่าวถือเป็นแนวทางในการ ขับเคลื่อนความก้าวหน้าของเศรษฐกิจสังคมด้วยอุตสาหกรรมวัฒนธรรม ซึ่งอุตสาหกรรม ดังกล่าวมิได้หมายถึงเพียงศิลปะ หัตถกรรม และวัฒนธรรมพื้นบ้านเท่านั้น แต่ยังรวมถึง

แฟชั่น สถาปัตยกรรม ภาพยนตร์ หนังสือ กราฟฟิก และการผลิตสื่อ ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมสร้างสรรค์ผ่านการโฆษณา โทรทัศน์ วิทยุ และสื่อบันเทิงระหว่างรัฐสมาชิกด้วยเช่นกัน (Bhatia, 2020, p. 124)

ความริเริ่มพารอ (Paro Initiative) นำมาสู่การจัดตั้งคณะกรรมการอุตสาหกรรมวัฒนธรรมบิมสเทค (BIMSTEC Cultural Industries Commission) และศูนย์ปฏิบัติการอุตสาหกรรมวัฒนธรรมบิมสเทค (BIMSTEC Cultural Industries Observatory) ตามบันทึกความเข้าใจที่รัฐสมาชิกได้ร่วมลงนามในการประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 3 ในปี ค.ศ. 2014 (Bhatia, 2020, p. 125)

ภายหลังการจัดโครงสร้างของสาขาความร่วมมือของบิมสเทคในปี ค.ศ. 2014 ภูฏานได้รับผิดชอบการเป็นประเทศนำในสาขาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ (Environment and Climate Change) ในบทบาทของการเป็นประเทศนำภูฏานเสนอจัดตั้งคณะทำงานร่วมด้านสิ่งแวดล้อม และสภาพภูมิอากาศ (BIMSTEC Joint Working Group on Environment and Climate) ในการส่งเสริมการผลักดันประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม และสภาพภูมิอากาศให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีกลไกความร่วมมือที่สำคัญ คือ การจัดตั้งศูนย์สภาพอากาศและภูมิอากาศของภูมิภาคบิมสเทค (BIMSTEC Thailand, 2023)

รูปภาพ 8 รัฐมนตรีต่างประเทศภูฏาน
กับบทบาทนำด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ที่มา: <http://www.bbs.bt/news/?p=147410>

โดยรัฐมนตรีการต่างประเทศของภูฏาน ดร. ตันดี ดอร์จี (Dr. Tandi Dorji) ได้กล่าวถึงการมีบทบาทในสาขาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศว่า “ภูฏานมีโอกาสในการนำเสนอถึงความสำเร็จของประเทศในประเด็นสิ่งแวดล้อม และได้ส่งต่อสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไปสู่การปฏิบัติ” ซึ่งสะท้อนถึงความแน่วแน่ของภูฏานในการเป็นประเทศนำในสาขาดังกล่าวในกลุ่มประเทศบิมสเทคนั่นเอง (BBS, 2021)

ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค

ในการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงกับบิมสเทคนั้น ภูฏานได้กำหนดให้กระทรวงการต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศของภูฏาน (Ministry of Foreign Affairs and External Trade) เป็นหน่วยประสานงานกลางระดับชาติ (National Focal Points) โดยกระทรวงกิจการต่างประเทศและการค้าภายนอกมีพันธกิจสำคัญในด้านการปกป้องอำนาจอธิปไตย บูรณภาพเหนือดินแดน และสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ของประเทศ วัฒนธรรม และดัชนีความสุขประชาชาติ

นอกจากนี้ ยังสนับสนุนความร่วมมือและพัฒนาความสัมพันธ์กับต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ รวมถึงการพัฒนาระดับเศรษฐกิจสังคมอย่างยั่งยืนผ่านการค้าและการลงทุนจากภายนอกในประเทศ โดยในการดำเนินงานดังกล่าวภูฏานจะยึดหลักกฎหมายระหว่างประเทศและการระงับข้อพิพาทด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นหลัก โดยในการดำเนินงานกระทรวงการต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศแบ่งโครงสร้างเป็น 4 กรมที่สำคัญดังต่อไปนี้ (Ministry of Foreign Affairs and External Trade, Bhutan, 2023)

1. กรมความร่วมมือทวิภาคี
2. กรมความร่วมมือพหุภาคี
3. กรมพิธีการทูตและกงสุล
4. กรมการทูตเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

นอกจากนี้ ยังมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับ 53 ประเทศ โดยมีสถานทูตตั้งอยู่ที่นิวเดลี ธากา คูเวต กรุงเตหะราน บรัสเซล มีสถานกงสุลใหญ่อยู่ที่กัลกัตตา กัวฮาตี และนิวยอร์ก นอกจากนี้ ยังมีสำนักงานผู้แทนถาวรแห่งสหประชาชาติ ณ นิวยอร์ก และเจนีวาเพื่อรองรับงานด้านการต่างประเทศอีกด้วย อนึ่ง ในการทำงานร่วมกับบิมสเทค ภูฏานได้จัดตั้งกองบิมสเทคเพื่อประสานงานความร่วมมือในภูมิภาคอ่าวเบงกอลเพิ่มเติม

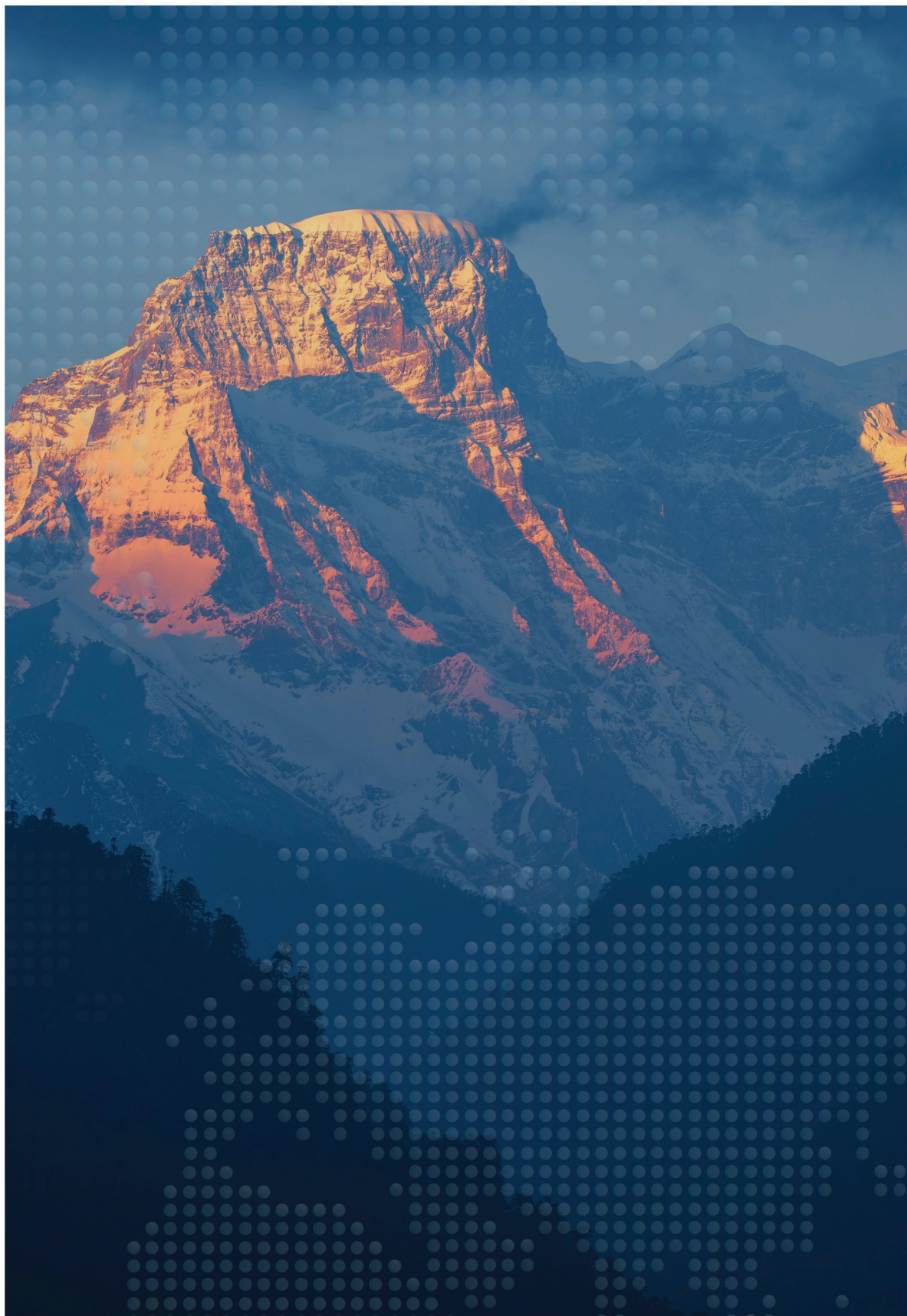
ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ระยะปี ค.ศ. 2008 - 2013 (Ministry of Foreign Affairs and External Trade, Bhutan, 2023)

นอกจากนี้ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านบิมสเทค สถาบันเพื่อการศึกษา ด้านการจัดการปกครองและยุทธศาสตร์แห่งราชอาณาจักรภูฏาน (Royal Institute for Governance & Strategic Studies (RIGSS), Bhutan) รับผิดชอบสำคัญในการเป็น เครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทค (BNPTT: BIMSTEC Network of Policy Think Tanks) โดยสถาบันดังกล่าวก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2013 โดยสมเด็จพระราชาธิบดี แห่งภูฏาน เพื่อเป็นสถาบันชั้นสูงแห่งแรกของประเทศที่สร้างองค์ความรู้ในเรื่องการเป็นผู้นำ การจัดการปกครอง และการศึกษายุทธศาสตร์ เพื่อให้ภูฏานสามารถรับมือกับการเป็นรัฐชาติ สมัยใหม่ และเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตยผ่านโครงการ พัฒนาผู้นำ การวิจัย การตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ และการศึกษา (The Royal Institute for Governance and Strategic Studies, 2023)

บิมสเทคปรัทคัณจากภูฏานในฐานะรัฐสมาชิก

แม้ภูฏานจะไม่ได้มีพื้นที่อยู่ติดกับอ่าวเบงกอลโดยตรง แต่มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับอินเดีย เนปาล บังกลาเทศ และไทย และมองเห็นโอกาสจากความเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาค จึงทำให้ภูฏานตัดสินใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ กรอบความร่วมมือบิมสเทคในปี ค.ศ. 2004 ภายหลังการเข้าร่วมภูฏานมีบทบาทสำคัญ ในการขับเคลื่อนความร่วมมือทางวัฒนธรรมซึ่งนำมาสู่ “ความริเริ่มพาโร” (Paro Initiative) ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ยังได้รับบทบาทนำในด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทาง สภาพภูมิอากาศ ซึ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว กระทรวงการต่างประเทศและ การค้าระหว่างประเทศของภูฏาน ถือเป็นหน่วยงานหลักแห่งชาติในการติดต่อประสานงาน และได้ดำเนินการร่วมกับสถาบันเพื่อการศึกษาด้านการจัดการปกครองและยุทธศาสตร์ แห่งราชอาณาจักรภูฏานในฐานะสถาบันคลังสมองเครือข่ายที่สำคัญอีกด้วย

บทที่ 4 อินเดีย

จากที่ได้กล่าวถึงบังกลาเทศและภูฏาน ในบทนี้จะนำเสนอเรื่องราวของบิมสเทค ผ่านมุมมองของอินเดียในฐานะรัฐสมาชิกและเป็นหนึ่งในประเทศสำคัญที่ขับเคลื่อน การดำเนินงานของบิมสเทคอย่างต่อเนื่อง โดยในบทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของอินเดียและความเชื่อมโยงกับ ภูมิภาคอ่าวเบงกอล ส่วนที่ 2 กล่าวถึงการเข้าเป็นรัฐสมาชิกบิมสเทคของอินเดีย และ แนวนโยบายหรือนโยบายการต่างประเทศที่มีต่อบิมสเทคของอินเดีย ส่วนที่ 3 จะได้กล่าวถึง บทบาทของอินเดียเพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของบิมสเทค และ ส่วนสุดท้าย ชี้ความสามารถและกลไกของอินเดียเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล

อินเดีย หรือ สาธารณรัฐอินเดีย (Republic of India) เป็นประเทศที่มีขนาดพื้นที่ ใหญ่ที่สุดของภูมิภาคเอเชียใต้ มีพื้นที่กว่า 3,287,000 ตารางกิโลเมตร โดยมีขนาดใหญ่ เป็นลำดับที่ 7 ของโลก จากขนาดที่กว้างใหญ่นี้จึงทำให้ภูมิประเทศของอินเดีย มีความแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค นับแต่การมีเทือกเขาหิมาลัยในด้านทิศเหนือ ล้อมรอบ ด้วยมหาสมุทรและทะเลที่สำคัญ อาทิ อ่าวเบงกอล มหาสมุทรอินเดีย และทะเลอาหรับ อีกทั้งยังมีแม่น้ำที่สำคัญ อาทิ แม่น้ำคงคา แม่น้ำพรหมบุตร แม่น้ำสินธุ เป็นต้น ซึ่งพื้นที่ลุ่มน้ำ เหล่านี้ล้วนเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก ด้วยพื้นที่ขนาดใหญ่นี้จึงทำให้ อินเดียเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกับหลายประเทศของเอเชีย กล่าวคือ พรมแดนทางบก ติดกับปากีสถาน เนปาล ภูฏาน บังกลาเทศ จีน และเมียนมา รวมถึงยังมีพรมแดนทางทะเล กับติดกับศรีลังกา มัลดีฟส์ ไทย และอินโดนีเซียอีกด้วย (สร้อยคำ, 2565, หน้า 84 - 85)

ปัจจุบัน อินเดียมีประชากรกว่า 1,400 ล้านคน จากจำนวนประชากรดังกล่าวทำให้ อินเดียมีประชากรมากที่สุดในโลก นอกจากนี้ ยังมีความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์และภาษา โดยมีภาษาท้องถิ่นกว่า 1,652 ภาษา จึงทำให้อินเดียต้องกำหนดให้มีภาษาทางการจำนวนทั้งสิ้น 22 ภาษา ประกอบไปด้วย ภาษาอัสสัมมีส เบงกาลี โปโด โดกรี อังกฤษ กุจราตี ฮินดี คานนาดา แคชเมรี คนคานี ไมธิล มาลายาลาม มานิปูรี มาราठी เนปาลี โอริยา ปัญจาบี สันสกฤต ชันตาลี สินธี ทมิฬ เตลugu และอูรดู (Basu, 2010, p. 407; สร้อยคำ, 2565, หน้า 88)

ด้านศาสนา ประชากรส่วนใหญ่ของอินเดีย ร้อยละ 80.5 นับถือศาสนาฮินดู รองลงมา ร้อยละ 13.04 นับถืออิสลาม นอกจากนั้นยังมีประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์ ซิกข์ เซน โซโรแอสเตอร์ พุทธและศาสนาอื่น ๆ อีกด้วย (Tammitta-Delgoda, 2009, p. 6; สร้อยคำ, 2565, หน้า 86) ด้วยความหลากหลายดังกล่าวทำให้อินเดียมีนโยบายแบบรัฐฆราวาสนิยม (Secular State) คือ การแยกศาสนาออกจากการเมืองนั่นเอง (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

รูปภาพ 9 แผนที่ภูมิศาสตร์อินเดีย

ที่มา: [https://www.mfa.go.th/th/country/IN?page=](https://www.mfa.go.th/th/country/IN?page=5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882)

5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882

ด้านการเมืองการปกครอง อินเดียมีเมืองหลวงตั้งอยู่ที่กรุงนิวเดลี ได้รับเอกราชจากอังกฤษ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1947 ปัจจุบันจัดการปกครองแบบประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร โดยมีลักษณะเป็นสาธารณรัฐ โดยแบ่งอำนาจการบริหารออกเป็นรัฐบาลกลาง รัฐบาลแห่งรัฐ จำนวน 28 รัฐและ 9 ดินแดนสหภาพ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในรูปแบบเทศบาล และปญญัติ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565; สร้อยคำ, 2565)

ด้านเศรษฐกิจ ภายหลังได้รับเอกราชอินเดียประสบปัญหาด้านความไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำในสังคม จึงทำให้ในห้วงระยะแรก อินเดียใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม เพื่อให้รัฐมีบทบาทสำคัญในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้กับสังคมและลงทุนในอุตสาหกรรมหลักของประเทศ ภายหลังจึงได้ประกาศใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบใหม่ของอินเดีย (The New Economic Policy of India) เพื่อให้โอปรระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมของโลก จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้อินเดียสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างก้าวกระโดด จนกลายมาเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจที่กำลังเติบโตของโลก ภายในเวลาเพียง 70 ปี (สร้อยคำ, 2565, หน้า 80)

ปัจจุบัน อินเดียเน้นนโยบายการพัฒนาและดึงดูดนั่งลงทุนภายในประเทศ โดยส่งเสริมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนปฏิรูประบบราชการและเศรษฐกิจให้มีความรวดเร็วและทันสมัย โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการขับเคลื่อน โดยอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญของอินเดียประกอบไปด้วยสิ่งทอ เคมีภัณฑ์ อาหารแปรรูปและเหล็ก ส่วนสินค้าส่งออกที่สำคัญประกอบไปด้วยอัญมณี เครื่องประดับ น้ำมันดิบ เครื่องจักรและชิ้นส่วนเครื่องจักร (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกอิมสเทคและนโยบายต่ออิมสเทค

แม้จะมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับพันปี แต่พบว่าอิทธิพลของลัทธิอาณานิคม ตามมาด้วยกระแสของสงครามเย็น ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองภูมิภาคได้เลือนรางไป จนกระทั่งอินเดียจึงได้เริ่มนโยบายมองตะวันออก (Look East Policy) ในปี ค.ศ. 1992 เพื่อแสวงหาความร่วมมือกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกครั้ง นำมาสู่การเป็นคู่เจรจาเฉพาะสาขา (Sectoral Dialogue Partner) และคู่เจรจา (Dialogue Partner) ในปี ค.ศ. 1992 และ 1995 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เพื่อเชื่อมโยงกับ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังเป็นรูปธรรมเชิงกายภาพมากขึ้น ซึ่งอินเดีย บังกลาเทศ เมียนมา และไทย มีพรมแดนธรรมชาติติดกันนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องขับเคลื่อนความร่วมมือดังกล่าวผ่านการตั้งกลุ่มในระดับภูมิภาคเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน (Gupta & Juergens, 2014, p. 3 - 4)

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้อินเดียเป็นรัฐสมาชิกก่อตั้งและเป็นหนึ่งในรัฐที่ขับเคลื่อนและผลักดันการดำเนินงานของกรอบความร่วมมือบิมสเทคอย่างเข้มแข็ง นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 โดยอินเดียตัดสินใจร่วมลงนามในปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) ร่วมกับ บังกลาเทศ ศรีลังกา และไทย เพื่อจัดตั้ง BIST-EC หรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และ ไทย ก่อนที่ความร่วมมือดังกล่าวจะพัฒนาสู่การเป็นความร่วมมือแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจหรือบิมสเทค (BIMSTEC, 2023; Mohan, 2016, p. 2)

ทั้งนี้ บิมสเทคถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาของการรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชียใต้ พร้อมกับการนำเมียนมาและไทยเข้ามาในยุทธศาสตร์ดังกล่าวเพื่อผลลัพธ์ที่ดีขึ้น โดยอินเดียถือเป็นหนึ่งในตัวแสดงสำคัญและเป็นผู้นำหลักในการรวมกลุ่มประเทศดังกล่าว เพื่อเชื่อมโยงระหว่างเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าไว้ด้วยกัน (Mohan, 2016, p. 2)

สำหรับอินเดียแล้ว “บิมสเทค” คือเป็นทางเลือกธรรมชาติที่จะเติมเต็มนโยบายการต่างประเทศหลักที่มีความสำคัญคือ “นโยบายเพื่อนบ้านต้องมาก่อน (Neighbourhood First)” และ “นโยบายปฏิบัติตะวันออก (Act East)” โดยบิมสเทคนั้นมีข้อได้เปรียบที่โดดเด่นคือการเชื่อมโยงเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าไว้ด้วยกัน (Ministry of External Affairs, India, 2020, p. 1) นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีของอินเดีย นายนเรนทร โมตี (Mr. Narendra Modi) ยังได้ประกาศชัดว่า “วันนี้คือห้วงเวลาที่จะทำให้อ่าวเบงกอลเป็นสะพานแห่งความเชื่อมโยง ความมั่งคั่ง และความมั่นคง” (The Wire, 2022) ซึ่งสะท้อนถึงนโยบายของอินเดียที่มีต่อภูมิภาคดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางส่วนยังมองว่าบิมสเทคเป็นกรอบความร่วมมือเพื่อสร้างสมดุลต่อการเข้ามาของจีน สำหรับจีนแล้วนั้น อ่าวเบงกอลเป็นจุดสำคัญเพราะช่วยให้จีนสามารถเข้าถึงเส้นทางสู่มหาสมุทรอินเดีย ในขณะที่สำหรับอินเดียแล้วอ่าวเบงกอลก็เป็นจุดสำคัญที่จะแสดงแสนยานุภาพของกองทัพเรือของตนเช่นกัน (Xavier, 2018, p. 5)

จากบทบาทของจีนในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้นนี้ ทำให้อินเดียต้องตัดสินใจเพิ่มความผูกพันกับประเทศเพื่อนบ้านของตนผ่านการก่อตั้งบิมสเทค (Mohan, 2016, p. 2) จึงเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้อินเดียให้ความสำคัญกับบิมสเทค เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ร่วมของรัฐสมาชิก และให้บิมสเทคเป็นกรอบความร่วมมือเพื่อเศรษฐกิจของภูมิภาคต่อไป (Gupta & Juergens, 2014, p. 6)

บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค

อินเดียในฐานะประเทศนำที่รับผิดชอบสาขาความมั่นคง (Security) อินเดียให้ความสำคัญในประเด็นความมั่นคงในมิติต่าง ๆ เช่น การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ความมั่นคงทางทะเล ผ่านกลไกความร่วมมือที่สำคัญ โดยอินเดียได้รับหน้าที่ประสานงานในประเด็นด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย นำมาสู่อนุสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา รวมทั้งผลักดันให้รัฐสมาชิกลงนามในข้อตกลงบิมสเทคที่สำคัญ อนุสัญญาบิมสเทคว่าด้วยความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้าย องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ และการลักลอบค้ายาเสพติด ในปี ค.ศ. 2013 โดยมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายกับรัฐสมาชิกเป็นที่เรียบร้อยแล้ว (BIMSTEC Thailand, 2023; สร้อยคำ, 2565)

ทั้งนี้ การต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ นับเป็นภัยที่มีผลกระทบอย่างมากต่อสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค โดยอินเดียได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายในกลุ่มบิมสเทค อาทิ การอบรมเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงในประเด็นการก่อการร้ายไซเบอร์ ความมั่นคงไซเบอร์ รวมไปถึงการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ ณ วิทยาลัยตำรวจแห่งชาติ ณ เมืองไฮเดอราบาด การจัดประชุมท่าเรือตามแนวชายฝั่ง การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อความมั่นคงชายฝั่ง ณ ศูนย์ประสานการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแห่งอินเดีย – เขตภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย รวมถึงการประชุมเครือข่ายคลังสมองบิมสเทคว่าด้วยความมั่นคงของภูมิภาคอีกด้วย (Ministry of External Affairs, India, 2020, p. 2 - 3)

ด้านการท่องเที่ยว เป็นสาขาความร่วมมือที่อยู่บนพื้นฐานของความร่ำรวยทางทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของภูมิภาค โดยศูนย์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวบิมสเทคได้รับการก่อตั้งขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2007 ณ กรุงนิวเดลี เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในรัฐสมาชิก โดยเชื่อมโยง

แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และการท่องเที่ยวทางเรือระหว่างกัน (Ministry of External Affairs, India, 2020, p. 4 - 5) ทั้งนี้ อินเดียมีบทบาทสำคัญในการจัดการประชุม และให้การสนับสนุนงบประมาณให้แก่ศูนย์ดังกล่าวอีกด้วย

อนึ่ง อินเดียยังเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมผู้นำบิมสเทค ครั้งที่ 2 วันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008 ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย (BIMSTEC, 2023) โดยที่ประชุมได้ยืนยันความมุ่งมั่นที่จะเคลื่อนสาขาต่างๆ และแสดงความยินดีที่อินเดียได้ การจัดตั้งศูนย์พลังงาน (BIMSTEC Energy Center) ศูนย์อุตุนิยมวิทยาและสภาพภูมิอากาศ (BIMSTEC Weather and Climate Center) ซึ่งเป็นสองกลไกเชิงสถาบันสำคัญที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานของบิมสเทคอีกด้วย (อุสมา, 2018)

โดยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ เป็นอนุสาขาความร่วมมือที่อินเดียมีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะการเป็นเจ้าภาพการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการในการใช้เทคโนโลยีข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในการจัดการภัยพิบัติ นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการปฏิบัติการจัดการภัยพิบัติในกลุ่มประเทศบิมสเทค ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ 135 คนจากรัฐสมาชิกเข้าร่วม รวมไปถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่บุคลากรภาครัฐ นอกจากนี้ อินเดียยังริเริ่มการจัดตั้งศูนย์สภาพอากาศและภูมิอากาศแห่งบิมสเทค (BIMSTEC Centre for Weather and Climate) เพื่อเตือนภัยพิบัติและแบ่งปันข้อมูลระหว่างรัฐสมาชิกอีกด้วย (Ministry of External Affairs, India, 2020, p. 5)

ในด้านการยกระดับการดำเนินงานของบิมสเทคนั้น นายกรัฐมนตรีแห่งอินเดียนเรนทรา โมดิ ประกาศสนับสนุนงบประมาณ 1 ล้านดอลลาร์ สำหรับสำนักเลขาธิการบิมสเทค ณ กรุงธากา เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานอีกด้วย (The Wire, 2022) นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการดำเนินงานด้านอื่น ๆ อาทิ อินเดียรับเป็นเจ้าภาพการประชุมสุดยอดทางธุรกิจของภูมิภาค ณ กรุงนิวเดลี เพื่อส่งเสริมด้านการค้าและการลงทุนในปี ค.ศ. 2008 อีกทั้งยังสร้างความตระหนักถึงโอกาสในการค้าและการลงทุนผ่านการจัดการเสวนาทางวิชาการอีกด้วย พร้อมกันนี้ยังได้สนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในสาขาที่สำคัญ อาทิ การพัฒนาด้านความปลอดภัยทางการเกษตร รวมถึงการให้ทุนการศึกษา ด้านอายุรเวชศาสตร์และการสาธารณสุขในอินเดียแก่รัฐสมาชิกบิมสเทคอีกด้วย รวมไปถึงร่วมจัดตั้งเครือข่ายศูนย์ประสานงานการแพทย์แผนดั้งเดิมแห่งชาติในกลุ่มประเทศบิมสเทคอีกด้วย (BIMSTEC, 2023)

รูปภาพ 10 การพบกันของผู้นำ BRICS และ BIMSTEC โดยการนำของอินเดีย
ที่มา: <https://www.eastasiaforum.org/2017/09/23/can-india-take-the-lead-on-bimstec/>

อนึ่ง อินเดียไม่เพียงเป็นการพูดคุยกันภายในรัฐสมาชิกบิมสเทคเท่านั้น อินเดียยังได้เชื่อมผู้นำของบิมสเทคกับผู้นำของกลุ่มประเทศ BRICS ผ่านการประชุมร่วม BRICS - BIMSTEC Outreach Summit ซึ่งเปิดโอกาสให้รัฐสมาชิกบิมสเทค ได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม BRICS ซึ่งได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ ซึ่งจัดขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2016 โดยจัดขึ้น ณ รัฐกัว ประเทศอินเดีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรัฐสมาชิกบิมสเทค และ BRICS ได้หารือโอกาสและแสวงหาความเป็นไปได้ในความร่วมมือระหว่างกัน โดยพบปะดังกล่าวยังทำให้ผู้นำบิมสเทคได้หารือและนำมาสู่การบรรลุเอกสารด้านผลลัพธ์ และประเด็นสำคัญของแผนปฏิบัติการเพื่อให้การดำเนินงานของบิมสเทคเดินหน้า ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น (Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2016, p. 7)

ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค

ในการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงกับบิมสเทคนั้น อินเดียได้กำหนดให้กระทรวงการต่างประเทศ (Ministry of External Affairs) เป็นหน่วยประสานงานกลางระดับชาติ (National Focal Points) โดยกระทรวงการต่างประเทศของอินเดียมีหน้าที่สำคัญในด้านการกำหนดและดำเนินนโยบายการต่างประเทศ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านบิมสเทคสังกัดกองความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ และสมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ (Division of BIMSTEC and SAARC) ภายใต้สังกัดปลัดกระทรวงการต่างประเทศฝ่ายตะวันออก (Ministry of External Affairs, India, 2023)

ในภาควิชาการ ยังมีเครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทค (BNPTT: BIMSTEC Network of Policy Think Tanks) ของอินเดีย โดยตั้งอยู่ที่สถาบันวิจัยและระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาประเทศกำลังพัฒนา (Research & Information Systems for Developing Countries (RIS)) ซึ่งตั้งอยู่ ณ กรุงนิวเดลี โดยสถาบันวิจัยนโยบายดังกล่าวให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การค้า การลงทุน และเทคโนโลยี โดยเป็นเวทีในการยกระดับการสนทนาเชิงนโยบาย เสริมสร้างขีดความสามารถระหว่างประเทศกำลังพัฒนาในประเด็นเศรษฐกิจระดับโลกและระดับภูมิภาค ทั้งนี้ เป้าหมายสำคัญของสถาบันคือการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา หรือความร่วมมือของโลกใต้ (South South Cooperation) ผ่านกลไกความร่วมมือแบบพหุภาคี ทั้งนี้ ในฐานะเครือข่ายด้านนโยบาย สถาบันได้ทำหน้าที่คลังสมองในการเสนอนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจนานาชาติและการพัฒนากับหุ้นส่วนต่าง ๆ (Research and Information System for Developing Countries, 2023)

ทั้งนี้ สถาบันวิจัยและระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาประเทศกำลังพัฒนา ได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือภายใต้กรอบบิมสเทคนับตั้งแต่เริ่มต้น โดยสถาบันเป็นสมาชิกก่อตั้งของเครือข่ายคลังสมองนโยบายของบิมสเทค และยังผลิตผลงานทางวิชาการ เอกสารทางนโยบาย และจัดกิจกรรมการเสวนาทางวิชาการ การประชุมทางวิชาการ ร่วมกับสถาบันคลังสมองอื่น ๆ ของรัฐสมาชิกอีกด้วย (Research and Information System for Developing Countries, 2023)

บิมสเทคปริทัศน์จากอินเดียในฐานะรัฐสมาชิก

อินเดียเป็นรัฐสมาชิกก่อตั้งและถือสมาชิกที่มีบทบาทเชิงรุกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของบิมสเทคอย่างต่อเนื่อง จากภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ติดกับอ่าวเบงกอลเป็นมหาอำนาจในระดับภูมิภาคเอเชียใต้และเป็นมิตรที่ดีกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้อินเดียสนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทคผ่านบทบาทนำโดยเฉพาะด้านสาขาความมั่นคง (Security) และยังร่วมขับเคลื่อนภารกิจด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านพลังงาน ด้านสภาพภูมิอากาศ และด้านงบประมาณในการสนับสนุนภารกิจของกรอบความร่วมมือ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทนำในการเชื่อมร้อยบิมสเทคกับกลุ่ม BRICS ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวกระทรวงการต่างประเทศของอินเดียเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินภารกิจร่วมกับองค์กรภาควิชาการและสถาบันคลังสมองของประเทศ เพื่อให้บิมสเทคเป็นกรอบความร่วมมือที่สะท้อนนโยบาย “เพื่อนบ้านต้องมาก่อน (Neighbourhood First)” และ “นโยบาย-ปฏิบัติตะวันออก (Act East)” ที่อินเดียให้ความสำคัญ และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของผู้คนในภูมิภาคร่วมกัน

บทที่ 5 เมียนมา

จาก 3 ประเทศในเอเชียใต้ที่ได้กล่าวไป ในบทนี้จะได้นำเสนอเรื่องราวของบิมสเทค ผ่านมุมมองของเมียนมาในฐานะรัฐสมาชิกซึ่งมีภูมิศาสตร์พรมแดนในฐานะที่เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ ในบทที่ว่าด้วยเมียนมานี้ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนหลักเช่นเดียวกับบทที่ผ่านมา คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของเมียนมาและความเชื่อมโยงกับภูมิภาคอ่าวเบงกอล ส่วนที่ 2 กล่าวถึงการเข้าเป็นรัฐสมาชิกบิมสเทคของเมียนมา และแนวนโยบายหรือนโยบายการต่างประเทศที่มีต่อบิมสเทคของเมียนมา ส่วนที่ 3 จะได้กล่าวถึง บทบาทของเมียนมาเพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของบิมสเทค และส่วนสุดท้าย ชี้ความสามารถและกลไกของเมียนมาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล

เมียนมา หรือ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (Myanmar) เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ระหว่างสองอนุภูมิภาคที่มีความสำคัญและเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ มีพื้นที่กว่า 657,740 ตารางกิโลเมตร มีประชากรกว่า 54 ล้านคน ซึ่งมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์เป็นอย่างยิ่ง โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์กว่า 135 กลุ่มที่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทั้งการแต่งกายและการดำรงชีวิต มีภาษาพม่า (Burmese) เป็นภาษาประจำชาติ และยังมีภาษาสำคัญอื่น ๆ อาทิ จีน คะฉิ่น กะเหรี่ยง มอญ ราชัน ฉาน กะยาห์ เป็นต้น เมียนมาเมืองหลวงตั้งอยู่ที่กรุงเนปิดอว์ มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะด้านก๊าซธรรมชาติ และไฟฟ้าพลังงานน้ำ รวมถึงเป็นกำลังคนภาคแรงงานที่สำคัญ ในปัจจุบันเมียนมาเป็นหนึ่งในเป้าหมายแห่งการท่องเที่ยวที่กำลังเติบโต มีทั้งความร่ำรวยในวัฒนธรรมทั้งเจดีย์ วัด และแหล่งโบราณคดี นอกจากนี้ ยังมีสถานที่ธรรมชาติทั้งแม่น้ำ เทือกเขา

รวมไปถึงชายหาดที่สวองาม (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565; BBC, 2023; Ministry of Foreign Affairs, Myanmar, 2023)

ในอดีตเมียนมาเป็นรัฐจักรกันในเรื่องพม่า ได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี ค.ศ. 1948 แต่ภายหลังได้รับเอกราช เมียนมาประสบปัญหาความไม่สงบและความขัดแย้งภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นชาติพันธุ์ และการแบ่งแยกดินแดน หนึ่งใน การเมืองการปกครองของเมียนมาเป็นที่น่าจับตามองของประชาคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการขึ้นสู่อำนาจของรัฐบาลทหารเนอพลเรือนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำให้ความท้าทายที่สำคัญของเมียนมาคือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและกองทัพ รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาของประชาชน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565; BBC, 2023)

รูปภาพ 11 แผนที่ภูมิศาสตร์เมียนมา

ที่มา: <https://www.mfa.go.th/th/country/MM?page=>

5d5bcb3915e39c3060006815&menu=5d5bd3d715e39c306002aabb

ในด้านภูมิศาสตร์ เมียนมามีทั้งดินแดน หุบเขา เทือกเขา ลุ่มแม่น้ำ และชายหาด โดยผู้คนจำนวนมากอาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำที่สำคัญเพื่อทำการเกษตร ทั้งนี้ ด้านที่ตั้งของเมียนมามีความสำคัญเพราะเป็นประเทศที่อยู่ระหว่างสองมหาอำนาจที่สำคัญ คือ จีนและอินเดีย โดยเมียนมามีพรมแดนติดกับจีนในทางตอนเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ติดกับลาวและไทยในด้านตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ ด้านทิศตะวันตกติดกับอินเดียและบังกลาเทศ และด้านใต้ติดกับอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน อนึ่ง เมียนมาเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกับไทยยาวที่สุดกว่า 2,401 กิโลเมตร ทำให้ทั้งสองประเทศมีผลประโยชน์และปัญหาร่วมกันหลายประการ ทั้งในเรื่องของพรมแดน การข้ามแดน ปัญหาสิ่งแวดล้อม และแรงงาน เป็นต้น (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565; Ministry of Foreign Affairs, Myanmar, 2023)

อย่างไรก็ตาม เมียนมานับว่าเป็นประเทศที่อยู่ในภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญ เพราะนอกจากจะอยู่ท่ามกลางมหาอำนาจขนาดใหญ่ทั้ง 2 ประเทศของเอเชียแล้ว ยังมีความสำคัญเพราะเป็นจุดเชื่อมโยงทั้งเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกัน ดังนั้นความมั่นคงภายในประเทศจึงเป็นประเด็นที่นานาชาติต่างเฝ้าจับตามอง ซึ่งหากสถานการณ์ในเมียนมาดีขึ้น ย่อมส่งผลให้เกิดโอกาสที่เพิ่มมากขึ้นในการเชื่อมโยงภูมิภาคและความร่วมมือต่าง ๆ ในอนาคต

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบีเอสเทคและนโยบายต่อบีเอสเทค

ภายหลังที่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และไทย (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) หรือ BIST-EC ได้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1997 ในช่วงปลายปีเดียวกันนั้น เมียนมาได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มเติมจนทำให้กรอบความร่วมมือดังกล่าวเปลี่ยนชื่อตามการเข้ามาของเมียนมาเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย เมียนมา ศรีลังกา และไทย (Bangladesh-India-Myanmar-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) หรือ BIMST-EC ก่อนที่จะเปลี่ยนชื่อเป็นความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation-BIMSTEC) ในปี ค.ศ. 2004 ภายหลังการเข้าร่วมเป็นรัฐสมาชิกของเนปาลและภูฏาน

อย่างไรก็ตาม แม้เมียนมาจะเข้าเป็นสมาชิกของบิมสเทคนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 แต่พบว่าภูมิทัศน์ของการเมืองภายในส่งผลอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจ รวมไปถึงแนวนโยบายที่มีต่อบิมสเทคของเมียนมา กล่าวคือ แม้บิมสเทคจะเปรียบเหมือนสะพานเชื่อมเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ในความเป็นจริงเมียนมาที่เป็นพรมแดนทางบกเดียวที่จะเชื่อมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้ากับอนุทวีปอินเดียนั้นประสบปัญหาหลายประการ ทั้งความไม่มั่นคงภายใน การขาดโครงสร้างพื้นฐาน รวมไปถึงการรวมกลุ่มแบบพหุภาคีอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีอิทธิพลของชาตินิยมอำนาจอย่างจีนในเมียนมา ซึ่งมาพร้อมกับแผนและงบประมาณสนับสนุนการพัฒนา รวมถึงการเชื่อมต่อเส้นทางสายไหมในเมียนมา ทำให้การตัดสินใจของเมียนมาต่อนโยบายที่มีต่อบิมสเทคนั้นมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องร่วมด้วย (Raju & Chaudhury, 2022)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทคและประโยชน์ที่เมียนมาจะได้รับนั้น สามารถแบ่งได้ 2 ประการหลัก กล่าวคือ ประการที่ 1 การพัฒนาการขนส่งชายฝั่ง จากเดิมที่การขนส่งสินค้าทางทะเลถูกจำกัดด้วยโครงสร้างพื้นฐานขนาดเล็ก แต่การเข้าร่วมบิมสเทคทำให้เกิดการพัฒนาเส้นทางบก ทางราง และการปรับข้อกำหนดต่าง ๆ ให้เอื้อมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้า และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับผู้คนในชุมชนริมชายฝั่ง (Chan, 2018) ประการที่ 2 เมียนมาสามารถขยายโอกาสเพื่อรับประโยชน์จากทางเศรษฐกิจกับอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียที่มีพรมแดนติดกับเมียนมา ซึ่งจะก่อให้เกิดการขนส่ง การลงทุน โอกาสทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนกับอินเดียอีกด้วย (Chan, 2018)

แม้เมียนมาจะประสบปัญหาวิกฤตทางการเมืองภายในประเทศ แต่การเข้าร่วมในบิมสเทคของเมียนมามีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่ข้าราชการระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศแห่งอินเดียกล่าวถึงความสำคัญของภูมิศาสตร์ของเมียนมาไว้ว่า

“รัฐสมาชิกของบิมสเทคคือประเทศที่มีภูมิศาสตร์ตั้งอยู่บริเวณรอบอ่าวเบงกอล เพื่อความสำเร็จของกิจกรรมในกรอบความร่วมมือดังกล่าว เรามุ่งหวังให้ทุกประเทศเข้าร่วม โดยเฉพาะเมียนมาซึ่งเป็นสมาชิกที่สำคัญในเชิงภูมิศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง” (The Wire, 2022)

ซึ่งหากมองผลประโยชน์ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอ่าวเบงกอล บิมสเทคสามารถเป็นเครื่องมือแห่งการพัฒนาสำหรับเมียนมาและรัฐสมาชิกอีก 6 ชาติ ในแง่การสร้างสมดุลกับควมริเริ่มระดับภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้เมียนมาและรัฐสมาชิกได้รับประโยชน์จากการพัฒนาในภูมิภาค (Raju & Chaudhury, 2022)

บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค

เมียนมาถือเป็นประเทศนำในสาขาความร่วมมือการเกษตร และความมั่นคงทางอาหาร (Agriculture and Food Security) ของกลุ่มประเทศบิมสเทค ซึ่งเป็นสาขาที่มีความสำคัญเนื่องจากการเกษตรเป็นแหล่งของการจ้างงานหลักของภูมิภาคที่มีประชากรมากกว่า 1,800 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 22 ของประชากรโลกทั้งหมด ดังนั้น เมียนมาจึงมีบทบาทสำคัญในสาขาความร่วมมือดังกล่าว โดยเน้น 2 อนุสาขาสำคัญคือการเกษตร และการประมงและปศุสัตว์ (BIMSTEC Thailand, 2023; BIMSTEC, 2023)

ในด้านกลไกเชิงสถาบัน เมียนมาได้จัดการประชุมรัฐมนตรีการเกษตรของกลุ่มประเทศบิมสเทค และการประชุมข้าราชการระดับสูงด้านการเกษตรของกลุ่มประเทศบิมสเทค โดยจัดขึ้นครั้งแรกในวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 2019 ณ กรุงเนปิดอว์ เมียนมา (BIMSTEC, 2023) นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านความร่วมมือทางการเกษตร (BIMSTEC Expert Group Meeting on Agricultural Cooperation) เพื่อประชุมหารือเกี่ยวกับสาขาความร่วมมือดังกล่าว (BIMSTEC Thailand, 2023) โดยในการประชุมครั้งแรก จัดขึ้นที่กรุงเนปิดอว์ เมียนมา ในเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 2007 นำมาสู่การกำหนดแผนงาน แผนปฏิบัติการ และโครงการภายใต้ความร่วมมือด้านการเกษตรอีกด้วย โดยเมียนมามีส่วนสำคัญในการสร้างแรงกระตุ้นให้ภาคเอกชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานของสินค้าด้านการเกษตรในภูมิภาค (BIMSTEC, 2023)

ในด้านอนุสาขาด้านการประมงและปศุสัตว์ บิมสเทคได้จัดตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการประมงและปศุสัตว์เพื่อศึกษาและสร้างความร่วมมือในประเด็นดังกล่าว โดยเมียนมาได้พัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ รวมไปถึงกิจกรรมที่สำคัญร่วมกับรัฐสมาชิกอื่น ๆ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านความร่วมมือด้านการเกษตร การจัดการการนิเวศวิทยา การประมงในอ่าวเบงกอล การประชุมความยั่งยืนด้านการประมงในอ่าวเบงกอล เป็นต้น (BIMSTEC, 2023)

นอกจากนี้ เมียนม่ายังเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมผู้นำบิมสเทค ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ. 2014 ณ กรุงเนปิดอร์ ซึ่งในการประชุมดังกล่าว นำมาสู่การจัดตั้งสำนักเลขาธิการ บิมสเทค ณ กรุงธากา บังกลาเทศ ซึ่งนับว่าเป็นพัฒนาการก้าวสำคัญของกลุ่มบิมสเทคอีกด้วย (อุสมา, 2018)

รูปภาพ 12 ทางหลวงไตรภาคีอินเดีย เมียนมา และ ไทย

ที่มา: <https://japan-forward.com/india-myanmar-thailand-trilateral-highway-a-promise-to-transform-the-regions-economic-landscape/>

บทบาทโดยธรรมชาติของเมียนมาประการสำคัญ คือ ภูมิศาสตร์ของประเทศที่เป็นสะพานสำคัญที่เชื่อมโยงกายภาพของภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดขึ้นของทางหลวงไตรภาคีอินเดีย เมียนมา ไทย หรือ Trilateral Highway โดยทางหลวงดังกล่าวมีความยาวกว่า 1,400 กิโลเมตร เชื่อมเมืองมอเรห์ที่อินเดียผ่านมณฑลเย่ ย่างกุ้ง ของเมียนมา ก่อนที่จะเข้ามายังอำเภอแม่สอด ประเทศไทย (Borah, 2017) ซึ่งหากเส้นทางดังกล่าวได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ย่อมจะเป็นเส้นทางสำคัญที่เชื่อมร้อยสองภูมิภาครอบอ่าวเบงกอลผ่านเส้นทางบกไว้ด้วยกันอย่างแน่นอน

ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค

ในการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงกับบิมสเทคนั้น เมียนมาได้กำหนดให้กระทรวงการต่างประเทศ (Ministry of Foreign Affairs) เป็นหน่วยประสานงานกลางระดับชาติ (National Focal Points) โดยกระทรวงการต่างประเทศของเมียนมานับแต่ภายหลังได้รับเอกราช เน้นหลักการที่สำคัญคือ การมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นของตนเอง และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด โดยนโยบายที่เป็นของตนเองคือ การปราศจากอิทธิพลภายนอกในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ นอกจากนี้ การที่เมียนมาประสบปัญหาจากความไม่สงบภายในประเทศ รวมถึงการตั้งอยู่สองชาติที่มีประชากรจำนวนมาก นั่นคือ จีน และ อินเดีย จึงประสงค์ที่จะหลีกเลี่ยงการเลือกข้างหรือการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด นอกจากนี้ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เมียนมายินดีที่จะรับความช่วยเหลือจากต่างชาติที่ปราศจากเงื่อนไข (Ministry of Foreign Affairs, Myanmar, 2023)

ต่อมาเมียนมาได้เปลี่ยนแนวนโยบายต่างประเทศให้เกิดความคล่องตัวยิ่งขึ้น โดยมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมที่นำมาสู่สันติภาพ การคัดค้านสงครามและลัทธิจักรวรรดินิยม รวมไปถึงการรักษาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน และการแสวงหาประโยชน์จากความร่วมมือทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับภูมิภาคอีกด้วย (Ministry of Foreign Affairs, Myanmar, 2023)

โดยปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศของเมียนมา แบ่งส่วนราชการออกเป็นกรมที่สำคัญ อาทิ กรมการเมือง กรมกิจการอาเซียน กรมยุทธศาสตร์ศึกษาและการอบรม กรมพิธีการทูต กรมองค์กรระหว่างประเทศและเศรษฐกิจ กรมการกงสุลและนิติการ กรมแผนและบริหาร (Ministry of Foreign Affairs, Myanmar, 2023)

ในส่วนของภาควิชาการ เมียนมายังมีเครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทค (BNPTT: BIMSTEC Network of Policy Think Tanks) ตั้งอยู่ที่สถาบันยุทธศาสตร์และนานาชาติศึกษาแห่งเมียนมา (Myanmar Institute of Strategic and International Studies (MISIS)) โดยเป็นสถาบันคลังสมองแรกในเมียนมา เปิดทำการในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1992 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศดำรงตำแหน่งประธานสถาบัน โดยภารกิจของสถาบันประกอบไปด้วยการพัฒนางานวิจัยที่สร้างสันติภาพ ความมั่งคั่ง และความมั่นคงในภูมิภาค ร่วมมือกับสถาบันคลังสมองอื่น ๆ ในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดี

ทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคี สนับสนุนกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของผู้คน ร่วมให้ข้อเสนอเชิงนโยบาย รวมไปถึงการจัดทำเอกสารนโยบายต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในนโยบายและกิจกรรมของรัฐและประชาคมนานาชาติ ซึ่งนอกเหนือจากการประสานงานเกี่ยวกับบิมสเทคแล้ว สถาบันดังกล่าวยังมีความร่วมมือกับสถาบันคลังสมองในเอเชียตะวันออกเฉียง อาเซียน - จีน อาเซียน - อินเดีย ศูนย์ศึกษาแม่โขง อาเซียน - รัสเซีย เป็นต้น (Myanmar Institute of Strategic and International Studies, 2023)

บิมสเทคปริทัศน์จากเมียนมาในฐานะรัฐสมาชิก

เมียนมานับว่าเป็นประเทศที่อยู่ในภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญ เพราะเป็นจุดยุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงทั้งเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าไว้ด้วยกัน กอรปกับเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกับอ่าวเบงกอล ซึ่งได้รับประโยชน์สำคัญจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางทะเลดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ จึงทำเมียนมาเข้าร่วมเป็นสมาชิกของบิมสเทคนับตั้งแต่การก่อตั้งในปี ค.ศ. 1997

โดยบทบาทสำคัญของเมียนมาคือการเป็นผู้นำในสาขาการเกษตร และความมั่นคงทางอาหาร นอกจากนี้ จากความสำคัญทางภูมิศาสตร์ข้างต้น เมียนมาจึงเป็นสะพานสำคัญในการเชื่อมโยงเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของทางหลวงไตรภาคีซึ่งเชื่อมร้อยอินเดีย เมียนมา และไทย อนึ่ง หากสถานการณ์ความมั่นคงภายในเมียนมามีความมั่นคงและเสถียรภาพมากขึ้น ย่อมมีผลต่อพัฒนาการของบิมสเทค โดยเฉพาะการเชื่อมโยงภูมิภาคเพื่อการพัฒนาและความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

อนึ่ง กระทรวงการต่างประเทศของเมียนมาเป็นหน่วยงานหลักของประเทศในการติดต่อประสานงาน และได้ดำเนินการร่วมกับสถาบันยุทธศาสตร์และนานาชาติศึกษาแห่งเมียนมา ในฐานะสถาบันคลังสมองเครือข่ายที่สำคัญอีกด้วย

บทที่ 6 เนปาล

บิมสเทคปรีทศน์บทนี้จะนำเสนอเรื่องราวของเนปาลในฐานะรัฐสมาชิก ซึ่งแม้จะไม่ได้มีพรมแดนติดกับอ่าวเบงกอลโดยตรง แต่เนปาลมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคดังกล่าว บทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนหลักคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของเนปาลและความเชื่อมโยงกับภูมิภาคอ่าวเบงกอล ส่วนที่ 2 กล่าวถึงการเข้าเป็นรัฐสมาชิกบิมสเทคของเนปาล และแนวนโยบายหรือนโยบายการต่างประเทศที่มีต่อบิมสเทคของเนปาล ส่วนที่ 3 จะได้กล่าวถึงบทบาทของเนปาลเพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของบิมสเทค และส่วนสุดท้าย ชี้ความสามารถและกลไกของเนปาลเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล

เนปาล หรือ สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาล (Federal Democratic Republic of Nepal) ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ มีพื้นที่ 147,181 ตารางกิโลเมตร มีประชากรกว่า 29.9 ล้านคน มีทั้งประชากรชาติพันธุ์มอญโกลอยด์และอินโดอารยันด้วยความตั้งอยู่ติดกับเทือกเขาหิมาลัย จึงทำให้สภาพภูมิอากาศของเนปาลมีพายุฝนในฤดูร้อน ในขณะที่มีอากาศเย็นจัดในฤดูหนาว เนปาลมีภาษาเนปาลี (Nepali) เป็นภาษาราชการ เนปาลมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์สูง โดยมีกว่า 125 กลุ่มชาติพันธุ์และมีภาษาพูดกว่า 123 ภาษา ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาฮินดู ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 86 นับถือศาสนาฮินดู (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565; Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2023)

เมืองหลวงของเนปาล ตั้งอยู่ที่กรุงกาฐมาณฑุ ปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐ และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารรัฐบาล

ในประเทศ (Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2023) ปัจจุบัน เนปาลอยู่ในระหว่างการจัดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา แต่ยังคงมีความท้าทายสำคัญคือการสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และจากการที่เนปาลประสบปัญหาจากการต่อสู้ระหว่างรัฐบาลและกลุ่มต่อต้าน ทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศได้รับผลกระทบ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

รูปภาพ 13 แผนที่ภูมิศาสตร์เนปาล

ที่มา: <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1c15e39c3060009ff2?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>

ในด้านภูมิศาสตร์ เนปาลตั้งอยู่บริเวณทางทิศใต้ของเทือกเขาหิมาลัย โดยตอนเหนือของประเทศติดกับแคว้นทิเบตของจีน ในขณะที่ทางด้านทิศใต้ติดกับอินเดีย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565) แม้เนปาลจะเป็นประเทศมิได้มีพรมแดนติดทะเล (Land lock) และไม่ได้อยู่ติดกับอ่าวเบงกอลโดยตรง แต่การที่มีเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับอินเดียที่ซึ่งมีชายฝั่งรอบอ่าวเบงกอลนั้น ทำให้เนปาลต้องพึ่งพาอินเดียในการเข้าถึงท่าเรือชายฝั่งอ่าวเบงกอลผ่านเมืองสำคัญ อาทิ กัลกัตตา ฮาเดีย และวิสาขปัญญัม (Chan, 2018; KC, 2021) หรืออีกนัยหนึ่ง การที่เนปาลมีเศรษฐกิจเชื่อมโยง และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นพิเศษกับอินเดีย ประเทศที่ซึ่งมีชายฝั่งรอบอ่าวเบงกอลนั้น ทำให้เนปาลมีความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอลโดยปริยาย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

ด้านเศรษฐกิจนั้น เนปาลยังคงต้องพึ่งพาการค้ากับจีน และอินเดีย ซึ่งเพื่อนบ้านสองประเทศล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้เนปาลต้องพึ่งพาความช่วยเหลือทางการเงิน และโครงการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาจากนานาชาติ เพื่อเยียวยาผู้ที่ประสบปัญหาจากความไม่สงบทางการเมืองของประเทศ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

ทั้งนี้ ในด้านการต่างประเทศเนปาลเป็นสมาชิกองค์กรระหว่างประเทศที่สำคัญ อาทิ สหประชาชาติ ขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ และความร่วมมือเอเชีย (Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2023)

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิสเทคและนโยบายต่อบิสเทค

ประเทศเนปาลตัดสินใจที่จะขอเข้าร่วมความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และไทย (Bangladesh-India-Myanmar-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) หรือ BIMST-EC ในฐานะผู้สังเกตการณ์ในปี ค.ศ. 1997 ต่อมาในการประชุมผู้นำ BIMST-EC ครั้งที่ 2 ที่จัดขึ้น ณ กรุงธากา ประเทศบังกลาเทศ ที่ประชุมได้มีมติรับรองการเป็นผู้สังเกตการณ์ของเนปาลในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1998 หลังจากนั้นเนปาลได้แสดงความประสงค์ในการเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ของ BIMST-EC ในปี ค.ศ. 2000 ก่อนที่จะได้รับการรับรองสมาชิกภาพใน BIMST-EC อย่างสมบูรณ์ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 (Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2016, p. 6)

ภายหลังการเข้าเป็นรัฐสมาชิกของเนปาล ในปี ค.ศ. 2004 ทำให้ BIMST-EC เปลี่ยนชื่อเพื่อให้สอดคล้องกับความร่วมมือมากยิ่งขึ้น โดยเปลี่ยนเป็นเป็นความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation - BIMSTEC) หรือบิสเทค (Bhatia, 2020, p. 118 - 119; BIMSTEC, 2023)

อนึ่ง มุมมองของการเข้าร่วมบิสเทคของเนปาลนั้น บิสเทคอยู่ในฐานะเป็นสะพานสำคัญในการเชื่อมโยงเนปาลกับภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อขยายการค้า เศรษฐกิจ การลงทุน และความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความผันผวนทางการเมืองภายในประเทศจึงทำให้เนปาลยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเข้าร่วมบิสเทคเท่าที่ควร (KC, 2021)

จนกระทั่งภายหลังปี ค.ศ. 2018 รัฐบาลเนปาลได้กำหนดนโยบายการต่างประเทศแบบบูรณาการเพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งภายในและนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทูตเชิงเศรษฐกิจ ผ่านแนวคิดชาวเนปาลที่มีความสุข คือ ชาวเนปาลที่มั่งคั่ง (Happy Nepali, Prosperous Nepali) ด้วยเหตุนี้ การเข้าร่วมกรอบความร่วมมือบิมสเทค ถือเป็นเวทีสำคัญที่จะช่วยให้เนปาลสามารถประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาและการสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ (KC, 2021)

ทั้งนี้ การเข้าร่วมบิมสเทค โดยเฉพาะความสำเร็จในเขตการค้าเสรีบิมสเทค (BIMSTEC Free Trade Area Framework Agreement) ทำให้เนปาลได้รับโอกาสในการใช้ท่าเรือน้ำลึกในเขตประเทศอื่นในบิมสเทค นอกเหนือจากอินเดีย และเมื่อการเจรจาว่าด้วยข้อตกลงการขนส่งชายฝั่งบิมสเทคได้ถูกนำมาใช้ จะช่วยให้รัฐสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนปาลสามารถได้รับประโยชน์จากการขนส่งชายฝั่งในราคาที่ประหยัดและยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม (KC, 2021)

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงนโยบายและผลประโยชน์ของเนปาลที่มีต่อการเข้าร่วมบิมสเทค ซึ่งถูกตอกย้ำอีกครั้งในวาระแห่งการสถาปนาบิมสเทคครบรอบ 26 ปี โดยนายกรัฐมนตรีแห่งเนปาล Hon. Mr. Pushpa Kamal Dahal ‘Prachanda’ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกรอบความร่วมมือบิมสเทคว่าเป็นกรอบความร่วมมือที่สำคัญของประชากรกว่า 1,600 ล้านคนของภูมิภาค อีกทั้งยังกล่าวถึงประเด็นการก้าวข้ามความลำบากในสถานการณ์โควิด การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของห่วงโซ่อุปทาน และการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้บิมสเทคสามารถเปลี่ยนศักยภาพที่มีให้เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงของประชาชนในภูมิภาคของรัฐสมาชิก ซึ่งเป็นสาขาความรับผิดชอบหลักของเนปาลอีกด้วย (Dahal ‘Prachanda’, 2023)

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับสารจากรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ N. P. Saud ที่สะท้อนถึงความสำคัญและขีดความสามารถของบิมสเทค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมาก ความหลากหลายและร่ำรวยในวัฒนธรรม ตลาดการค้าขนาดใหญ่ และจุดหมายที่สำคัญของการท่องเที่ยว รวมไปถึงโอกาสในการค้าและการลงทุนเพื่อการเติบโตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการเปลี่ยนผ่านขีดความสามารถเหล่านี้ให้เกิดขึ้นจริง ในขณะที่สร้างภูมิภาคอ่าวเบงกอลให้มีสันติภาพและความมั่งคั่ง (Saud, 2023)

บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค

หลังจากเข้าเป็นสมาชิกของบิมสเทค เนปาลมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกรอบความร่วมมือดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยในการประชุมผู้นำบิมสเทค ครั้งที่ 1 ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2004 นายกรัฐมนตรี Sher Bhadur Deuba แห่งเนปาลได้เข้าร่วมการประชุมดังกล่าวด้วยตนเอง ซึ่งในการประชุมผู้นำในครั้งถัด ๆ มา นายกรัฐมนตรีของอินเดียก็นำคณะผู้แทนเข้าร่วมการประชุมผู้นำอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในปี ค.ศ. 2008 ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย และ ค.ศ. 2014 ที่กรุงเนปิตอว์ เมียนมา (Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2016, p. 6)

อนึ่ง เนปาลได้รับตำแหน่งประธานบิมสเทค และได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูงของบิมสเทคครั้งที่ 17 ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2017 และการประชุมครั้งที่ 7 ของคณะทำงานในการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการบิมสเทค (BIMSTEC, 2023) อีกทั้งยังเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมผู้นำบิมสเทค ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 30 - 31 สิงหาคม ค.ศ. 2018 ณ กรุงกาฐมาณฑุ ประเทศเนปาลอีกด้วย (BIMSTEC, 2023)

รูปภาพ 14 ประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 4 โดยเนปาล

ที่มา: <https://indbiz.gov.in/india-attends-fourth-bimstec-summit-in-kathmandu/>

โดยในการประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 4 โดยเนปาล จัดขึ้นภายใต้หัวข้อเพื่อความสันติ มั่งคั่ง และยั่งยืนของภูมิภาคอ่าวเบงกอล “Towards a Peaceful, Prosperous and Sustainable Bay of Bengal Region” โดยมีประเด็นหารือและความก้าวหน้าที่สำคัญ อาทิ ด้านการปรับโครงสร้างองค์กรให้มีคณะทำงานถาวร การหารือการตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาบิมสเทค การร่างกฎบัตรบิมสเทค นอกจากนี้ ยังมีข้อหารือในการยกระดับความร่วมมือด้านความเชื่อมโยง เช่น ความตกลงการเดินทางเรือตามชายฝั่งภายใต้กรอบบิมสเทค ความตกลงยานยนต์ภายใต้กรอบบิมสเทค แผนแม่บทด้านความเชื่อมโยงของบิมสเทค อีกทั้ง ประเด็นด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งมีความก้าวหน้าในการเจรจาความตกลงการค้าสินค้า และความตกลงความร่วมมือด้านศุลกากร พร้อมกันนี้ยังได้หารือและเร่งรัดอนุสัญญาบิมสเทค ว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้านอาญา และอนุสัญญาบิมสเทคว่าด้วยความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้ายข้ามชาติ อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะองค์กร และการลักลอบการค้ายาเสพติด อนึ่ง ทั้ง 7 รัฐสมาชิกได้บรรลุข้อตกลงและร่วมลงนาม ในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการเชื่อมโยงโครงข่ายระบบไฟฟ้าภายใต้กรอบบิมสเทคเพื่อความร่วมมือด้านพลังงานอีกด้วย (อุสมา, 2018)

นอกจากนี้ เนปาลยังเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมที่สำคัญของบิมสเทค อาทิ การประชุมครั้งที่ 5 ของคณะทำงานร่วมด้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2011 การจัดประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านความร่วมมือด้านการเกษตร ครั้งที่ 4 ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 (Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2016, p. 6 - 7)

ปัจจุบัน เนปาลเป็นประเทศนำสาขากการติดต่อระหว่างประชาชน (People-to-people contact) ซึ่งในความร่วมมือดังกล่าวนั้น ยังครอบคลุม 4 สาขาย่อย ดังมีรายละเอียดกล่าวคือ ได้แก่ 1) วัฒนธรรม โดยเฉพาะแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการเชื่อมโยงผ่านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนาในฐานะจุดเชื่อมกลุ่มบิมสเทค โดยมีกลไกความร่วมมือที่สำคัญ บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการก่อตั้งคณะกรรมการอุตสาหกรรมวัฒนธรรม และศูนย์ปฏิบัติการอุตสาหกรรมวัฒนธรรมบิมสเทค (BIMSTEC Thailand, 2023; BIMSTEC, 2023)

2) การท่องเที่ยว โดยเน้นไปยังการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในกลุ่มประเทศบิมสเทค โดยการจัดการแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มประเทศบิมสเทค โดยมีจุดเน้นสำคัญคือการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางศาสนา

โบราณสถาน การแพทย์ และการท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งเนปาลมีบทบาทสำคัญในการจัดประชุมการท่องเที่ยวแห่งบิมสเทคในปี ค.ศ. 2020 อีกด้วย (BIMSTEC, 2023)

3) การขจัดความยากจน ในการประชุมผู้นำครั้งที่ 4 ณ ประเทศเนปาลนั้น ผู้นำของรัฐสมาชิกบิมสเทคได้แสดงเจตจำนงสำคัญในการขจัดความยากจนในภูมิภาค โดยมุ่งให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และเรียกร้องให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับการแก้ไขความจน (BIMSTEC, 2023) นอกจากนี้ เนปาลยังเป็นประเทศนำในประเด็นการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้จัดการประชุมรัฐมนตรีบิมสเทคครั้งที่ 2 ในประเด็นการแก้ไขปัญหาความยากจนในปี ค.ศ. 2012 ซึ่งในการประชุมครั้งนั้นนำมาสู่การเห็นชอบในปฏิญญาการุณมาณฑุ (Kathmandu Declaration) และแผนปฏิบัติการแก้ไขความยากจนบิมสเทค (Plan of Action) (Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2016, p. 6 - 7)

และ 4) การติดต่อระหว่างประชาชน บิมสเทคได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดตั้งเครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทค (BIMSTEC Network of Policy Think Tanks) และการกำหนดข้อตกลงการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนของเครือข่ายดังกล่าว การเจรจาเพื่อขยายความร่วมมือด้านวิชาสำหรับประเทศบิมสเทค การจัดกิจกรรมและเวทีเพื่อให้สมาชิกรัฐสภา มหาวิทยาลัย นักวิชาการ สถาบันวิจัย องค์การวัฒนธรรม และสื่อมวลชนได้พบปะหารือกัน (BIMSTEC, 2023)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเนปาลในการเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนความร่วมมือบิมสเทคได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการสนับสนุนปฏิสัมพันธ์ของประชาชน วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และการแก้ไขปัญหาความยากจนของภูมิภาค

ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค

ในการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงกับบิมสเทคนั้น เนปาลได้กำหนดให้กระทรวงการต่างประเทศของเนปาลเป็นหน่วยประสานงานกลางระดับชาติ (National Focal Points) โดยกระทรวงการต่างประเทศของเนปาลมีหน้าที่สำคัญในด้านการกำหนดและดำเนินนโยบายการต่างประเทศ โดยปัจจุบันมีนโยบายที่สำคัญคือการรื้อฟื้นและสร้างภาพพจน์ของเนปาลในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในประเด็นของการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐาน ความเป็นมิตร ประชาธิปไตย โดยอยู่บนหลักการของความเท่าเทียมและบูรณาภาพเหนือดินแดน

นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation หรือ SAARC) และความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation หรือ BIMSTEC) (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

อนึ่ง กระทรวงการต่างประเทศของเนปาล โดยแบ่งส่วนราชการและส่วนงานที่สำคัญออกเป็น 10 กรม ประกอบไปด้วย

1. สำนักงานปลัดกระทรวง
2. กรมความร่วมมือระดับภูมิภาค
3. กรมเอเชียใต้
4. กรมเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ
5. กรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก
6. กรมยุโรป-อเมริกา
7. กรมเอเชียกลาง เอเชียตะวันออก และแอฟริกา
8. กรมสหประชาชาติ องค์กรระหว่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ
9. กรมพิธีการทูต
10. กรมวางแผนนโยบาย การทูตการพัฒนา และกิจการชาวอินเดียโพ้นทะเล

นอกจากนี้ ยังมีสำนักงานในต่างประเทศจำนวน 40 แห่ง แบ่งเป็นสถานทูตจำนวน 30 แห่ง สำนักงานผู้แทนถาวรจำนวน 3 แห่ง และสถานกงสุลใหญ่จำนวน 3 แห่ง (Ministry of Foreign Affairs, Nepal, 2023)

นอกจากนี้ เนปาลยังมีข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทค (BNPTT: BIMSTEC Network of Policy Think Tanks) โดยตั้งอยู่ที่ศูนย์การบริหารเศรษฐกิจและการพัฒนา (Centre for Economic and Development Administration (CEDA)) เป็นหน่วยงานเชิงนโยบายที่ตั้งขึ้นภายใต้ความร่วมมือของรัฐบาลเนปาล มหาวิทยาลัยตรีภูวัน และมูลนิธิฟอร์ด โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาประเทศ ให้ข้อคิดเห็นทางวิชาการและเชิงประจักษ์แก่ผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาประเทศ ให้คำแนะนำแก่ผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายถึงทางเลือกนโยบายที่แตกต่างกัน กระตุ้นให้เกิดการสนทนาและเวทีแห่งการหารือเกี่ยวกับกิจการสาธารณะ และเพื่อร่วมมือในระดับ

นานาชาติในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนา โดยศูนย์มีกิจกรรมที่สำคัญ ผ่านการวิจัย การให้คำปรึกษา และการฝึกอบรมในสาขาที่สำคัญ อาทิ การวางแผน การพัฒนา การพัฒนาชนบท การกระจายอำนาจ การกระจายงบประมาณ นโยบาย-การพัฒนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการและการบริหาร ประชากรศาสตร์ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ทั้งนี้ ศูนย์การบริหารเศรษฐกิจและการพัฒนาถือเป็นหน่วยงานภายใต้เครือข่ายคลังสมองนโยบายของบิมสเทคที่ทำงานร่วมกับสถาบันในอีก 6 รัฐสมาชิก (Centre for Economic Development and Administration, 2023)

บิมสเทคปริทัศน์จากเนปาลในฐานะรัฐสมาชิก

แม้เนปาลจะไม่ได้มีพื้นที่อยู่ติดกับอ่าวเบงกอลโดยตรงและไม่ได้มีพรมแดนทางทะเล เช่นเดียวกับภูฏาน ทำให้เนปาลต้องแสวงหาพันธมิตรเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจภาคพื้นทะเล ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เนปาลมีความสัมพันธ์อันดีกับอินเดียเพื่อการพึ่งพิงเมืองท่าสำคัญรอบอ่าวเบงกอลของอินเดียในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จากความเชื่อมโยงดังกล่าว จึงทำให้เนปาลตัดสินใจเข้าร่วมเป็นรัฐสมาชิกบิมสเทคในปี ค.ศ. 2004

ภายหลังการเข้าร่วมกรอบความร่วมมือบิมสเทค เนปาลนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของบิมสเทค โดยเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมทั้งในระดับผู้นำ ระดับรัฐมนตรี และระดับคณะทำงานต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับสาขาความร่วมมือปฏิสัมพันธ์ของภาคประชาชนเพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อของนักวิชาการ นักวิจัย สื่อมวลชน สมาชิกรัฐสภา องค์การวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังสนับสนุนภารกิจด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวภายในบิมสเทค อีกทั้งยังเป็นประเทศนำในด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐสมาชิกผ่านกลไกความร่วมมือต่าง ๆ อนึ่ง กระทรวงการต่างประเทศของเนปาลเป็นหน่วยงานหลักของประเทศในการติดต่อประสานงาน และได้ดำเนินการร่วมกับศูนย์การบริหารเศรษฐกิจและการพัฒนาในฐานะสถาบันคลังสมองเครือข่ายที่สำคัญอีกด้วย

บทที่ 7 ศรีลังกา

จากประเทศภาคพื้นทวีป ศรีลังกาเป็นรัฐสมาชิกเดียวของบิมสเทคที่ตั้งอยู่ในภาคพื้นสมุทรและเชื่อมต่อโดยตรงกับอ่าวเบงกอล ในบทนี้จะนำเสนอเรื่องราวของบิมสเทคผ่านมุมมองของศรีลังกาในฐานะรัฐสมาชิก โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนหลักคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของศรีลังกา พร้อมอธิบายความเชื่อมโยงกับภูมิภาคอ่าวเบงกอล ส่วนที่ 2 กล่าวถึงการเข้าเป็นรัฐสมาชิกบิมสเทคของศรีลังกา และแนวนโยบายหรือนโยบายการต่างประเทศที่มีต่อบิมสเทคของศรีลังกา ส่วนที่ 3 จะได้กล่าวถึงบทบาทของศรีลังกาเพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของบิมสเทค และส่วนสุดท้ายชี้ความสามารถและกลไกของศรีลังกาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล

ศรีลังกา หรือ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา (the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka) ภูมิประเทศเป็นเกาะตั้งอยู่ในมหาสมุทรอินเดีย โดยตั้งอยู่บริเวณปลายอนุทวีปอินเดีย มีพื้นที่ 65,610 ตารางกิโลเมตร มีประชากรกว่า 22.1 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่ชาวสิงหลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลัก มีภาษาสิงหลและภาษาทมิฬเป็นภาษาราชการ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ฮินดู อิสลาม และคริสต์ ศรีลังกาเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการมีพลอย อัญมณี และก๊าซธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะปลูกชาที่ได้รับการยอมรับ (BBC, 2023; กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

เมืองหลวงของศรีลังกา มี 2 เมือง โดยแบ่งได้ตามบทบาทที่สำคัญ กรุงศรียววรรณะปุระโกฏฐ (Sri Jayawardenepura Kotte) เป็นเมืองด้านนิติบัญญัติ และกรุงโคลัมโบ (Colombo) เป็นเมืองด้านบริหารและตุลาการ (BBC, 2023) โดยปัจจุบัน ศรีลังกาปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร ทั้งนี้ศรีลังกาอยู่ระหว่างการฟื้นฟูประเทศจากการสู้รบในความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ พร้อมกับการสร้างความสมานฉันท์และสันติภาพในประเทศ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

รูปภาพ 15 แผนที่ภูมิศาสตร์ศรีลังกา

ที่มา: [https://www.mfa.go.th/th/country/LK?page=](https://www.mfa.go.th/th/country/LK?page=5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882)

5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882

ด้านเศรษฐกิจศรีลังกา เป็นประเทศที่น่าจับตามอง ภายหลังจากที่ประเทศสงบจากปัญหาภายใน ทำให้เป็นเป้าหมายที่สำคัญในการส่งเสริมการค้าและการลงทุน โดยอุตสาหกรรมหลักของศรีลังกาประกอบไปด้วยการแปรรูปยาง ชา มะพร้าว ยาสูบ เสื้อผ้า โดยส่งออกสินค้าหลักประเภทเครื่องนุ่งห่ม เครื่องเทศ ผลิตภัณฑ์จากยาง และอุปกรณ์ไฟฟ้า (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

อนึ่ง เมื่อพิจารณาจากภูมิศาสตร์แล้ว ศรีลังกาซึ่งตั้งอยู่ในมหาสมุทรอินเดียและมีพรมแดนทางทะเลติดกับอ่าวเบงกอลโดยตรง จึงเป็นหนึ่งในประเทศที่จะได้รับผลประโยชน์ต่อความร่วมมือในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ดังนั้น จึงทำให้ศรีลังกาดัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศบิมสเทค ดังจะได้กล่าวในส่วนถัดไป

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทคและนโยบายต่อบิมสเทค

ศรีลังกาเป็นหนึ่งในรัฐสมาชิกก่อตั้งและร่วมลงนามในปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) ร่วมกับบังกลาเทศ อินเดีย และไทย เพื่อจัดตั้ง BIST-EC หรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และ ไทย ในปี ค.ศ. 1997 ก่อนที่ความร่วมมือดังกล่าวจะพัฒนาสู่การเป็นความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจหรือบิมสเทคในปัจจุบัน (BIMSTEC, 2023; Mohan, 2016, p. 2)

โดยศรีลังกานับว่าเป็นรัฐสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นของกรอบความร่วมมือนี้ นับตั้งแต่เริ่มต้น โดยการเข้าร่วมบิมสเทคนั้น ทำให้ศรีลังกาได้กลายเป็นหุ้นส่วนของกรอบความร่วมมือที่มีประชากรขนาดใหญ่กว่า 1 ใน 5 ของโลก นอกจากนี้ ยังเป็นกรอบความร่วมมือที่สร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับระบบห่วงโซ่อุปทานของเอเชียตะวันออก ซึ่งในท้ายที่สุดจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของศรีลังกาในอนาคต (Attanayake, 2021)

นอกจากนี้ ศรีลังกายังมองว่าเพื่อให้บิมสเทคเป็นกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคที่เชื่อมโยงเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น การให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจรจาเพื่อให้บรรลุข้อตกลงการค้าเสรีในกลุ่มประเทศบิมสเทค ทั้งนี้ การพัฒนาทางเศรษฐกิจร่วมกันดังกล่าว ก็จะสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาของสหประชาชาติที่รัฐสมาชิกต่างให้ความสำคัญกับการเติบโตและการพัฒนาร่วมกัน (Ministry of Foreign Affairs, Sri Lanka, 2017)

บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค

ภายหลังการเข้าร่วมเป็นรัฐสมาชิกของบิมสเทค ศรีลังกามีบทบาทในกรอบความร่วมมือดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยศรีลังการับตำแหน่งประธานบิมสเทคครั้งแรกระหว่างปี ค.ศ. 2002 - 2003 โดยภารกิจหลักในครั้งนั้นคือ การสนับสนุนให้รัฐสมาชิกแสดงเจตจำนงทางการเมืองเพื่อขยายความร่วมมือในอนุภูมิภาคนี้ (Attanayake, 2021) อนึ่ง ศรีลังกาเล็งเห็นว่าบิมสเทคถือเป็นโอกาสของศรีลังกาในการร่วมมือกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเชิงเศรษฐกิจและการได้เป็นประธานบิมสเทคทำให้ศรีลังกาสามารถขับเคลื่อนนโยบายการต่างประเทศและยกระดับบทบาทในเวทีระหว่างประเทศได้ (Ahamed, 2019)

ต่อมาในระหว่างปี ค.ศ. 2018 ถึง มีนาคม ค.ศ. 2022 ได้เป็นประธานบิมสเทคอีกครั้ง โดยในครั้งนี้ ศรีลังกาได้โอกาสในการเร่งรัดการขับเคลื่อนความร่วมมือให้ไวมากยิ่งขึ้น โดยระหว่างการประชุมผู้นำครั้งที่ 4 Maithripala Sirisena ประธานาธิบดีศรีลังกาได้แสดงความปรารถนาในการให้รัฐสมาชิกของบิมสเทคแบ่งปันความคาดหวังร่วมในการเติบโต การพัฒนา การค้าและเทคโนโลยี โดยศรีลังกาจะอำนวยความสะดวกให้บิมสเทคสามารถดำเนินการสร้างความเชื่อมโยงในภูมิภาคและการพัฒนาเศรษฐกิจ (Attanayake, 2021) นอกจากนี้ ศรีลังกายังสนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงานถาวรและการประชุมของเจ้าหน้าที่ระดับสูง 3 ชุด นำมาสู่ความร่วมมือ อาทิ การเห็นชอบในบันทึกความเข้าใจในความร่วมมือร่วมกันระหว่างสถาบันฝึกอบรมนักการทูตในรัฐสมาชิกบิมสเทค (Attanayake, 2021)

รูปภาพ 16 รัฐสมาชิกลงนามกฎบัตรบิมสเทคในการประชุมผู้นำบิมสเทค จัดโดยศรีลังกา
ที่มา: <http://www.srilankaguardian.org/2022/03/bimstec-members-sign-charter-at-colombo.html>

นอกจากนี้ ศรีลังกายังได้เป็นเจ้าภาพในการประชุมผู้นำบิมสเทค ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 2022 ณ กรุงโคลัมโบ โดยในการประชุมดังกล่าวได้ยกระดับความร่วมมือของบิมสเทคในเชิงกลไกมากขึ้น โดยให้ความเห็นชอบกฎบัตรบิมสเทค (BIMSTEC Charter) ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินการของบิมสเทค โดยภายหลังการลงนามและให้สัตยาบันโดยรัฐสมาชิก ทำให้บิมสเทคกลายเป็นองค์การระหว่างประเทศในระดับรัฐอย่างสมบูรณ์ (กรมประชาสัมพันธ์, 2022) นอกจากนี้ ยังมีแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงด้านคมนาคม อนุสัญญาบิมสเทคว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาบ้นทึกความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีบิมสเทค และการปรับจำนวนสาขาความร่วมมือจาก 14 สาขาเป็น 7 สาขาอีกด้วย (BIMSTEC, 2023)

อนึ่ง ในปัจจุบันศรีลังกาเป็นประเทศนำสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Science, Technology and Innovation) ซึ่งครอบคลุมประเด็นด้านเทคโนโลยี สาธารณสุขและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีกลไกความร่วมมือที่สำคัญ ได้แก่ บันทึกความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีบิมสเทค และกลไกขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการแพทย์ดั้งเดิมของบิมสเทค (BIMSTEC Thailand, 2023)

นอกจากนี้ ยังมีการลงนามความร่วมมือระหว่างกลุ่มประเทศบิมสเทคในการเชื่อมโยงระบบส่งไฟฟ้าในภูมิภาคและหน่วยอำนวยความสะดวกในการถ่ายทอดเทคโนโลยี (MoU on establishing a BIMSTEC Grid Interconnection and BIMSTEC Technology Transfer Facility) โดยจัดตั้งขึ้น ณ ศรีลังกาเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของโอกาสในการแลกเปลี่ยนและพัฒนาวัตกรรม แอปพลิเคชัน และเทคโนโลยี ในหลากหลายอุตสาหกรรม อาทิ เกษตรศาสตร์ ธุรกิจ สุขภาพ และการศึกษา (Attanayake, 2021)

อนึ่ง ประเด็นสำคัญที่ศรีลังกาได้นำเสนอเพื่อสร้างความต่อเนื่องให้กับบิมสเทคให้มากยิ่งขึ้น คือการนำเสนอกลไกและระบบไตรภาคี (Troika System) ที่ขับเคลื่อนบิมสเทคผ่านการหารือร่วมกันของประธานบิมสเทคปัจจุบัน ประธานบิมสเทคที่ผ่านมา และประธานบิมสเทคในวาระถัดไป ซึ่งจะรับประกันการทำงานของบิมสเทคให้อยู่ในเส้นทางของการดำเนินงานนั่นเอง (Attanayake, 2021)

ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค

ในการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงกับบิมสเทคนั้น ศรีลังกาได้กำหนดให้กระทรวงการต่างประเทศ (Ministry of Foreign Affairs) เป็นหน่วยประสานงานกลางระดับชาติ (National Focal Points) โดยกระทรวงการต่างประเทศของศรีลังกาตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1948 โดยเริ่มแรกเป็นกระทรวงการต่างประเทศและกลาโหม ต่อมาได้แยกตั้งเป็นกระทรวงการต่างประเทศในปี ค.ศ. 1978 โดยมีหน้าที่สำคัญประสานงานและดำเนินนโยบายการต่างประเทศ ภายใต้พันธกิจที่จะสนับสนุน ส่งเสริม และปกป้องผลประโยชน์ของชาติในเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ให้คำแนะนำรัฐบาลในประเด็นการพัฒนา ระหว่างประเทศที่อาจมีผลกระทบต่อศรีลังกา ทั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงโคลัมโบ และมีสถานทูตตั้งอยู่ในต่างประเทศเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน (Ministry of Foreign Affairs, Sri Lanka, 2023)

ในด้านการประสานงานกับบิมสเทคนั้น กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดให้กองกิจการเศรษฐกิจ (Economic Affairs Division) ซึ่งมีการกิจสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงกับองค์การระหว่างประเทศ หรือ กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค เพื่อสร้างความร่วมมือและกำหนดบทบาทของศรีลังกาในเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังรับผิดชอบการจัดการประชุมที่เกี่ยวข้องกับองค์การระหว่างประเทศหรือกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่ศรีลังกาเป็นสมาชิก ทั้งนี้ กองกิจการเศรษฐกิจยังเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับบิมสเทคด้วย (Ministry of Foreign Affairs, Sri Lanka, 2023)

ในภาควิชาการ ยังมีเครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทค (BNPTT: BIMSTEC Network of Policy Think Tanks) ของศรีลังกา โดยตั้งอยู่ที่สถาบันนโยบายศึกษาแห่งศรีลังกา (Institute of Policy Studies of Sri Lanka) สถาบันดังกล่าวเป็นหน่วยงานด้านการวิจัย ตั้งขึ้นโดยรัฐบัญญัติของรัฐสภา มีภารกิจสำคัญคือการสร้างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายคุณภาพสูงเพื่อให้ข้อมูลเชิงประจักษ์แก่การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การยกระดับชีวิตของประชาชนชาวศรีลังกา ผ่านการทำงานร่วมกับกระทรวงที่เกี่ยวข้องภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการพัฒนา รวมไปถึงภาคประชาสังคมและภาควิชาการอีกด้วย (Institute of Policy Studies of Sri Lanka, 2023)

นอกจากนี้ ยังมีสถาบันสมทบในฐานะเครือข่ายนโยบายคลังสมองด้านบิมสเทค คือ สถาบันลักษมณ์ คาดีรกาตาร์เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและยุทธศาสตร์

(Lakshman Kadirgamar Institute for International Relations and Strategic Studies) โดยเป็นสถาบันคลังสมองด้านนโยบายของศรีลังกาเพื่อสร้างนักวิชาการด้านนโยบายการต่างประเทศ มีพันธกิจสำคัญในการสร้างงานวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การให้ข้อมูลเชิงลึกและข้อเสนอเชิงนโยบาย อันจะนำไปสู่การสร้างคามยุติธรรม สันติภาพ ความมั่นคง และความยั่งยืนให้กับประเทศศรีลังกา (Lakshman Kadirgamar Institute for International Relations and Strategic Studies, 2023)

บิมสเทคปริทัศน์จากศรีลังกาในฐานะรัฐสมาชิก

ศรีลังกาเป็นรัฐสมาชิกก่อตั้ง และถือเป็นสมาชิกที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของบิมสเทคอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่บิมสเทคเริ่มก่อตั้งในปี ค.ศ. 1997 จากภูมิศาสตร์ภาคพื้นสมุทรที่ตั้งอยู่ติดกับอ่าวเบงกอลและเชื่อมโยงกับมหาสมุทรอินเดีย จึงทำให้ศรีลังกาได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการเข้าร่วมในกรอบความร่วมมือดังกล่าว โดยศรีลังกาเป็นประเทศนำในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนบิมสเทคโดยฐานคิดทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

นอกจากนี้ บทบาทสำคัญของศรีลังกาคือการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 5 ซึ่งเป็นครั้งที่มีความสำคัญเนื่องจากที่ประชุมได้เห็นชอบ ลงนามและให้สัตยาบันต่อกฎบัตรบิมสเทค (BIMSTEC Charter) ซึ่งส่งผลให้บิมสเทค หรือ ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ มีสถานะเป็นองค์กรระหว่างประเทศในระดับรัฐในปัจจุบัน ทั้งนี้ ในการดำเนินงานดังกล่าว กระทรวงการต่างประเทศของศรีลังกาเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการกิจ ร่วมกับองค์กรภาควิชาการและสถาบันคลังสมองของประเทศ อาทิ สถาบันลักษมัน คาคีร์กามาร์ เพื่อการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและยุทธศาสตร์ ที่ร่วมให้ข้อคิดเห็นเชิงนโยบายต่อความร่วมมือในบิมสเทคของศรีลังกา

บทที่ 8 ไทย

ในการปริทัศน์รัฐสมาชิกบทนี้ จะนำเสนอเรื่องราวของบิมสเทศผ่านมุมมองของไทย ในฐานะรัฐสมาชิกและเป็นหนึ่งในรัฐก่อตั้ง พร้อมมีบทบาทสำคัญในการผลักดันกรอบความร่วมมือดังกล่าวร่วมกับอินเดีย โดยบทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนหลักคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของไทยและความเชื่อมโยงกับภูมิภาคอ่าวเบงกอล ส่วนที่ 2 กล่าวถึงการเข้าเป็นรัฐสมาชิกบิมสเทศของไทยและแนวนโยบายหรือนโยบายการต่างประเทศที่มีต่อบิมสเทศของไทย ส่วนที่ 3 จะได้กล่าวถึงบทบาทของไทยเพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของบิมสเทศ และส่วนสุดท้ายชี้ความสามารถและกลไกของไทยเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทศ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล

ไทย หรือ ราชอาณาจักรไทย (Kingdom of Thailand) ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป มีพื้นที่ประมาณ 513,120 ตารางกิโลเมตร มีประชากรกว่า 69.6 ล้านคน ส่วนใหญ่ร้อยละ 94.6 นับถือศาสนาพุทธ ตามด้วยศาสนาอิสลาม ร้อยละ 4.6 และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.7 ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ ทั้งนี้ ลักษณะภูมิประเทศโดยรวมประกอบด้วยเทือกเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทะเล และชายหาด โดยแบ่งเป็น 4 ภูมิภาคหลัก ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร , 2559; BBC, 2023)

รูปภาพ 17 แผนที่ภูมิศาสตร์ไทย

ที่มา: <https://www.bbc.com/news/world-asia-15581957>

ปัจจุบัน ประเทศไทย หรือ ราชอาณาจักรไทย จัดการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข และมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร แบ่งการปกครองออกเป็น 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2559; BBC, 2023) ในด้านภูมิศาสตร์ ไทยอยู่ในภาคพื้นทวีปของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยตอนเหนือของประเทศติดกับเมียนมาและลาว ด้านตะวันตกติดกับเมียนมาและทะเลอันดามัน ทิศใต้ติดกับมาเลเซีย ทิศตะวันออกติดกับลาวและกัมพูชา (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2559)

ด้านเศรษฐกิจ ไทยเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 2 ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีนโยบายเศรษฐกิจเป็นแบบตลาดเสรี มีขนาดภายในประเทศขนาดใหญ่ พร้อมกับชนชั้นกลางที่กำลังเติบโต อีกทั้ง ยังมีภาคเอกชนเป็นภาคส่วนขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งระบบเศรษฐกิจของไทยนั้นเชื่อมต่อกับเศรษฐกิจของโลก โดยมีสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ การผลิตสินค้า สินค้าเกษตร เหมืองแร่ ชิ้นส่วนยานยนต์และคอมพิวเตอร์ สินค้าจากยาง เครื่องประดับ ข้าว รวมถึงอาหารแช่แข็ง เป็นต้น (Royal Thai Embassy, Washington D.C., 2023)

ไทยนับว่าเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์และภูมิศาสตร์ที่สำคัญในการเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงของภูมิภาค ในเชิงการค้า การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม อีกทั้งยังมีภาคธุรกิจยานยนต์และการเกษตรที่มีชื่อเสียง นอกจากนี้ ยังมีจุดแข็งทั้งระบบนิเวศน์ การลงทุน ความเข้มแข็งของผู้ประกอบการ และการเป็นสังคมที่เปิดรับ จึงทำให้เป็นทางเลือกที่สำคัญของการลงทุนจากต่างประเทศ (Royal Thai Embassy, Washington D.C., 2023)

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิสเทคและนโยบายต่อบิสเทค

ประเทศไทยนับเป็นถิ่นกำเนิดของความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation - BIMSTEC) ซึ่งประเทศไทยมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมในฐานะรัฐสมาชิกก่อตั้งในปี ค.ศ. 1997 ตามปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) โดยในมุมมองของไทยนั้น บิสเทคเป็นเวทีระหว่างประเทศเพียงหนึ่งเดียวที่เชื่อมโยงเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งการรวมกลุ่มประเทศผ่านกรอบบิสเทคนั้นช่วยส่งเสริมนโยบายมองตะวันตก (Look West Policy) และประเทศเอเชียใต้ของไทย และส่งเสริมนโยบายปฏิบัติตะวันออกใหม่ (India's New Act East Policy) ที่พยายามสานสัมพันธ์กับอาเซียนภาคพื้นทวีป (Ministry of Foreign Affairs, Thailand, 2014, p. 79; BIMSTEC, 2023)

นอกจากนี้ รัฐบาลไทยมองว่าบิสเทคเป็นกลไกหนึ่งที่ไทยจะเชื่อมและขยายความสัมพันธ์กับอินเดีย มหาอำนาจทางเศรษฐกิจในอนาคต และประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากจำนวนประชากรแล้วพบว่าเป็นตลาดการค้าและการลงทุนขนาดใหญ่ รวมไปถึงมีทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพจำนวนมาก ทั้งก๊าซธรรมชาติและพลังงานน้ำ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565) นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังมองบิสเทคในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของไทย ดังที่กระทรวงการต่างประเทศกล่าวถึงความสำคัญต่อไทยไว้ว่า (BIMSTEC Thailand, 2023)

บิสเทคเป็นกรอบความร่วมมือเดียวที่เชื่อมภูมิภาคเอเชียใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าด้วยกัน มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการในภูมิภาคอ่าวเบงกอล การมีบทบาทของไทยในบิสเทคจะเป็นโอกาสช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของไทย การเข้าถึงตลาดขนาดใหญ่ที่มีประชากรกว่าหนึ่งพันห้าร้อยล้านคน การเชื่อมโยงกับ

ห่วงโซ่อุปทานของภูมิภาคเอเชียใต้ การสร้างเสริมความเชื่อมโยงในภูมิภาค โดยมีไทยเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยใช้ศักยภาพของบิมสเทคที่มีประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกัน

อนึ่ง บิมสเทคถือเป็นโอกาสสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤตโควิด และเป็น การรับประกันว่ารัฐไทยจะไม่ได้พึ่งพิงเพียงเฉพาะคู่การค้าในภูมิภาคอาเซียนและอินโดแปซิฟิก ซึ่งเป็นภูมิภาคที่ความตึงเครียดด้านภูมิรัฐศาสตร์ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การร่วมมือ กับบิมสเทคจึงเป็นการแสวงหาความหลากหลายและความสมดุลจึงมีความสำคัญ และ สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากนโยบายมองตะวันออกของไทย ไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญ ของนโยบายมองตะวันตกเพิ่มมากขึ้น (Bangkok Post, 2022)

บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค

ประเทศไทยนอกจากจะเป็นรัฐก่อตั้งของบิมสเทคแล้ว ยังเป็นเจ้าภาพจัดประชุม ผู้นำบิมสเทค ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม ค.ศ. 2004 ณ กรุงเทพมหานคร (BIMSTEC, 2023) โดยในการประชุมดังกล่าว ได้เปิดโอกาสให้รัฐสมาชิกหารือกันอย่างกว้างขวางเพื่อนำมาสู่ การวางกรอบความร่วมมือของบิมสเทค นอกจากนี้ ยังได้รับรองปณิญาการประชุมระดับ ผู้นำในกรอบบิมสเทค (BIMSTEC Summit Declaration) และหารือโอกาสที่จะเป็นไปได้ ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีบิมสเทค รวมถึงความร่วมมือต่อต้านการก่อการร้ายและ อาชญากรรมข้ามชาติอีกด้วย (อุสมา, 2018)

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีบทบาทในฐานะเป็นประเทศนำ ในสาขาความเชื่อมโยง โดยไทยประสงค์จะผลักดันความเชื่อมโยงทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน คมนาคม พลังงาน ดิจิทัล กฎระเบียบ ตลาด ความเชื่อมโยงภาคประชาชน รวมทั้งการสร้างการต่อเนื่องของ ห่วงโซ่อุปทาน ผ่านกลไกความร่วมมือที่สำคัญคือ แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยง ด้านคมนาคม ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการขนส่งทางทะเลซึ่งอยู่ระหว่างการเจรจา (BIMSTEC Thailand, 2023)

โดยไทยได้กำหนดบทบาทของตนเพื่อสร้างความเชื่อมโยงในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ใน 5 รูปแบบดังนี้ (BIMSTEC Thailand, 2023)

1. ด้านความเชื่อมโยงทางทะเล เน้นการพัฒนาและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างท่าเรือ เพื่อช่วยให้การขนส่งสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านความเชื่อมโยงทางบก เน้นการผลักดันแผนแม่บทว่าด้วยการคมนาคม การเจรจาข้อตกลงด้านยานยนต์ เพื่อให้เกิดการค้าและการขนส่งข้ามชายแดน โดยเฉพาะ ผ่านเส้นทางหลวงไตรภาคี อินเดีย เมียนมา ไทย

3. ด้านความเชื่อมโยงดิจิทัล ผ่านการพัฒนาโครงสร้างทางเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่า ลดต้นทุนและเวลาในการปฏิบัติงาน

4. ความเชื่อมโยงด้านพลังงาน เพื่อนำแนวคิดทางเศรษฐกิจแบบ BCG Bio-Circular-Green Economy หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว มาเชื่อมโยงกับการผลิตและการพัฒนาอุตสาหกรรม

5. ด้านความเชื่อมโยงระหว่างภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนของรัฐสมาชิก มีความผูกพัน อันจะนำมาซึ่งความไว้วางใจ ยั่งยืน และสมดุล ในการดำเนินนโยบาย

ในฐานะประธานบิมสเทค ระหว่างปี ค.ศ. 2022 - 2024 นั้น ประเทศไทย มีความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกับรัฐสมาชิกของบิมสเทค ในการขับเคลื่อนอนุภูมิภาคอ่าวเบงกอล ภายใต้วิสัยทัศน์ PRO-BIMSTEC กล่าวคือ มีความมั่งคั่ง ยั่งยืน พ้นคืน และเปิดกว้าง (Prosperous, Resilient and Open BIMSTEC) นอกจากนี้ ยังผลักดันโมเดลการพัฒนา เศรษฐกิจ BCG Economy ด้วยเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว อีกด้วย (BIMSTEC Thailand, 2023)

รูปภาพ 18 ไทยเป็นเจ้าภาพการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศบิมสเทคอย่างไม่เป็นทางการ
ที่มา: https://www.matichon.co.th/foreign/news_4085204

นอกจากนี้ ในฐานะประธานบิมสเทค ประเทศไทยยังได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมที่สำคัญ ได้แก่ การประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศบิมสเทคอย่างไม่เป็นทางการ (BIMSTEC Retreat) เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 2023 ณ กรุงเทพฯ โดยรัฐสมาชิกบิมสเทคทั้ง 7 ประเทศ ได้เข้าร่วมและเห็นตรงกันในเรื่องการส่งเสริมการดำเนินงานและกลไกความร่วมมือต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในประเด็นความมั่นคงใหม่ รวมไปถึงการพิจารณาการตั้งระบบการชำระเงินดิจิทัลระหว่างประเทศสมาชิกอีกด้วย (มติชน, 2566) นอกจากนี้ ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 6 ในช่วงปลายปี ค.ศ. 2024 โดยในการประชุมดังกล่าว มีความตั้งใจที่จะรับรองเอกสารวิสัยทัศน์กรุงเทพฯ (Bangkok Vision 2030) เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของบิมสเทคให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นต่อไป (พวงทอง, 2566)

อนึ่ง ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญ ในฐานะประเทศผู้นำในการเชื่อมโยงระหว่างประเทศสมาชิกในบิมสเทค โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ และจากภูมิศาสตร์ที่ตั้งประเทศไทยยังเป็นเป็นสะพานเชื่อมภูมิภาคอ่าวเบงกอลไปยังอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อีกทั้งยังเป็นเป้าหมายการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงภาคประชาชนเพราะมีนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศบิมสเทค โดยเฉพาะอินเดียที่คิดเป็น 1 ใน 4 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่เดินทางมาเที่ยวยังประเทศไทย และคาดการณ์ว่าตลาดการค้าและการท่องเที่ยวกับบิมสเทคจะเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเทศไทยสามารถใช้โอกาสดังกล่าวในการเปิดประตูการค้าและความสัมพันธ์กับเอเชียใต้ได้อย่างแน่นอน (พวงทอง, 2566)

ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค

ในการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงกับบิมสเทคนั้น ประเทศไทยได้กำหนดให้กระทรวงการต่างประเทศ (Ministry of Foreign Affairs) เป็นหน่วยประสานงานกลางระดับชาติ (National Focal Points) โดยกระทรวงการต่างประเทศของไทยมุ่งหวังที่จะ “ขับเคลื่อนการต่างประเทศของไทยอย่างมีเอกภาพ ทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่นคั่ง ยั่งยืน มีมาตรฐานสากล และมีเกียรติภูมิในประชาคมโลก” โดยมีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งทางด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ รวมถึงการยกระดับความร่วมมือเพื่อการพัฒนาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มาตรฐานสากล และพันธกรณีระหว่างประเทศ อีกทั้งยังส่งเสริมบทบาท อำนาจต่อรอง และสถานะของประเทศ

ในเวทีโลก รวมถึงดำเนินงานด้านการต่างประเทศให้มีพลวัตและเกิดประโยชน์ต่อภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

โดยในการดำเนินงานด้านบิมสเทคนั้น กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดให้ฝ่ายบิมสเทค สังกัดกองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกรอบความร่วมมือดังกล่าว นอกจากนี้ ยังเป็นหน่วยประสานงานหลักของรัฐบาลในการสร้างความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจกับรัฐบาลต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ ผ่านการประสานข้อมูลติดตาม และให้ข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติและเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศ (กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, 2566)

นอกจากนี้ ยังมีเครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทค (BNPTT: BIMSTEC Network of Policy Think Tanks) โดยในส่วนของไทยตั้งอยู่ที่ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Indian Studies Centre (ISC), Chulalongkorn University) จัดตั้งขึ้นตามมติสภามหาวิทยาลัยเมื่อปี ค.ศ. 2011 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการด้านอินเดียศึกษา พร้อมกับพัฒนาเครือข่ายทางวิชาการด้านอินเดียศึกษา และส่งเสริมความสัมพันธ์อันยั่งยืนระหว่างประชาชนไทยและอินเดีย ผ่านการจัดบรรยายสาธารณะและกิจกรรมทางวัฒนธรรม ตลอดจนการผลิตสื่อ รวมถึงอำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัยของนักวิชาการและนิสิต (ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2566)

ทั้งนี้ ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับการทาบทามจากกระทรวงการต่างประเทศ ให้เป็นเครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทคเนื่องจากมีศักยภาพของบุคลากรและนักวิชาการซึ่งได้รับการยอมรับในวงกว้าง โดยในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ผลิตผลงานทางวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก พร้อมเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมเครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทคครั้งที่ 2 โดยมีวาระสำคัญในการหารือประเด็นปัญหาและโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือ นอกจากนี้ ยังจัดบรรยายสาธารณะในประเด็น อาทิ การเชื่อมโยงอ่าวเบงกอลอีกครั้ง การสร้างความเข้มแข็งของความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในภูมิภาคอ่าวเบงกอล เป็นต้น (ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2566)

รูปภาพ 19 กิจกรรม BIMSTEC On Tour

ที่มา: <https://www.ubu.ac.th/news.php?id=21596>

อีกทั้ง ในปัจจุบันการศึกษาด้านบิมสเทคในไทย ยังมีสถาบันสมทบที่สำคัญคือ หน่วยประสานงานบิมสเทค สังกัดศูนย์ศึกษาอินเดียแห่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (BIMSTEC Coordinator, India Studies Center, Ubon Ratchathani University) ซึ่งตั้งอยู่ที่ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างการรับรู้ ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (บิมสเทค) และสนับสนุนการเป็นประธานบิมสเทคของไทย

นอกจากนี้ ยังเน้นการเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ และการสร้างโอกาสแห่งการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและรัฐสมาชิกบิมสเทค ผ่านการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และการศึกษา โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ การจัดเสวนา 25 ปีแห่งการสถาปนาบิมสเทค การจัดทำสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ว่าด้วย บิมสเทค การจัดการแข่งขันตอบปัญหาบิมสเทคระดับมัธยมศึกษา การผลิตผลงาน

ทางวิชาการเกี่ยวกับบิมสเทค การจัดการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และ BCG Economy สำหรับกลุ่มประเทศบิมสเทค เป็นต้น (India Studies Group of Ubon Ratchathani University, 2023)

บิมสเทคปริทัศน์จากไทยในฐานะรัฐสมาชิก

ไทยเป็นรัฐสมาชิกก่อตั้งและมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนบิมสเทคนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 โดยไทยมุ่งหวังที่จะให้บิมสเทคเป็นจุดเชื่อมกับภูมิภาคเอเชียใต้ซึ่งมีตลาดการค้าและประชากรขนาดใหญ่กว่า 1,500 ล้านคน อีกทั้ง ด้วยภูมิศาสตร์ของไทยยังเป็นจุดสำคัญในการเชื่อมประเทศกลุ่มบิมสเทคไปสู่ภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของไทยในฐานะประเทศนำในสาขาความเชื่อมโยง ทั้งนี้ ในการดำเนินงานด้านบิมสเทค กระทรวงการต่างประเทศของไทยเป็นหน่วยงานหลักของประเทศในการติดต่อประสานงาน และได้ดำเนินการร่วมกับศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหน่วยประสานงานบิมสเทค กลุ่มศึกษาอินเดียแห่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ในฐานะสถาบันคลังสมองเครือข่ายบิมสเทคที่สำคัญอีกด้วย

บทที่ 9

บิมสเทคปริทัศน์ ผ่านรัฐสมาชิก

ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ หรือ บิมสเทค เป็นความร่วมมือในระดับองค์ระหว่างประเทศ ที่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1997 ปัจจุบัน มีรัฐสมาชิก จำนวน 7 ประเทศ ได้แก่ บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย เมียนมา เนปาล ศรีลังกา และไทย ซึ่งเป็นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจที่มีโอกาสในการเติบโตสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีขนาดตลาดการค้าและประชากรมากที่สุดในแห่งหนึ่งของโลก โดยพบว่า รัฐสมาชิกของบิมสเทคมีประชากรรวมกันกว่า 1.68 พันล้านคน

อย่างไรก็ตาม แม้กรอบความร่วมมือดังกล่าวจะมีโอกาสและมีศักยภาพที่น่าจับตามอง แต่ประเด็นที่รัฐสมาชิกต้องให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นคือ การเพิ่มการตระหนักรู้ (awareness) ตั้งแต่การทำความรู้จัก สร้างความเข้าใจ และเล็งเห็นถึงความสำคัญและศักยภาพของบิมสเทคให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ และประชาชนทั่วไป ซึ่งการสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับบิมสเทคดังที่กล่าวมา จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับประชาชน (People-to-People Contact)

ด้วยเหตุนี้ สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ (E-Book) เรื่อง “จากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC: บิมสเทคปริทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก” โดยการสนับสนุนของกองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จึงได้ดำเนินการเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับบิมสเทคผ่านการปริทัศน์รัฐสมาชิก โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ 4 ประเด็นได้ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของรัฐสมาชิกและความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอล

จากข้อมูลพื้นฐานของรัฐสมาชิกพบว่า บิมสเทคเป็นกรอบความร่วมมือที่เชื่อมร้อยประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ (บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย เนปาล ศรีลังกา) และ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เมียนมา ไทย) เข้าไว้ด้วยกัน โดยหากแบ่งตามความเชื่อมโยงกับอ่าวเบงกอลแล้วจะพบว่า มีรัฐสมาชิก 4 ประเทศ ได้แก่ บังกลาเทศ อินเดีย เมียนมา ศรีลังกา และไทย ที่มีพรมแดนทางทะเลติดกับอ่าวเบงกอล

ในขณะที่กฎหมายและเนปาล แม้ไม่ได้มีพรมแดนติดกับอ่าวเบงกอลโดยตรง แต่การที่มีระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ยึดโยงกับรัฐสมาชิกบิมสเทคที่มีพรมแดนติดกับอ่าวเบงกอลและต้องอาศัยประเทศเหล่านี้ในการส่งออกและนำเข้า จึงทำให้ทั้งสองประเทศมีความเชื่อมโยงทางอ้อมกับอ่าวเบงกอลโดยนัยเช่นเดียวกัน

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกบิมสเทคและนโยบายต่อบิมสเทค

ในด้านการเข้าร่วมเป็นรัฐสมาชิกของบิมสเทคนั้น บังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และไทย เป็นรัฐสมาชิกก่อตั้ง BIST-EC ในปี ค.ศ. 1997 ก่อนที่เมียนมาจะเข้ามาเป็นสมาชิกในปลายปีเดียวกัน ทำให้ความร่วมมือดังกล่าว เปลี่ยนชื่อเป็น BIMST-EC จนกระทั่งเนปาล และภูฏานเข้าร่วมเป็นรัฐสมาชิกของบิมสเทคในปี ค.ศ. 2004 จึงทำให้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น BIMSTEC เฉกเช่นในปัจจุบัน

อนึ่ง นโยบายการต่างประเทศของทั้ง 7 รัฐสมาชิกต่อการเข้าร่วมบิมสเทคนั้น มีความสอดคล้องกันในเรื่องของมุมมองบิมสเทคในฐานะโอกาสสำหรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ ในฐานะกรอบความร่วมมือที่สะท้อนความเชื่อมโยงเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการให้ความสำคัญกับความร่วมมือในระดับภูมิภาค

แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความเฉพาะของนโยบายการต่างประเทศจากแต่ละรัฐสมาชิก อาทิ ภูฏานและเนปาล มองบิมสเทคในฐานะโอกาสที่จะสามารถเข้าถึงเศรษฐกิจสีน้ำเงินและความเชื่อมโยงกับท่าเรือต่าง ๆ เพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของตน ในขณะที่อินเดียสะท้อนถึงนโยบายปฏิบัติตะวันออก (Act East Policy) และการให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนศรีลังกานั้น มองบิมสเทคในฐานะโอกาสทางเศรษฐกิจที่จะช่วยให้ประเทศเชื่อมต่อกับตลาดการค้าขนาดใหญ่ของทั้งสองภูมิภาคได้ ด้านไทยนั้นมองในเรื่องการเชื่อมโยงไทยสู่ตลาดเอเชียใต้ขนาดใหญ่ และในขณะเดียวกัน สามารถเชื่อมโยงประเทศอ่าวเบงกอลสู่ภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและอาเซียน ในขณะที่เมียนมาแม้จะเป็นจุดเชื่อมทางบกของสองภูมิภาค แต่สถานการณ์ภายในประเทศยังทำให้ท่าที่ต่อบิมสเทคเปลี่ยนไปตามบริบท แต่ทั้งนี้ เมียนมายังมองเห็นโอกาสของบิมสเทคในการพัฒนาและยกระดับการขนส่งชายฝั่ง และเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจกับมหาอำนาจใหม่อย่างอินเดียอีกด้วย

บทบาทที่มีต่อการพัฒนาบิมสเทค

เมื่อกล่าวถึงบทบาทต่อการพัฒนาบิมสเทคนั้น จะพบว่า ทุกรัฐสมาชิกต่างมีความกระตือรือร้น และร่วมเป็นประเทศนำในสาขาความร่วมมือต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทเด่นในบางประเด็นที่รัฐสมาชิกรู้สึกสนใจ กล่าวคือ ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญด้านความเชื่อมโยง โดยเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญของภูมิภาคเอเชียใต้ไปสู่ภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและอาเซียน และปัจจุบัน ค.ศ. 2022 - 2024 ไทยรับหน้าที่เป็นประธานบิมสเทค โดยมีจุดเน้นคือ มุ่งมั่นที่จะร่วมมือกับรัฐสมาชิกอย่างใกล้ชิดเพื่อมุ่งให้ภูมิภาคอ่าวเบงกอลมีความมั่งคั่งยั่งยืน ฟื้นคืน และเปิดกว้าง (Prosperous, Resilient, and Open BIMSTEC) หรือ “PRO BIMSTEC” และมุ่งใช้โมเดลเศรษฐกิจ BCG Economy เป็นแนวคิดหลักในการสานความร่วมมือ

ด้านบังกลาเทศมีบทบาทในฐานะที่เป็นประเทศนำในสาขาการค้า การลงทุน และการพัฒนา อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการยกระดับการค้าอาหารเกษตร ซึ่งถือเป็นผลิตภัณฑ์หลักที่สำคัญของภูมิภาค นอกจากนี้ ยังเป็นที่ตั้งของสำนักเลขาธิการบิมสเทค ณ กรุงธากา อีกด้วย

ด้านภูฏานมีบทบาทในฐานะประเทศนำในด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ พร้อมกันนี้ ยังได้ขับเคลื่อนความร่วมมือทางวัฒนธรรม ภายใต้ชื่อ “ความริเริ่มพาโร” (Paro Initiative) ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญของภูฏานในบิมสเทคอีกด้วย

ด้านอินเดียมีบทบาทนำในด้านสาขาความมั่นคง (Security) และยังเป็นตัวแสดงหลักในการกิจด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านพลังงาน ด้านสภาพภูมิอากาศ และด้านงบประมาณ ในการสนับสนุนภารกิจของกรอบความร่วมมือ อีกทั้งยังเชื่อมร้อยบิมสเทคกับกลุ่ม BRICS และกรอบความร่วมมืออื่น ๆ อีกด้วย ทั้งนี้ อินเดียนับว่าเป็นรัฐสมาชิกสำคัญในการขับเคลื่อนบิมสเทคให้มีพลวัตและความก้าวหน้า

ด้านเมียนมามีบทบาทนำในสาขาการเกษตร และความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งถือว่าเป็นภาคอุตสาหกรรมและการจ้างงานสำคัญของภูมิภาค อีกทั้ง บทบาทสำคัญของเมียนมาอีกประการคือ การเป็นพื้นที่เชื่อมโยงทางบกของทั้งเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสถานการณ์ในเมียนมามีผลกระทบสำคัญต่อการพัฒนาการและความเชื่อมโยงทางกายภาพของบิมสเทคอีกด้วย

ด้านเนปาลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการของบิมสเทค โดยให้ความสำคัญกับสาขาความร่วมมือปฏิสัมพันธ์ของภาคประชาชนเพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อระดับประชาชน อาทิ นักวิชาการ ข้าราชการ สื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังสนับสนุนภารกิจด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว อีกทั้ง ยังเป็นประเทศนำในด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐสมาชิก บิมสเทคอีกด้วย

ด้านศรีลังกาเป็นประเทศนำในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม นอกจากนี้ ยังมีบทบาทสำคัญในการจัดประชุมผู้นำบิมสเทคครั้งที่ 5 เพื่อลงนามและให้สัตยาบันต่อกฎบัตรบิมสเทค (BIMSTEC Charter) ส่งผลให้บิมสเทคมีสถานะเป็นองค์กรระหว่างประเทศในระดับรัฐในปัจจุบัน

ขีดความสามารถและกลไกของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงานของบิมสเทค

ทั้งนี้ ในการดำเนินงานด้านบิมสเทคพบว่า กระทรวงการต่างประเทศของรัฐสมาชิก ทั้ง 7 เป็นหน่วยงานหลักของประเทศในการการติดต่อประสานงาน (National Focal Point) แต่เมื่อพิจารณาจากหน่วยงานในระดับกรมหรือกองที่ดูแลเรื่องบิมสเทคนั้นจะพบว่า แต่ละรัฐสมาชิกมีการกำหนดหน่วยงานที่ต่างกันออกไป ดังนี้

1. บังกลาเทศ ดำเนินการโดยกรม SAARC และบิมสเทค กระทรวงการต่างประเทศ
2. ภูฏาน ดำเนินการโดยกองบิมสเทค กระทรวงกิจการต่างประเทศและการค้าภายนอก
3. อินเดีย ดำเนินการโดยกองความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ และสมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ กระทรวงการต่างประเทศ
4. เมียนมา ดำเนินการโดยกระทรวงการต่างประเทศ
5. เนปาล ดำเนินการโดยกององค์การความร่วมมือระดับภูมิภาค กระทรวงการต่างประเทศ
6. ศรีลังกา ดำเนินการโดยกองกิจการเศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศ
7. ไทย ดำเนินการโดยกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่า ภูฏาน อินเดีย และบังกลาเทศ มีการจัดตั้งกรมและกองขึ้นมาดูแลและประสานงานเรื่องบิมสเทคโดยเฉพาะ ในขณะที่ศรีลังกาและไทยนั้น การดำเนินงานเรื่องบิมสเทคอยู่ในสังกัดกรม/กองที่ดูแลด้านเศรษฐกิจ ในขณะที่เนปาล

อยู่ภายใต้กององค์การระหว่างประเทศระดับภูมิภาค ส่วนเมียนมานั้นยังไม่ปรากฏข้อมูลหน่วยงานเฉพาะในการดำเนินงานภารกิจดังกล่าว

นอกจากนี้ ในแต่ละรัฐสมาชิกยังมีสมาชิกเครือข่ายคลังสมองนโยบายของบิมสเทค (BIMSTEC Network of Policy Think Tanks) ประกอบไปด้วย

1. ศูนย์เสวนาเชิงนโยบาย ในฐานะสถาบันคลังสมองเครือข่ายบิมสเทคของบังกลาเทศ
2. สถาบันเพื่อการศึกษาด้านการจัดการปกครองและยุทธศาสตร์แห่งราชอาณาจักร-
ภูฏาน ในฐานะสถาบันคลังสมองเครือข่ายบิมสเทคของภูฏาน
3. สถาบันวิจัยและระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาประเทศกำลังพัฒนา ในฐานะ
สถาบันคลังสมองเครือข่ายบิมสเทคของอินเดีย
4. สถาบันยุทธศาสตร์และนานาชาติศึกษาแห่งเมียนมา ในฐานะสถาบันคลังสมอง
เครือข่ายบิมสเทคของเมียนมา
5. ศูนย์การบริหารเศรษฐกิจและการพัฒนา ในฐานะสถาบันคลังสมองเครือข่ายบิมสเทค
ของเนปาล
6. สถาบันลักษมัน คาคีร์กามาร์เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและ
ยุทธศาสตร์ ในฐานะสถาบันคลังสมองเครือข่ายบิมสเทคของศรีลังกา
7. ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหน่วยประสานงานบิมสเทค
กลุ่มศึกษาอินเดียแห่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ในฐานะสถาบันคลังสมองเครือข่ายบิมสเทค
ของไทย

ซึ่งองค์กรเหล่านี้เป็นหน่วยงานในการสร้างองค์ความรู้และข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับ
บิมสเทค พร้อมกับการดำเนินงานด้านการวิจัย เวทีวิชาการ และกิจกรรมสร้างการรับรู้ต่าง ๆ
ในฐานะความเชื่อมโยงระดับประชาชนภายในกลุ่มประเทศบิมสเทค

อนึ่ง สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ (E-Book) เรื่อง “จากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC:
บิมสเทคปริทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก” นี้ เป็นเพียงการนำเสนอภาพรวมผ่านเรื่องราวของ
แต่ละรัฐสมาชิกเพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้และรู้จักเกี่ยวกับบิมสเทค แต่อย่างไรก็ตาม
เรื่องราวของโอกาส ศักยภาพ และแนวโน้มความร่วมมือของบิมสเทคยังคงมีในอีก
หลายประเด็นที่ยังรอคอยให้ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้รับประโยชน์และ
สามารถเชื่อมโยงกับบิมสเทค ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศแห่งอ่าวเบงกอลที่กำลังเติบโต
และรอคอยให้ประชาชนในภูมิภาคได้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

การอ้างอิง

- Alduri Subramanyam Raju, and Anasua Basu Ray Chaudhury. (2022). *BIMSTEC: Mapping Sub-Regionalism in Asia*. Delhi: Routledge (Manohar Publishers & Distributors).
- Aye Chan. (22 October 2018). *Opportunities with BIMSTEC*. Retrieved from Myanmar Insider: <https://www.myanmarinsider.com/opportunities-with-bimstec/>
- Bangkok Post. (3 April 2022). *Bimstec's time to shine has come*. Retrieved from Bangkok Post: [2022https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/2289394/bimstecs-time-to-shine-has-come](https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/2289394/bimstecs-time-to-shine-has-come)
- Bangladesh Institute of International and Strategic Studies . (15 July 2023). *About BIISS*. Retrieved from Bangladesh Institute of International and Strategic Studies : <https://www.biiss.org/>
- BBC. (26 MAY 2023). *Bangladesh country profile*. Retrieved from BBC: <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12650940>
- BBC. (26 May 2023). *Myanmar country profile*. Retrieved from BBC: <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-12990563>
- BBC. (20 March 2023). *Sri Lanka country profile*. Retrieved from BBC: <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-11999611>
- BBC. (26 May 2023). *Thailand country profile*. Retrieved from BBC: <https://www.bbc.com/news/world-asia-15581957>
- BBS. (15 April 2021). *BIMSTEC assigns Bhutan to take lead role in the environment and climate change sector*. Retrieved from BBS: <http://www.bbs.bt/news/?p=147410>
- BIMSTEC. (14 July 2023). *About BIMSTEC*. Retrieved from BIMSTEC: <https://bimstec.org/about-bimstec/>
- BIMSTEC. (15 July 2023). *Agriculture and Food Security*. Retrieved from BIMSTEC: <https://bimstec.org/agriculture-and-food-security-2/>
- BIMSTEC. (14 July 2023). *History*. Retrieved from BIMSTEC: <https://bimstec.org/bimstec-history/>
- BIMSTEC. (14 July 2023). *Mechanism*. Retrieved from BIMSTEC: <https://bimstec.org/bimstec-mechanism-3/>
- BIMSTEC. (18 July 2023). *People-to-People Contact*. Retrieved from BIMSTEC: People-to-People Contact
- BIMSTEC. (16 July 2023). *The BIMSTEC Secretariat*. Retrieved from BIMSTEC: <https://bimstec.org/secretariat-2/>
- BIMSTEC. (18 June 2023). *Tourism*. Retrieved from BIMSTEC: <https://bimstec.org/tourism/>
- BIMSTEC Thailand. (15 July 2023). *ความสำเร็จที่สำคัญของ BIMSTEC ตลอด 25 ปี*. เข้าถึงได้จาก BIMSTEC Thailand: <http://www.bimstecthailand.com/success/>

- BIMSTEC Thailand. (15 June 2023). *บทบาทไทยในช่วงดำรงตำแหน่งประธานบิมสเทค*. เข้าถึงได้จาก BIMSTEC Thailand: <http://www.bimstecthailand.com/role/>
- BIMSTEC Thailand. (15 July 2023). *ประเทศสมาชิกบิมสเทคกับสาขาความร่วมมือ*. เข้าถึงได้จาก BIMSTEC Thailand: <http://www.bimstecthailand.com/cooperate/>
- BIMSTEC Thailand. (15 July 2023). *ประวัติความเป็นมา*. เข้าถึงได้จาก BIMSTEC Thailand: <http://www.bimstecthailand.com/history/>
- BIMSTEC Thailand. (15 July 2023). *หน้าหลัก*. เข้าถึงได้จาก BIMSTEC Thailand: <http://www.bimstecthailand.com/>
- BISTEC. (1997). *Declaration on the Establishment of the Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation*. Bangkok: BISTEC.
- Caulanee Attanayake. (15 January 2021). *Sri Lanka and BIMSTEC in 2021*. Retrieved from Observer Research Foundation: <https://www.orfonline.org/expert-speak/srilanka-bimstec-2021/>
- Centre for Economic Development and Administration. (15 July 2023). *About Us*. Retrieved from Centre for Economic Development and Administration: https://www.ceda.org.np/index.php?option=com_content&view=article&id=203&Itemid=167
- Centre for Policy Dialogue. (12 July 2023). *Who we are*. Retrieved from Centre for Policy Dialogue: <https://cpd.org.bd/who-we-are/>
- Constantino Xavier. (2018). *Bridging the Bay of Bengal: Toward a Stronger BIMSTEC*. New Delhi: Carnegie India.
- Devash Roy, Mamata Pradhan, and Shahidur Rashid. (6 March 2023). BIMSTEC at 25: Let Bangladesh lead the way for greater agri-food trade. *Dailyobserver*, p. 1.
- Dorji Dhradhul. (15 January 2021). *Brand Bhutan and tourism in BIMSTEC*. Retrieved from Observer Research Foundation: <https://www.orfonline.org/expert-speak/brand-bhutan-tourism-bimstec/>
- Durga Das Basu. (2010). *Introduction to the Constitution of India*. Haryana: LexisNexis Butterworths Publisher.
- India Studies Group of Ubon Ratchathani University. (12 July 2023). *ISG-UBU*. Retrieved from India Studies Group of Ubon Ratchathani University: <https://www.facebook.com/UBUIndia>
- Institute of Policy Studies of Sri Lanka. (22 July 2023). *About Us*. Retrieved from Institute of Policy Studies of Sri Lanka: <https://www.ips.lk/about-us/>
- Lakshman Kadirgamar Institute for International Relations and Strategic Studies. (20 July 2023). *About*. Retrieved from Lakshman Kadirgamar Institute for International Relations and Strategic Studies: <https://lki.lk/about/>
- Ministry of External Affairs, India. (2020). *India - BIMSTEC*. New Delhi: Ministry of External Affairs, India.
- Ministry of External Affairs, India. (11 May 2023). *Organization Structure*. Retrieved from Ministry of External Affairs, India: <https://www.mea.gov.in/organization-structure.htm>

- Ministry of Foreign Affairs and External Trade, Bhutan. (15 July 2023). *Background*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs and External Trade, Bhutan: <https://www.mfa.gov.bt/background/>
- Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh. (18 September 2017). *Country Profile*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh: <https://mofa.gov.bd/site/page/8fbeb4d4-8b6f-46ac-b245-33e4da3c1ff3>
- Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh. (26 September 2017). *Know Bangladesh*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh: <https://mofa.gov.bd/site/page/6dde350b-1ca6-4c69-becd-a3f12cf14ac1/Bangladesh--An-Introduction>
- Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh. (19 August 2018). *Foreign Policy of Bangladesh*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh: <https://mofa.gov.bd/site/page/0498e3d1-9bb7-45f0-988c-cb360e9949e2>
- Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh. (2021). *Press Release Foreign Minister urges Members to expedite BIMSTEC process*. 2021: Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh.
- Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh. (19 April 2022). *About Ministry of Foreign Affairs, Dhaka*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh: <https://mofa.gov.bd/site/page/48192ff6-bd67-43fd-be4b-1158bf3bb35d>
- Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh. (2023). *Press Release Bangladesh-India hold discussions on BIMSTEC*. Dhaka: Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh.
- Ministry of Foreign Affairs, Myanmar. (2 July 2023). *Directory*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Myanmar: <https://www.mofa.gov.mm/mofa-directory/>
- Ministry of Foreign Affairs, Myanmar. (15 July 2023). *Foreign Policy*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Myanmar: <https://mofa.nugmyanmar.org/foreign-policy/>
- Ministry of Foreign Affairs, Myanmar. (2023, July 23). *Foreign Policy*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Myanmar: <https://www.mofa.gov.mm/sample-page-3/foreign-policy/>
- Ministry of Foreign Affairs, Nepal. (2016). *The Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation*. Kathmandu: Ministry of Foreign Affairs, Nepal.
- Ministry of Foreign Affairs, Nepal. (14 July 2023). *Ministry of Foreign Affairs, Nepal*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Nepal: <https://mofa.gov.np/>
- Ministry of Foreign Affairs, Nepal. (14 July 2023). *Nepal Profile*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Nepal: <https://mofa.gov.np/nepal-profile-updated/>
- Ministry of Foreign Affairs, Sri Lanka. (11 August 2017). *State minister of foreign affairs attends bimstec ministerial meeting in kathmandu*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Sri Lanka: <https://mfa.gov.lk/state-minister-of-foreign-affairs-attends-bimstec-ministerial-meeting-in-kathmandu/>
- Ministry of Foreign Affairs, Sri Lanka. (12 July 2023). *About Us*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Sri Lanka: <https://mfa.gov.lk/foreign-policy/>

- Ministry of Foreign Affairs, Sri Lanka. (14 July 2023). *Economic Policy*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Sri Lanka: <https://mfa.gov.lk/overview-2/>
- Ministry of Foreign Affairs, Thailand. (2014). *Annual Report 2014*. Bangkok: Ministry of Foreign Affairs, Thailand.
- Ministry of Foreign Affairs, Myanmar. (14 July 2023). *Introduction to Myanmar*. Retrieved from Ministry of Foreign Affairs, Myanmar: <https://www.mofa.gov.mm/about-myanmar/introduction-to-myanmar/>
- Myanmar Institute of Strategic and International Studies. (15 July 2023). *Background*. Retrieved from the Myanmar Institute of Strategic and International Studies: <https://myanmarisis.org/about-us/>
- N. Chandra Mohan. (2016). BIMSTEC: An Idea Whose Time Has Come? *ORF Issue Brief No.164*, 1 - 8.
- N. D. Saud. (2023). *Press Release on Messages from Hon. Minister for Foreign Affairs on the 26th anniversary of BIMSTEC*. Kathmandu: Ministry of Foreign Affairs.
- Namgyak Chokey Bhatia. (2020). Bhutan in SAARC and BIMSTEC. *Journal of Bhutan Studies*, Vol.42, 97 - 131.
- Pushpa Kamal Dahal 'Prachanda'. (2023). *Press Release on Messages from Rt. Hon. Prime Minister on the 26th anniversary of BIMSTEC*. Kathmandu: the Prime Minister of Nepal.
- Ranjit Gupta, and Leonora Juergens. (2014). *BIMSTEC: Yesterday, today and tomorrow*. New Delhi: Institute of Peace and Conflict Studies.
- Research and Information System for Developing Countries. (14 July 2023). *About BIMSTEC*. Retrieved from Research and Information System for Developing Countries: <https://www.ris.org.in/bimstec/>
- Research and Information System for Developing Countries. (15 July 2023). *About us*. Retrieved from Research and Information System for Developing Countries: <https://www.ris.org.in/node/18>
- Royal Thai Embassy, Washington D.C. (16 July 2023). *Thailand in Brief*. Retrieved from Royal Thai Embassy, Washington D.C.: <https://thaiembdc.org/about-thailand/thailand-in-brief/>
- Rupakjyoti Borah. (24 August 2017). *India-Myanmar-Thailand Trilateral Highway: A Promise to Transform the Region's Economic Landscape*. Retrieved from Japan Forward: <https://japan-forward.com/india-myanmar-thailand-trilateral-highway-a-promise-to-transform-the-regions-economic-landscape/>
- Sinharaja Tammita-Delgoda. (2009). Introduction. in Sinharaja Tammita-Delgoda, *A traveler's history of India* (p. 6). Wiltshire: CPI Antony Rowe.
- Sunil KC. (2021). *Asia Pacific Bulletin: Making BIMSTEC a Regional Vehicle for Nepal's Economic*. Honolulu: East - West Center .
- Suri Balakrishna, Joseph R. Morgan, และ Philomene A. Verlaan. (12 July 2023). *Bay of Bengal*. Retrieved from Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/place/Bay-of-Bengal/Economic-aspects>

- The Royal Institute for Governance and Strategic Studies. (11 July 2023). *Introduction*. Retrieved from The Royal Institute for Governance and Strategic Studies: <https://www.rigss.bt/w/page/11>
- The Wire. (30 March 2022). *India Defends Myanmar's Participation at BIMSTEC, Says Regional Cooperation Important*. Retrieved from The Wire: <https://thewire.in/south-asia/bimstec-india-myanmar-regional-cooperation>
- V. Kamal Ahamed. (2019). The Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation (BIMSTEC) and its Potential Opportunities for Sri Lanka. *Diplomacy and World Affairs, BIDTI Journal (Sri Lanka), Volume 1*, 1 - 11.
- กรมประชาสัมพันธ์. (30 มีนาคม 2022). *ไทย พร้อมส่งเสริมความเชื่อมโยงกับสมาชิก BIMSTEC เร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและเดินหน้าสู่ความมั่งคั่ง ยั่งยืน และการเปิดกว้าง*. เข้าถึงได้จาก กรมประชาสัมพันธ์: https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG220330135455529
- กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. (26 เมษายน 2566). *โครงสร้าง / อำนาจหน้าที่*. เข้าถึงได้จาก กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ: <https://business.mfa.go.th/th/content/structure>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (30 พฤศจิกายน 2565). *ความร่วมมือแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC)*. เข้าถึงได้จาก กระทรวงการต่างประเทศ : <https://business.mfa.go.th/th/content/42516-%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%AD%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B9%80%E0%B8%9A%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (30 พฤศจิกายน 2565). *ราชอาณาจักรภูฏาน*. เข้าถึงได้จาก กระทรวงการต่างประเทศ: <https://www.mfa.go.th/th/country/BT?page=5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (30 พฤศจิกายน 2565). *วิสัยทัศน์และพันธกิจ*. เข้าถึงได้จาก กระทรวงการต่างประเทศ: <https://www.mfa.go.th/th/page/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A8%E0%B8%99%E0%B9%8C%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88?menu=5d5bd3c715e39c306002a886>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (30 พฤศจิกายน 2565). *สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาล*. เข้าถึงได้จาก กระทรวงการต่างประเทศ: <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1c15e39c3060009ff2?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (30 พฤศจิกายน 2565). *สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ*. เข้าถึงได้จาก กระทรวงการต่างประเทศ: <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1d15e39c306000a042?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>

- กระทรวงการต่างประเทศ. (30 พฤศจิกายน 2565). *สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา (Sri Lanka)*. เข้าถึงได้จาก กระทรวงการต่างประเทศ: <https://www.mfa.go.th/th/country/LK?page=5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (30 พฤศจิกายน 2565). *สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา*. เข้าถึงได้จาก กระทรวงการต่างประเทศ: <https://www.mfa.go.th/th/country/MM?page=5d5bcb3915e39c3060006815&menu=5d5bd3d715e39c306002aabb>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (30 พฤศจิกายน 2565). *สาธารณรัฐอินเดีย*. เข้าถึงได้จาก กระทรวงการต่างประเทศ: <https://www.mfa.go.th/th/country/IN?page=5d5bcb3915e39c3060006816&menu=5d5bd3c715e39c306002a882>
- กานท์กลอน รักธรรม. (23 พฤศจิกายน 2020). *รู้จัก BIMSTEC ความร่วมมือเหนืออ่าวเบงกอลที่ครอบคลุมตั้งแต่เศรษฐกิจ จนถึงปัญหามนุษยชาติ*. เข้าถึงได้จาก The Standard: <https://thestandard.co/bimstec/>
- นันทิตา พวงทอง. (6 เมษายน 2566). *‘ไทย’ ชูเอกสารวิสัยทัศน์กรุงเทพฯฯ คัมภีร์ปลูกเศรษฐกิจบิมสเทค*. เข้าถึงได้จาก กรุงเทพธุรกิจ: <https://www.bangkokbiznews.com/world/1061755>
- ปิยณัฐ สร้อยคำ. (2565). เอกสารประกอบการสอนวิชารัฐ สังคม และนโยบายการต่างประเทศร่วมสมัยของอินเดีย. อุบลราชธานี: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- มติชน. (17 กรกฎาคม 2566). *ไทยเจ้าภาพ ‘บิมสเทค รีทรีต’ ดันสร้างกลไกรับมือวิกฤติ ส่งเสริมความร่วมมือรอบด้าน*. เข้าถึงได้จาก มติชน: https://www.matichon.co.th/foreign/news_4085204
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (5 สิงหาคม 2559). *ฐานข้อมูลสังคม-วัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. เข้าถึงได้จาก ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร: https://www.sac.or.th/databases/southeastasia/subject_pdf.php
- ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (12 กรกฎาคม 2566). *เกี่ยวกับ ศอจ*. เข้าถึงได้จาก ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: <http://isc-cu.org/about-isc/>
- ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (15 กรกฎาคม 2566). *เครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทค (BNPTT) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. เข้าถึงได้จาก ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: <http://isc-cu.org/projects/bimstecchula/>
- สำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ. (4 มิถุนายน 2021). *ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ*. เข้าถึงได้จาก สำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ: https://www.nia.go.th/newsnow/almanac-files/static/pdf/2564/BIMSTEC_2564.pdf
- อาติลัน อูสม่า. (18 กันยายน 2018). *รู้จักบิมสเทคผ่านการประชุมระดับผู้นำ (BIMSTEC Summit) ครั้งที่ 4*. เข้าถึงได้จาก ประชาไท: https://prachatai.com/journal/2018/09/78762#_edn8

ดัชนี

ก		น	
กฎบัตรบิมสเทค	16	นโยบายเพื่อนบ้านต้องมาก่อน	35
กระทรวงการต่างประเทศ	1, 5 - 6, 16, 41, 71, 74, 83 - 84	นโยบายปฏิบัติตะวันออก	35, 39
กลุ่มผู้ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด	20	นายกรัฐมนตรี	50
การเกษตร	13 - 14	บ	
การค้า	7, 13 - 14, 38	บังกลาเทศ	2, 4 - 5, 10 - 12, 14, 16, 18, 23, 26, 31 - 32, 34, 44, 49, 57, 71 - 72, 74
การจัดการภัยพิบัติ	12, 14 - 15	บิมสเทค	27, 35, 69, 71, 85
การท่องเที่ยว	13 - 15, 52 - 53, 64	พ	
การบรรเทาความยากจน	14 - 15	พลังงาน	66
การประชุมผู้นำ	13	ภ	
การประชุมผู้นำบิมสเทค	16	ภูฏาน	2, 5, 10, 14, 16, 25, 32, 71, 74
การพัฒนา	9, 58	ม	
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	14 - 15, 54	มหาสมุทรอินเดีย	32
การสร้างการตระหนักรู้	5, 16	เมียนมา	2, 5, 9, 10, 14, 16, 21, 27, 32, 34, 40, 42 - 44, 46, 50, 66, 71, 74
ค		แม่น้ำคงคา	18, 32
ความเชื่อมโยง	7 - 8, 14	แม่น้ำพรหมบุตร	32
ความเท่าเทียม	23	ร	
ความมั่นคง	7, 14, 23, 61	รัฐสมาชิก	7, 10, 14, 54
ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย	20	ว	
โครงสร้างพื้นฐาน	66	วัฒนธรรม	8, 13 - 14, 28, 30, 52 - 53
ท		วิทยาศาสตร์	14
ทะเลอันดามัน	7		
เทคโนโลยี	13 - 15, 34		
ไทย	3 - 4, 9 - 10, 14, 19, 26 - 27, 32, 34, 42, 44, 49, 57, 63, 66, 71, 74, 83 - 84		

ศ	
ศรีลังกา	3, 5, 9 - 10, 14, 16, 19, 27, 34, 42, 49, 56 - 57, 71 - 72, 74
ศักยภาพ	75
เศรษฐกิจ	18, 20, 25, 32, 40, 47, 49, 53, 56, 63
เศรษฐกิจภูเขา	14
เศรษฐกิจสีน้ำเงิน	14
เศรษฐกิจหมุนเวียน	66

ส	
สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้	20, 38, 49, 53, 74
สหประชาชาติ	49
สังคม	11, 23, 85
สาขาความร่วมมือ	14
สำนักเลขาธิการ	12, 14
สำนักเลขาธิการบิมสเทค	4, 11
สุขภาพ	13 - 15, 60

อ	
องค์กรความร่วมมืออิสลาม	20
องค์กรระหว่างประเทศ	53
อาเซียน	46
อ่าวเบงกอล	1 - 2, 7, 32
อินเดีย	2, 5, 9 - 10, 14, 16, 19, 21, 27, 32, 34, 37, 42, 45 - 46, 49, 57, 66, 71 - 72, 74

A	
Act East	35, 39, 65, 72
Asia Cooperation Dialogue (ACD)	20

B	
Bangkok Declaration	9, 19, 34, 57, 64
BIMST-EC	2, 9 - 11, 16, 27, 42, 49, 72
BIST-EC	9 - 11, 19, 27, 34, 42, 57, 72

L	
Look East	20, 34
Look East Policy	34

N	
National Focal Points	13, 22, 29, 38, 45, 53, 60, 67
Neighbourhood First	35, 39
Non-Aligned Movement (NAM)	20

O	
Organization of the Islamic Conference (OIC)	20

P	
Paro Initiative	28, 31, 73

S	
South Asia Association for Regional Cooperation (SAARC)	20

T	
Trilateral Highway	27, 44, 82

ประวัติผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยณัฐ สร้อยคำ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ และผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายสื่อสารองค์กรและพันธกิจสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เน้นนโยบายการต่างประเทศอินเดีย จากมหาวิทยาลัยเซนต์แอนดรูวส์ สหราชอาณาจักร ปริญญาโทด้านรัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยออสมาเนีย สาธารณรัฐอินเดีย ด้วยทุนรัฐบาลอินเดีย และปริญญาตรีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสนใจทางวิชาการในประเด็นการเมืองและการต่างประเทศอินเดีย นอกจากนี้ ยังเป็นนักวิชาการสมาชิกในเครือข่ายคลังสมองด้านนโยบายของบิมสเทค (BIMSTEC Network of Policy Think Tanks - BNPTT)

Siam
chullamonthon
— The Published —

ISBN: 978-616-94271-0-0

9 786169 427100

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
เลขที่รับ.....6720777.....
วันที่.....26.ก.ค. 2567 เวลา.....

ที่ อว ๐๖๐๔.๑๙/๑๒๙๖๗

L.๐๐1986

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
อำเภอวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๑๙๐

๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๗

๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เผยแพร่และประชาสัมพันธ์หนังสือ “จากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC: บิมสเทคปริทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก”

เรียน ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

ด้วยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ร่วมกับ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ได้จัดทำโครงการสร้างการรับรู้ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) เพื่อสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าว ให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับบิมสเทคในช่วงการเป็นประธานบิมสเทคของไทย วาระปี ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗ ความละเอียดทราบแล้ว นั้น

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเผยแพร่และประชาสัมพันธ์หนังสือเรื่อง “จากอ่าวเบงกอลสู่ BIMSTEC: บิมสเทคปริทัศน์ผ่านรัฐสมาชิก” จำนวน ๑ เล่ม และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ดาวน์โหลดได้ที่ QR Code ที่แนบมาพร้อมนี้ หรือ http://www.bimstecthailand.com/en/publication_en/ ซึ่งเป็นผลงานทางวิชาการประเภทหนังสือของบุคลากร ราย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยนัฐ สร้อยคำ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพื่อเป็นทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC)

อนึ่ง หากท่านได้รับหนังสือแล้ว ขอความอนุเคราะห์ตอบกลับมายังคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และ/หรือ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ India@ubu.ac.th ทั้งนี้ได้มอบหมายให้นายขจรยศ นิลดา ศูนย์ศึกษาอินเดียแห่งมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๐ ๒๔๓๔ ๕๖๑ เป็นผู้ติดต่อประสานงาน

๑

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด

เพื่อไปแจกตาม ๒๖:๕๐๐พวช

ขอแสดงความนับถือ

ขอแสดงความนับถือ

๑๖ ๓

(นางสาวศิริพร จันทนสกุลวงศ์)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

๒๖

26 ก.ค. 2567

คณะรัฐศาสตร์
สำนักงานเลขานุการ
โทรศัพท์ ๐ ๔๕๓๕ ๓๙๔๓

๑๖ ๓

๑๖ ๓

26 ก.ค. ๖๗

๓๐

30 ก.ค. 2567

QR Code E-Book

